

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

1 MART 2008

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2008/03 FİYATI: 3 YTL

2000

Batı'nın İyi Yanı

Gönüllü 3 Genç Kız
Antalyalı Çocukların
Hizmetinde

Bir YÖK Başkanına
Bir Bu Fotoğrafa Baktı,

YÖK'ten Ayrıldı

Bir Çanakkale Belgesi

Anzak Yüzbaşı
Türk Siperinden
Atılan Sigara
Paketindeki
Yazıyı Gösteriyor:

"Zevkle İçin Kahraman
Düşmanımız, Süt Gönderin"

2 Türk'ün Büyük Başarısı

VOLİTAN Adlı Tekneyle
Uluslararası Tasarım
Yarışmasında
Birinci Oldular

Kaşıkçı Elması

Çöplükte Bulundu
Şimdi Müzede
Başköşeye Kuruldu

Faciadan Büyük Facia

Üsküdar Vapuru Battı
50 Yıl Oldu, 500 Ölü Var
Tek Suçlu Yok

Sağlıkta öncelikli kalite.

Türkiye'nin en önemli sağlık kuruluşlarınca güvenilir hizmet ve kalitenin simgesi olarak kabul edilen PAG Ltd., hastane, klinik ve laboratuvarlarımızın gereksinimlerini karşılamaya devam ediyor.

PAG Ltd.; geniş bir ürün yelpazesi, güvenilir servis anlayışı, dünyanın en büyük kuruluş ve markalarıyla her an sağlık sektörümüzün yanında.

JMS (Şırınga ve İnfüzyon Pompaları)
Burnshield (Yanık İlk Yardım Ürünleri)
Cobe (Oksijenatör ve Tubing Setleri)
Custidol (Organ Muhafaza Solüsyonu)

PAG Sağlık ve Tedavi Tesisleri Ltd. Şti
11. Sokak No: 40 / 4 06490 Bahçelievler ANKARA
Tel: (0312) 221 01 72 - 223 51 43 Faks: (0312) 212 05 23
www.baskentholding.com.tr

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

Bütün Dünya

YEREL SÜRELİ YAYIN 2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Yayın Genel Yönetmeni:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Hande Umur

Genel Koordinatör:

Gülçin Orkut

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Çiğdem Ayhan

İşletme Genel Yönetmeni:

Sina Şen

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Sanat Danışmanı:

Süheyla Dinç

Redaksiyon:

Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumluları:

Nükhet Alicikoğlu, Emel Kurt

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (Anısal Başkan),
Prof. Dr. Ahmet Mumcu,
Prof. Dr. Solmaz Doğanca,
Prof. Dr. Sevil Öksüz, Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,
Prof. Dr. Okay Eroskay, Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,
Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,
Prof. Dr. Levent Peşkirioğlu, Necmi Tanyolaç,
Haluk Cansın, İzmir Tolga, Alaettin Giray,
Ayhan Erten, Nuri Özakyol, İlhan Banguoğlu,
Ahmet Aydede, Manuel Bilos, Cengiz Dolunay

Sürekli Yazarlar:

Yücel Aksoy, Metin Atamer, Nuray Bartoschek,
Cahit Batum, Prof. Dr. Yüksel Bozer, Sadi Bülbül,
Ali Naili Erdem, Ali Murat Erkorkmaz, Konur Ertop,
Gülbüz Evren, Metin Gören, İlyas Halil,
Pelin Hazar, İlker İnal, Mehmet Muhsinoğlu,
Filiz Leloğlu Oskay, Saniye Özden, Yaşar Öztürk,
Erdoğan Sakman, Songül Saydam, İzlen Şen,
Cheryl Tanrıverdi, Eser Tutel, Engin Ünsal,
Dr. Mehmet Uhri, Orhan Velidedeoğlu,
Mustafa Yıldız

Yönetim Merkezi:

10. Sok., No: 45, Bahçelievler, Ankara
Tel: (0312) 212 8016 (pbx)
Faks: (0312) 234 1216

İletişim Adresi:

Mimosa 4/9, D: 1, Ataşehir, 34750, İstanbul
Tel: (0216) 456 2727 (pbx)
Faks: (0216) 456 2729

Abone Hizmetleri:

(0212) 314 0888

Dağıtım: Yaysat

Renk Ayrımı: Mat Yapım

Basım Tarihi: 29. 02. 2008

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000, Başkent Üniversitesi kuruluşlarından 1. Cadde, No: 77, Bahçelievler, Ankara adresindeki Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 3. Cadde, No: 2, Yenimahalle, Ankara adresindeki tesislerinde basılmıştır.

www.butundunya.com.tr
butundunya@butundunya.com.tr

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

İ Ç İ N D E K İ L E R

- 7** Bir Yazarın Adım Sesleri... **31** Elli Yıl Önceden Kara
METE AKYOL Haber Var
ATILLA ORAL
- 10** Herostratoslar
ORHAN VELİDEDEOĞLU
- 17** Devrimsel Özellikli 3
Büyük Karar Günü:
3 Mart Günü
YAŞAR ÖZTÜRK
- 24** Yazı Devrimi Fotografi
YÖK'ten İstifa
Gerekçesi Oldu
YAZI İŞLERİ BÖLÜMÜ
- 26** Büyük, Küçük, Hepimiz
Atatürk'ün İzindeyiz
COŞKUN ERTEPINAR
- 28** Dost da Edindik
Düşmanımızı,
Çanakkale'de
PROF. DR. HALUK ORAL
- 39** Doğruluğun ve Dürüstlüğün
Simgesi: Ahlak
ALİ NAILİ ERDEM
- 43** Eski Zaman Ozanlarını
Anlatan Bir Eski
Zaman Adamı
KONUR ERTOP
- 49** Yabancı Gönüllüler
Fark Yaratıyor
CHERYL TANRIVERDİ
- 55** "Ponzi Dalaveresi"
MEHMET MUHSİNOĞLU
- 59** "Le Deuxieme Sexe"
"İkinci Cins"
SONGÜL SAYDAM
- 63** Sakallı Yaşlıları Değil,
Popstar'ı Seyrederim!
GÜRBÜZ EVREN
- 69** Volitan
İZMİR TOLGA
- 73** Kaşıkçı Elması
HANDE UMUR
- 77** Zirveyi Hedeflemek
METİN GÖREN

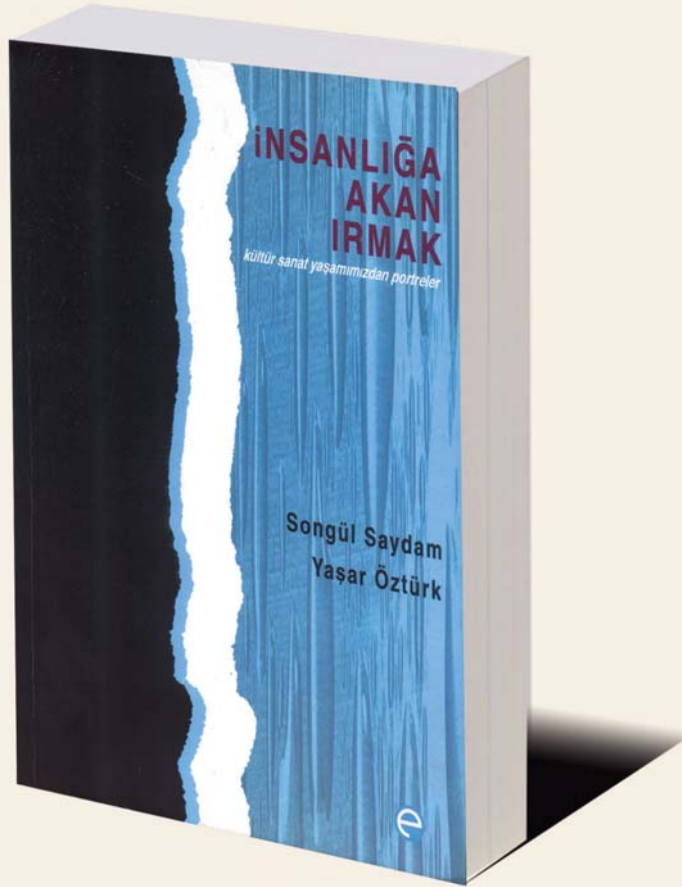
- 81** "Ört'menim Yarın Okula Ben
de Gelmesem Olur mu?"
ESER TUTEL
- 89** Bir Zamanlar Bizim Mahallede
MEHMET ÜNVER
- 93** Kağıt Toplayan Çocuklar
MUZAFFER İZGÜ
- 99** Kim demiş Atatürk "Alkol Alımına
Bağlı Siroz"dan Öldü Diye?
DR. ŞAKİR COŞKUNER
- 102** Plaza Martıları
DR. MEHMET UHRİ
- 105** Ignace Paderewski
YÜCEL AKSOY
- 118** Televizyon Nasıl Geliştirildi?
SERDAR KALKAN
- 119** Bornoza
METİN ATAMER
- 123** Genlerle Oynarken
ALİ MURAT ERKORKMAZ
- 129** Kınalı Keklik
ERDOĞAN SAKMAN
- 132** Atatürk Fotoğrafları
SADİ BÜLBÜL
- 137** Bir İnsan Neler Yapabilir?
NURAY BARTOSCHEK
- 149** Ebel'in Kumları
İLYAS HALİL
- Sizden Bize* **8**
- İlk Dersimiz Türkçe* **15**
- Mart SuDokuları* **80**
- 1001 Güzel Söz* **98**
- Bilginizi Denetleyin* **135**
- Anne ve Babalardan* **146**
- Mankafa Poldi* **148**
- Kareler ve Rakamlar* **152**
- Mantık Bilmecesi* **153**
- Satranç* **154**
- Bulmaca* **156**
- Ayın Kitapları* **158**
- Bir Fotoğraf Bin Sözcük* **160**

Yürüyen Merdiven

Sayfa: 31

**BİR YOLCU VAPURU
BATTI KÖRFEZDE**

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya ²⁰⁰⁹ **DAN SİZE**
Mete Akyol

BİR YAZARIN ADIM SESLERİ...

Yazarımız Doktor Mehmet Uhi'nin asıl mesleği dışında en çok uğraştığı konu, yazarlıktır. Yazmayı en az doktorluğu düzeyinde önemsemesine karşın, bir yazısını ne denli çok beğendiğinizi söylemeye görün ona... Sizi o an durdurur ve sözünüzü tamamlamanıza ne olanak verir, ne izin verir.

Siz, “Bir hata mı yaptım acaba?” kuşkusunu içinde kıvranırken o, kendine özgü bir içtenlikle ve inandırıcı olmak için çırpındığı bir alçakgönüllülikle, yazarlık kimliğini de aynı biçimde tanımlar:

“Benim yazarlığım, amatör heves sınırları içinde kalmış bir zevk uğraşısıdır” der.

Yıllardır hep böyle tanıdığım Dr. Mehmet Uhi'yi, yukardaki birkaç satırda, size de doğal olarak böyle tanıttım.

Şimdi de onun, elindeki bir yabancı dergiyi gösterirken duyumsadığı sevincinden kaynaklanan mutluluğunu ya da mutluluğundan kaynaklanan bir sevincini anlatayım:

“Yunanistan’da yayımlanıyormuş bu dergi” dedi o gün. “Adı, ‘Polifonies’. Türkçesi, ‘Çok Seslilik’... Yunanca, Türkçe ve Bulgarca yayımlanıyormuş. Bir de bu sayfaya bakın...”

Onun bakmamı istediği “bu sayfa”da, birkaç ay önce Bütün Dünya’da yayımlanan “Kilimin Düğümü” başlıklı öyküsü vardı.

“Nereden bulmuşlar, nasıl geçmiş ellerine bilmiyorum ama” dedi. “Kilim konusunda özel bir sayı hazırlamakta oldukları sırada görmüşler yazımı...”

Dr. Mehmet Uhi’yle o gün, birbirimizin ellerini sıkı sıkı kavrayarak “çok özel bir dostluk anlaşması”

“da yaptık. Bundan böyle o, hiçbir zaman “Amatör heves sınırları içinde kalmış bir zevk uğraşı” diye tanımlayarak haksızlık etmeyecek yazarlığına...

Onun bu anlaşmamızı içtenlikle ve inanarak uygulaması ise, bizim sevincimizden kaynaklanan mutluluğumuz, bizim mutluluğumuzdan kaynaklanan sevincimiz olacaktır. •

SİZDEN BİZE MEKTUPLAR BİZDEN SİZE YANITLAR

Bütün Dünya, Mimoza 4/9, D: 1, Ataşehir, 34750, İstanbul
butundunya@butundunya.com.tr Faks: 0216-456 2729

Subat ayındaki sayınızda, komşumuz İran ile ilgili hazırladığınız yazının bir ülkenin iç işlerine karışmak hatta o ülke vatandaşlarını rencide etmek anlamına geldiğini düşünüyorum. İran halkı istese, Amerika'nın devrim muhaliflerine olan bunca desteği ile Şili'de ve birçok ülkede olduğu gibi yönetimi kolaylıkla değiştirebilir.

Başörtüsünün şeriatı getirme gücü olsaydı serbest olduğu dönemde sanırım bunu başarabilirdi. Bu ülkedeki insanların en önemli sorunu bölünme, kimliksizleşme ve ekonomik çıkmazlardır. Avrupa birliğini bir kurtuluş olarak gören bir zümrenin bu söylediklerini yeterince anlaması zor olacaktır. Saygılarımla,

Mehmet Önder,
Tiyatro Sanatçısı,
Tiyatro ve Diksiyon Eğitmeni.

YAZARIMIZIN YANITI:

Bir komşu ülkenin iç işlerine karıştığımızı ileri sürerek suçlamamız bizde, olayları deği-

şik bir biçimde yorumlamakta olduğunuz izlenimi oluşturmuştur. Komşu evdeki yangının, bitişikteki evinize sıçramasını önlemek için kendi evinizde önlem alma çabalarınız, komşunun ev düzenine karışmanız anlamında yorumlanmaya kalkışılırsa, iki yanlış aynı anda işlenmiş olur. Hem olayın gerçek kimliği, tehlikesi ve tehdidi görülememiş, hem de “aba altındaki hançer”i gösterenlere haksızlık edilmiş olur. “Bitişik komşudaki yangın”ın, kişinin kendi evinin düzenini etkileme tehdidi karşısında sessiz kalması ve “Komşuda yangın var” uyarısını onun ev düzenine karışmak olarak yorumlaması görüşlerinin aynı üretim merkezinden kaynaklanması ise ortada, yangından da önce düzeltilmesi gereken ciddi bir çelişkinin belirtisidir.

Mehmet Muhsinoğlu.

İlyas dost, “Bütün Dünya”nın Şubat 2008 sayısındaki öykünü okudum.

Bugüne kadar, duygu dün-

yasını böylesine güzel anlatan, yaşayan, yaşatan, –nesir türünde– bir şiir görmedim, okumadım. Böylesine kısa yazılmış, uzun yaşatan!

Önce Orhan Veli'ye, Bilge Karasu'ya rahmet, Fazıl Hüsni Dağlarca'ya sağlıklı ömür diledim; sonra yeniden sana döndüm.

Seni nasıl kutlayayım bilemiyorum; en iyisi bu mektubu, içimden geldiği gibi söyleşerek bitirmek olsa gerek:

Seni görmedim, –eski mi yeni mi bilmiyorum– resminle tanıyorum. Ne de çabuk, ama –bence– o denli de sağlam bir dostluk kurmuşuz.

Ne diyeyim ki? Bilmem şimdi nerelerdesin?

Seni çok özlemişim.

Hoşça, sağlıklıyla, esen kal.

Uğurhan Tunçata,
Ankara.

Sayın İlyas Halil, size teşekkür etmeyi bir borç bildiğim için yazıyorum.

“Bütün Dünya” dergisine ilk yazdığınız günden beri yazılarınızı izliyorum. Bu kadar güzel bir şekilde Türkçe'mizi kullanıp, bu muhteşem yazıları nasıl yazdığınızı gerçekten merak ediyorum.

Affınıza sığınarak size neden Türkiye'de olmadığınızı sormak istiyorum.

Çok uzaktaki sanat elçimize saygılarımı sunuyorum.

Gülçin Hüşan.

YAZARIMIZIN YANITI:

Aziz Gülçin Hüşan Hanım, notunuz için teşekkür ederim. Sağ olun. Öykülerimi okumak için ayırdığınız zaman, bana büyük bir iltifat...

Türkiye'de olmadığımı kim söyledi? Sabah gözlerinizi açar açmaz ya sizin ya başka bir dostun komşusu olduğuma lütfen inanın. Ancak uyumak için Montreal'e dönüyorum.

Bu cevabım inanın ki, doğru... Biraz Mersin'de, biraz Ankara veya Kayseri'de olmadan sizinle nasıl konuşabilirim.

Sevgi ve saygılarımla,

İlyas Halil.

Subat sayınızı aldığımda kapak ve sayfalarınızda yaptığınız değişikliği ilk bakışta çok yabancıladım, fakat okumaya başlayınca kendimi eski “Bütün Dünya”nın içinde buldum. Ellerinize sağlık.

Peri Berkin,
İstanbul.

Ben çok küçükken, 60'lı yıllarda, ağabeyim İngilizce bir dergiye aboneydi. Yazılanlardan bir şey anlamaz, ama derginin renkli sayfalarına bakmaya bayılırdım. Yıllar sonra, bu kez anlayarak, öğrenerek, aynı zamanda bakmaktan da zevk alarak okuduğum dergiyi buldum. Dergiye emeği geçen herkese sonsuz teşekkürler.

Dündar Elçin,
İstanbul.

TÜRK DİLİ
Orhan Velidedeoğlu

HEROSTRATOSLAR

“Herostratos adlı bir genç, Tanrıça Artemis’in tapınağını yakar. Herostratos yakalandığında ünlü olmak, tarihe geçmek için yaktım diyecektir. Herhalde, gencin gerçek adı Stratos idi. Adının başına hero (kahraman) sözcüğü bu olaydan sonra eklenmiş olmalıydı.”

Geçen aylarda gazetelerde yayımlanan üç haber, bende benzer çağrışımlar oluşturdu: 21 Aralık 2007 tarihli Cumhuriyet’te Özgen Acar’ın *Tarihe Geçen Herostratos’lar!* başlıklı yazısından bir alıntı:

“İÖ 356 yılında **Büyük İskender**’in doğumuna yardım etmek için Tanrıça Artemis Efes’ten Makedonya’ya gider. Doğum gecesi **Herostratos** adlı bir genç, tanrıçanın tapınağını yakar. Herostratos yakalandığında *ünlü olmak, tarihe geçmek için yaktım* diyecektir. Herhalde, gencin gerçek adı **Stratos** idi. Adının başına **hero** (kah-

raman) sözcüğü bu olaydan sonra eklenmiş olmalıydı. (...)

“Bu olaydan 2517 [?] yıl sonra Malatyalı genç **Mehmet Ali Ağca**, Papa 2. Jean Paul’e 13 Mayıs 1981’de suikast girişiminde bulunacak, yakalandıktan sonra *Tarihe geçmek için, ünlü olmak için yaptım* diyecekti...”

16 Aralık 2007’de İzmir’de Aziz Andon Kilisesi’nin rahibi Franchini’yi bıcaqlayan Ramazan Bay da *Türkiye çapında ses getirecek bir eylem yaparak ünlenmeyi amaçladım* dememiş miydi?.. (Cumhuriyet: 20. 12. 2007)

Geçen Kurban Bayramı’nın öncesi ya da ilk günleri, Hürriyet gazetesinde, ülkelerine dönecek Hacılara Zemzem* suyunun –kuyuda suyun çok azalması nedeniyle– ancak bir küçük bidon dolusu verilebileceğine; suyun tamamen tükenmesi olasılığına karşı da kuyuya başka kuyulardan su akıtılmasının düşünüldüğüne ilişkin bir haber vardı.

Bu haber bana bir olayı anımsattı.

Tanıdığım bir hacı anlatmıştı: Birkaç yıl önce, Kâbe’den birlikte döndükleri komşusu hacının, kutlamaya gelen kişilere uzun süre Zemzem dağıtması dikkatini çekmiş ve sormuş: “Ya Hacı, ikimiz de küçük birer el bidonu ile Zemzem getirdik. Benimkisi çoktan bitti, sen hâlâ dağıtıyorsun, bu nasıl iş? Hacı gülmüş ve “Ben getirdiğim beş litre Zemzem’i otuz litrelik bir bidona boşalttım, üzerine de çeşme suyu doldurdum, gelenlere Zemzem niyetine sunuyorum” demiş. (!)

Kuyudaki kutsal su (Zemzem) hacılara dağıtılamayacak kadar azalır da Arap, uzak başka kuyulardan buraya oluk oluk su akıtırsa, bizim “şark kurnazı” hacının suyu gibi, o suda kutsallık kalır mı?

Olacak şey değil ya, akli başında bir mü’min çıkar, “Kutsal olan kuyu değil, Zemzem’dir, başka kuyulardan gelen su kutsal olamaz!” diyerek bu uygulamaya

karşı çıkar, bu arada da kuyuda Zemzem tükenirse... Kötü yolla da olsa anılmak, ünlenmek, tarihe geçmek için Zemzem kuyusunu kirletmeye niyetlenen **herostratoslar**, sonra ne yaparlar, bilinmez.

Zemzem kuyusunu kirletmeye yeltenen Arap’a, bu günahı göze almasının nedenini sorulduğunda, “Ünlü olup tarihe geçmenin en kolay yolu bu” demiş; dediği de olmuş. Nitekim, bu eylem deyimleşip sözlüklere, ansiklopedilere bile girmiş. İşte Büyük Larousse: *Zemzem kuyusuna işlemek: Adının anılmasını sağlamak için kötü bir iş yapmak.*”

Gerçi, içinde bu hırs olan insanı, nasıl olsa ünlenmenin bir başka kolay yolunu bulur: Günümüzde görüldüğü gibi kimisi, papazı, misyoneri, Hristiyan yurttaşı öldürür ya da bıçaklar; kimisi kaçırır, fidye için saklar; kimisi de öz Türkçe sözcükleri yasaklar... (!)

17 Kasım 2007 tarihli Milliyet’te Melih Aşık yazıyordu:

“Çevre ve Orman Bakanlığı Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği, geçtiğimiz günlerde bakanlık personeline bir **Tavsiye Yazısı** gönderdi. **Ne kadar Türkçeleştirilmiş sözcük varsa Arapçalaştırılmasını istedi.** Yazıda:

Değerli arkadaşlar,

Türkçemizdeki sözcük çeşitliliğinin korunması, yaşayan ve zen-

gin bir dil olarak varlığını sürdürdürebilmesi için günlük konuşmalarımız ve her türlü yazışmalarımızda ekli dosyadaki kelimelerin kullanılması konusunda hassasiyet ve itina göstermenizi rica eder, iyi çalışmalar dileriz denildikten sonra, **Bakan Veysel Eroğlu'nun konuşmalarında ve yazışmalarında** kullanılmamasını istediği sözcükler (siyah dizilenler) ile onların yerine kullanılmasını tercih ettiği sözcükler şöyle sıralanıyor:

“Amaç: Maksat, Gaye, **Atama:** Tayin, **Belirlemek:** Tespit etmek, **Boş:** Münhal, **Dayanak:** Mesnet, **Doğal:** Tabii, **Durum:** Vaziyet, **Gerksinim:** İhtiyaç, **Görev:** Vazife, **İçermek:** İhtiva etmek, **İlgi:** Alaka, **İlişik:** ek, **Kapsamak:** İhtiva etmek, **Katılmak:** İştirak etmek, **Koşul:** Şart, **İzlemek:** Takip etmek, **Kent:** Şehir, **Neden:** Sebep, **Ödül:** Mükafat, **Örgüt:** Teşkilat, **Örneğin:** Mesela, **Öneri:** Teklif, **Özel:** Hususi, **Sorumluluk:** Mesuliyet, **Sonuç:** Netice, **Sorun:** Mesele, **Tören:** Meraşim, **Yasa:** Kanun, **Yasal:** Hukuki, **Yaşam:** Hayat, **Yapay:** Suni, **Yetki:** Selahiyet, **Yöntem:** Usül, **Zorunluluk:** Mecburiyet (....)”

Ertesi gün 18. 11. 2007 tarihli Milliyet'te, konuyla ilgili, haber görürümünde bir açıklama yayımlandı:

Haberin üst başlığı: **Personele Arapça Telkini!**

İri harflerle anabашlık: **Bakanın haberi yokmuş!**

Alt başlık: **Çevre Bakanlığı Müşaviri'nin personelden Arapça kökenli sözcük kullanmasını istemesi tepki çekti**

Bu açıklama haberine göre: Çevre ve Orman Bakanlığı Basın ve Halkla İlişkiler Müşaviri, tartışmalara yol açan yazıyı doğrulamış ve “Arapçalaştırma söz konusu değil, Türkçe zenginliğini anımsatmak istedim. **Türk diline olan kişisel ilgimden dolayı** böyle bir tavsiye yazısı gönderdim” demiş ve Ferit Devellioğlu'nun sözlüğünden yararlanarak kullanılabilecek sözcük çeşitliliğini bakanlık personeline aktardığını, açıklamış.

Müşavir Bey'in, haberin iki yerinde yinelenen “**Türk diline olan kişisel ilgimden dolayı...**” tümcesi, çok dikkat çekici geldi bana: Saygıdeğer Müşavir Bey hangi millettendirler ve kendilerinin anadilleri nedir acaba ki **Türk diline**, böylesine kişisel bir ilgi duyuyorlar?.. Öğrenmeyi çok isterim; Türkçeme ilgi gösterilmesi hoşuma gider de...

Ancak, **Türk diline** her ilgi duyan kişi, dilde benimsenmiş, kullanıla gelen öz Türkçe sözcüklerimizin yerine Arapçalarının kullanılmasını önerebilir mi? Müşavir bey ilgi göstermiş. Görelim bakalım, bu ne mene bir ilgiymiş!..

Müşavir Bey, “Türk diline olan kişisel ilgisi nedeniyle, **Ferit De-**

vellioğlu'nun sözlüğünden yararlanarak kullanılabilecek sözcük çeşitliliğini bakanlık personeline aktardığını” söylemiş.

Nasıl bir açınma (itiraf) bu, nasıl bir açıklama-dır ki, dilde benimsenmiş, kökleşmiş o güzel Türkçe sözcüklerimizin Arapçalarını kendisi de bilmiyor; ne yapıyor? Devellioğlu'nun *Osmanlıca Türkçe* sözlüğünden Arapça karşılıkları arayıp bulup, sonra da bunları personele sunup hava atmaya kalkıyor!..

Amaç, Arapçayı hortlatmak değilse, bu nedir? Herostratosluk mu?..

Devellioğlu'nun sözlüğünü taramasına karşın sözcüklerin Arapçasını doğru saptayabilse ya! Onu da becerememiş. Örneğin: **Boş** sözcüğünün Arapçası ‘hâlî’dir, ‘münhal’ değil. Münhal, ‘açılan, açık olan, boş kalan’ demektir. **Yasal** sözcüğünün Arapçası ‘hukuki’ değil, ‘kanuni’dir. **Belirlemek** sözcüğünün Arapçası ise ‘tespit’ değil, ‘tâyin’dir (tâ-yin’in 2. anlamı ‘atama’dır). Tespit, **saptama**’nın Arapçasıdır.

İlişik sözcüğünün Arapçası “ek” değil, “merbut”tur. Türkçede “ilişik”in –Arapçası değil– eşanlamı “ekli / eklenmiş”tir. Müşavir Bey'in buluşunun aksine “ek” sözcüğü Arapça da değildir. Kökeni kesin bilinmemekle birlikte Osmanlı el yazmalarında ve sözlüklerinde, özellikle 1800'lü yıl-

lardan bu yana yer aldığı görülen “ek”in Arapçası “ilâve”dir.

Yöntem’in Arapçası “usûl” değil, “usûl”; Yetki’nin Arapçası “selahiyet” değil, “salâhiyet / salâhiyyet” biçiminde yazılır.

Ayrıca, Devellioğlu'ndan alındığı belirtilen ve basına yansıdığı kadarıyla bu 35 sözcükten 26'sının Arapçalarını doğru yazabilse ya! Örneğin şu sözcükler: münhal, **münhall**; tabii, **tabîî**; vaziyet, **vaz'iiyyet**; takip, **ta'kîb**; mesuliyet, **mes'uliiyyet**; mesele, **mes'eale**; suni, **sun'î** biçiminde yazılmalı değil miydi? Devellioğlu'nun sözlüğünde böyle yazıyor da...

Şeyhülislâm Bahayî'nin şu iki-liği dolandı dilime; yinelemekten kendimi alamıyorum:

Bize mülhid diyenin kendüde imân olsa;

Dableden dinimize bâri müselman olsa!..

(Kendisinde iman yok, bizlere “imansız” der; Müslümanlığı bilmez, dinimize laf eder.)

Basın Müşaviri Bey bir de: “Bakan'ın bu yazıdan haberi yok... Benim zaten yazışmalarında dilin kullanımıyla ilgili talimat verme yetkim yok. Eğer amaç bu olsa idi müsteşarlık ya da bakan makamı genelge yayımlardı. Sadece çalışma arkadaşlarıma ‘örnek’ yerine ‘misal’ kelimesini de kullanabileceklerini anımsattım” demiş.

Basın müşavirliği kadrosunda-

ki bir görevlinin; bakanın, müsteşarın, müsteşar yardımcılarının, hattâ personel müdürünün onayını almadan, onların bilgileri dışında bir “bildiri”yi personele sunması olanaksız. Böyle bir işgüzarlık, görevin gecikmeksiniz sona erdirilmesini gerektirir. O müşavir bugün hâlâ görevinin başındaysa, bu girişim, üst yetkililerin izniyle yapılmasına karşın “tepkî doğunca, fatura müşavire kesilmiş” görünümü vermiyor mu?

Dergimizin (Bütün Dünya) 2007 Ocak ve Şubat sayılarında sözcük yasaklama üzerine iki yazım yayımlandı; orada da yazdım. Geçmişte sözcük yasaklamaya kalkan başbakan, bakan (özellikle milli eğitim bakanları), devlet kurumlarının başındaki kişiler, görevlerinde belki başarılı oldular; ama sözcük yasaklamaya yeltenmeleri nedeniyle toplumdan büyük tepki aldılar ve adları, Türk Dili ve Edebiyatı Tarihi’ne **Türkçe Sözcüklerimizi Yasaklayanlar** olarak geçti; bundan sonrakiler de öyle yazılacak ve bugün Türkçeyi kirlletmeye kalkanlar yarın iyi anılmayacaklar.

*

Bu kez de yazımızı Nâbî’den bir dörtlülle bitirelim.

*Bağ-ı debrin hem hazânın
hem babârın görmüşüz / Biz ne-
şâtın da gamın da rûzigârın
görmüşüz;*

*Çok da mağrûr olma kim
meybâne-i ikbâlde / Biz bezâ-
ran mest-i mağrûrun humârın
görmüşüz...*

(Biz dünya bağının ilkbaharını da, sonbaharını da; sevinçli ya da tasalı zamanlarını da gördük.

Baş döndürücü yüksek orunlara [mevkilere] ulaşmakla kendini bir şey sanma; gurur sarhoşu binlerce kişinin ayıldığındaki [koltuktan düştüğündeki] perişanlığını da gördük...)

*

[*] *Kâbe yakınında bulunan bir kuyunun Müslümanlarca kutsal sayılan suyu. Kuyu, Müslümanlıktan önce de vardı ve o zaman da suyu kutsal sayılıyordu. Günümüzde (1989) bu suyu hacıların bir kap içerisinde ülkelerine götürmeleri ve kendilerini kutlamaya gelenlere sunmaları gelenekleşmiştir (Büyük Larousse, Bak: Zemzem).•*

OrhanVelidedeoglu@butundunya.com.tr

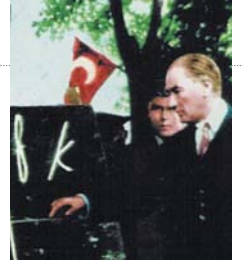

Sosyetik kadın düzenlenen bir av partisine katılmış; fakat hiçbir şey vuramadığı için canı oldukça sıkılmıştı. Dönüşte ayağından yaralanmış bir rehber görünce dâbâ fazla sinirlendi ve kendi kendine söylenmeye başladı:

“Şu duruma bak” dedi. “Rehberleri vurmanın serbest olduğunu bana niye söylemediler ki...”•

İLK DERSİMİZ TÜRKÇE

Saniye Özden

Sözcük bilginizi denetledikten sonra, doğru yanıtlar için 16'ncı sayfamıza bakınız

1. **acele** (arapça) –
a) tez, ivedi b) hızlı
c) telaşlı c) çevik
2. **alelade** (arapça) –
a) basit b) adice
c) olağandışı c) sıradan
3. **birader** (farsça) –
a) arkadaş b) dost
c) erkek kardeş c) hemşeri
4. **hemşire** (farsça) –
a) bacı, kız kardeş
b) sağlık görevlisi
c) ebe c) hanımefendi
5. **hemzemin** (farsça) –
a) düz yer b) eş düzlükte
c) geçit c) yerleşik
6. **laga luga** (bulgarca) –
a) boş konuşma b) yalan
c) palavra c) gevezelik
7. **otoban** (almanca) –
a) çift yol b) otoyol
c) asfalt yol c) uzun yol
8. **trafo** (almanca) – a) elektrik dönüştürücü sistem
b) elektrik merkezi
c) dağıtım sistemi c) akım havuzu
9. **şalter** (almanca) –
a) anahtar b) açacak
c) çevirgeç c) elektrik sistemi
10. **komprador** (ispanyolca) –
a) zengin b) sonradan görme
c) arkası güçlü c) aracı
11. **amigo** (ispanyolca) –
a) kanka b) arkadaş
c) şakşakçı c) taraftar önderi
12. **mart** (latince) –
a) mart ayı b) Mars
c) dert ayı c) dönence
13. **anahtar** (yunanca) –
a) açkı b) temel, asıl
c) şifre c) giriş noktası
14. **animasyon** (fransızca) –
a) çizgi film b) canlandırma
c) grafikte gösterme
c) yaparak gösterme
15. **angaje** (fransızca) –
a) bağlanmış b) etki altına girmiş c) ayartılmış
c) sempatizan

İLK DERSİMİZ TÜRKÇE YANITLAR

15'inci sayfamızda yer alan sözcüklerin doğru karşılıkları

1. **acele** (arapça) –
a) tez, ivedi.
2. **alelade** (arapça) –
ç) sıradan.
3. **birader** (farsça) –
c) erkek kardeş.
4. **hemşire** (farsça) –
a) bacı, kız kardeş. Kuşkusuz “hemşirelik” mesleğini yapan kişi anlamı da yerleşik; ama artık kaybolmuş karşılığı “bacı”.
5. **hemzemin** (farsça) –
b) eş düzlükte. Karayolu ile aynı düzeyde bulunan tren yolu terimi olarak kullanımı yaygın: Hemzemin geçit.
6. **laga luga** (bulgarca) –
a) boş konuşma. Bu argo sözcük, diğer seçeneklerdeki yan anlamlarıyla da kullanılıyor.
7. **otoban** (almanca) –
b) otoyol.
8. **trafo** (almanca) –
a) elektrik dönüştürücü sistem.
9. **şalter** (almanca) –
c) çevirgeç.
10. **komprador** (ispanyolca) –
ç) aracı.
11. **amigo** (ispanyolca) –
b) arkadaş. “Arkadaş” değil, futbol taraftarlarını coşturan kişi anlamı yerleşik.
12. **mart** (latince) –
a) Mart ayı.
13. **anahtar** (yunanca) –
a) açkı.
14. **animasyon** (fransızca) –
a) çizgi film b) canlandırma.
15. **angaje** (fransızca) –
a) bağlanmış.

“**Şu fakire bir sadaka**” diyerek dilenen yaşlı adam, “eli sıkı” bir kişiden kendisine acımasını istedi:

“Bana acıyın, bayım” dedi. “Lütfen yardım edin.”

“Eli sıkı” adam, yaşlı adama bemen yanıt verdi:

“Tabii ki, isteğiniz yalnızca buysa...” dedi. “Memnuniyetle yerine getiririm...”•

YAKIN TARİHİMİZ Yaşar Öztürk

Devrimsel Özellikli 3 Büyük Karar Günü:

3 MART GÜNÜ

3 Mart 1924 tarihinde alınan üç önemli kararla Türkiye Cumhuriyeti, yapısına çağdaş bir kimlik kazandırırken, dünyanın çağdaş ülkeleri arasına bundan böyle bu yeni kimliğiyle katılarak bir yandan uygar dünyada yerini alıyor, bir yandan da “siyasal coğrafyasından koptuğu” arkasından kalan ülkelere, çağdaşlık adının nasıl atılacağına örneğini oluştuyordu.

Mitolojik kahraman Akhilleus'u annesi, oğlunun her türlü saldırıdan korunabilmesi için, bir zırh etkisinde olduğuna inandığı özel bir suya daldırmıştı. Bu su, Akhilleus'u tüm yaşamı süresince her türlü saldırıdan korudu, onun tüm savaşlardan tek yara almadan çıkmasını sağladı. Hiçbir ok, onun bedenini etkileyememişti.

Akhilleus'un yalnızca sağ ayağının topuğu bu korumanın dışında kalmıştı. Çünkü annesi

oğlunu koruyucu suya daldırırken onu sağ ayağının topuğundan tutmuş, bu nedenle Akhilleus'un bu topuğu, koruyucu suya girememiş, bedeninin yalnızca bu bölümü kutsal suyun koruması dışında kalmıştı.

Akhilleus, bedeninin korumasız bu tek bölümüne yöneltilen bir okun, hedefini bulması sonucu öldürülebilmisti.

Deneyimli politika ve devlet adamı merhum Bülent Ecevit “Laiklik Cumhuriyet'in Akhilleus topuğudur” derken, cumhuriyet dü-

zeninin korunmasında laiklik ilkesinin ne denli özenle korunması gerektiğinin önemini bir kez daha anımsatıyordu.

Hersey, Türkiye Cumhuriyeti'nin Akhilleus topuğunu yüzeysel bir sıyrık izi bırakarak geçen saldırdan 84 yıl önce başlamıştı.

1924 yılının 3 Mart günü, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin temeli, üç önemli kararla pekiştirilmişti. Bu üç önemli karar, Türkiye'nin öz oluşumunun tarihinde olduğu denli, yeryüzünün tüm ülkelerinin oluşumu tarihinde de çok önemli bir yer alıyordu.

Çünkü bu üç önemli kararla Türkiye Cumhuriyeti, yapısına çağdaş bir kimlik kazandırırken, dünyanın çağdaş ülkeleri arasına bundan böyle bu yeni kimliğiyle katılarak bir yandan uygar dünyada yerini alıyor, bir yandan da "siyasal coğrafyasından koptuğu" arkasında kalan ülkelere, çağdaşlık adınının nasıl atılacağına örneğini oluştuyordu.

Türkiye'nin 3 Mart 1924 günü aldığı bu üç önemli karar, şunlardı:

- Hilafete son verilmiş, halifenin devlet düzenindeki yeri kaldırılmış, böylece devlet yönetimindeki "iki başlılık" sona erdirilmiştir.

- Eğitim ve öğretim birliği sağlanmıştır.

- Genel Kurmay Başkanlığı, Milli Savunma Bakanlığı yapısına

alınarak, ordu siyasetin dışında bir yapıya kavuşturulmuştur.

Hilafetin kökünden kaldırılması ve halifelige son verilmesinde Mustafa Kemal'in iki amacı vardı.

Devlet yönetimindeki bir "dinsel makam"ı ortadan kaldırarak, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yönetimini, Aydınlanma Çağı'na yaraşır bir kimliğe kavuşturmak ve...

Başta İngiltere olmak üzere, çeşitli Avrupa ülkelerinin bu "dinsel makam"ı içişlerimize karışmak için kullanmalarının önüne geçmek...

Mustafa Kemal, bu konudaki görüşünü şöyle özetliyordu:

"Müstemlekeci devletlerin hiç vazgeçemedikleri usul, Müslüman memleketlerini taassup zincirinde bağlı tutmak, böylece göz açmalarını, hak ve hürriyet aramalarını önlemektir. Bize de, yarın paylaşacakları bir sömürge gözüyle baktıkları için, yıllardan buyana bizi, üçyüz milyon Müslüman'ın halifeliği sözüyle oyalamışlar, böylece ulusumuzu taassup baskısı altında tutmaya uğraşmışlardır."

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk bütçesinin yürürlüğe girmesinden iki gün sonra, 3 Mart 1924 tarihinde TBMM, hilafeti tarihe gömüyor, Mustafa Kemal ise bu olayı şöyle özetliyordu:

"Halifelik geçmişin bir rüyası olup zamanımızda varlık neredi yoktu."

Şeyhülislamlık ve Vakıf Bakanlığı'nın birleştirilmesi ile oluşturulan Şer'iye ve Evkaf Bakanlığı'nın varlığına da, görevine de, halifelik makamının kaldırılması kararı uyarınca son verilmiş oluyordu.

Bu "dinsel" kimlikli bakanlık, başta matbaa olmak üzere tüm teknolojik yeniliklere karşı durmasıyla, belirli bir kesimin gözünde "iş yapıyor" görünümündeydi.

Şeyhülislam makamıysa, hükümet tarafından vebaya karşı karantina uygulanması kararını geçersiz kılmakla aynı kesimin gözünde "çok büyük bir iş yapmış" konumundaydı.

Böylesi önemli bir konudaki hükümet kararının uygulanmasına karşı çıkmasının gerekçesini

Şeyhülislam makamı, şu fetvasıyla açıklıyordu:

"Bu bir bid'attir; 'Karantina' denilen şey Frenk adetidir. Ehl-i İslam dininde buna riayet caiz değildir."

Bugünkü Diyanet İşleri Başkanlığı, işte bu makam yerine, o gün kuruluyordu.

Bu "büyük gün"de Mustafa Kemal, kafasındaki "devrim niteliği" içerdiği başka "sorunlar" a da çözüm getirdi.

Bunların başında, "Milli Eğitim ülküsü"nü gerçekleştirmek geliyordu.

Savaş yıllarında bile "milli eğitim" konusunu düşünen Mustafa Kemal, bu konudaki

görüşlerini şöyle özetliyordu:

“Bu savaş yıllarında bile dikkatle hazırlanması gereken milli eğitim programları geliştirmeliyiz. Bütün eğitim sistemimizin verimli olarak çalışacağı temelleri hazırlamalıyız.

“Benim inancıma göre ulusumuzun geri kalışında geleneksel eğitim yöntemleri en büyük etken olmuştur. Milli eğitimden söz ettiğimiz zaman bütün geleneksel inançlardan, Doğu’dan ya da Batı’dan gelen bütün yabancı etkilerden arınmış, ulusal niteliğimize uyan eğitimi anlıyorum.”

Kendilerine ders için verilen sıraları “kâfir icadıdır” diye kabul etmeyen, öğrencilerin sırada bacaklarını sallayarak günah işleyeceklerini söyleyerek öğrencilerini sıranın üstünde bağdaş kurdurarak oturup ders verdiren kesimden kurtulmak gerekiyordu. İşte Mustafa Kemal’in bu konudaki görüşü:

“Fikir ve anlayış sahibi olduğunu büyük olaylarla kanıtlayan bu ulus, Tanrı’nın gölgesi, peygamberin vekili olduğu küstahlığındaki halife sanlı aymazlara, cahillere ikiye bölünmüş vatanında, vicdanında yer verebilir miydi? Bunu sizden soruyorum. Büyük ulus dünya uygarlık ailesi içinde saygın yer sahibi olmaya Türk ulusu evlatlarına vereceği öğrenimi okul ve medrese adındaki birbirinden tü-

müyle farklı iki tür müesseseye bölmeye şimdi de katlanabilir miydi? Eğitim ve öğretimi birleştirmedikçe aynı fikirde, aynı zihniyette bireylerden oluşan bir ulus yaratma olanağı aramak yersiz şeylerle uğraşmak olmaz mı?”

Tevhid-i Tedrisat (Eğitim ve öğretimin Birleştirilmesi) yasası çıktı.

Aynı 3 Mart günü gerçekleştirilen bir başka “devrim” niteliğindeki kararsa, “ordunun siyasetin dışında kalmasını sağlamak” kararıydı.

Bu da, Genel Kurmay Başkanlığı ile Savunma Bakanlığı arasındaki ilişkiye getirilen ve orduyla bir siyasal kurum olan Savunma Bakanlığı’nın görevlerinin ve sorumluluk alanlarının düzenlenmesiyle sağlanmış oluyordu.

Ordunun siyaset dışında kalması, Mustafa Kemal’in yeni bir görüşü değildi.

1909’da toplanan ve kendisinin de Trablusgarp delegesi olarak katıldığı İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin II. Büyük Kongresi’nde yaptığı konuşmada, bu konudaki görüşünü şöyle açıklamıştı:

“Ordumuzun içinde bulunan cemiyet arkadaşlarımız siyasette devam etmek istiyorlarsa ordudan çıkmalı ve cemiyetimizin halk içindeki örgütü arasına girmelidirler. Bu biçimde gün bile yitirmeye yer vermeksizin ordumuz

siyasetten uzaklaşmalıdır. Ve ordu içinde kalacak dostlarımız da artık siyaset ile uğraşmamalı ve bütün çabalarını ordumuzun güçlendirilmesine çevirmelidirler. Cemiyetimiz de bir an önce örgütümüzü halkın içinde yayarak, ulusumuza dayanan siyasi bir parti haline gelmelidir.”

Ordu ve siyaset konusu TBMM gündemine geldiğinde bu konuda şunları söyledi:

“Harbiye Nezaretinin görevleri ordunun beslenmesi, giydirilmesi ve donatılmasıdır. Görevleri arasında emir, komuta yoktur. İlke olarak Harbiye işleri ile Genelkurmayı birleştirmek asla doğru değildir. Batı ülkelerinde ve her yerde Genelkurmay Başkanlığı bağımsız bırakılmıştır.”

Mustafa Kemal’in o gün gerçekleştirdiği “devrim niteliğindeki” görüşlerinden “Hilafetin kökünden kaldırılması” konusunun bir amacı da, ilerideki yıllarda gerçekleştireceği laiklik ilkesinin önündeki bir engeli kaldırmaktı.

“Laiklik prensibinde ısrar ediyoruz” diyordu Mustafa Kemal. “Çünkü ulusal iradenin, insanlığa mâl olmuş değerlerin

belki de en kutsalı olan özgürlük, ancak laiklik ilkesine bağlanmakla korunabilir.”

Mustafa Kemal, laikliği şöyle tanımlıyordu:

“Laiklik, yalnız din ve dünya işlerinin ayrılması demek değildir. Bütün yurttaşların vicdan, ibadet ve din özgürlüğünü sağlamak demektir. Ona göre düzeltilir.

Türkiye Cumhuriyeti şeyhler, dervişler, müritler ve meczuplar ülkesi olamaz. En gerçek, en doğru tarikat (yol), uygarlık tarikatıdır. Uygarlığın emir ve gereklerini yapmak, insan olmak için yeterlidir.”

Ve, yüzyıla yakın bir süre önce bu konuda söylediği şu sözleriyle o günlerden özellikle bugününümüzün kulaklarına da sesleniyor, bugününümüzün göz-

lerine de ışık tutuyordu:

“Bir takım şeyhlerin, dedelerin, seyyidlerin, çelebilerin, babaların emirlerinin arkasından sürüklenen ve falcılara, büyücülere, üfürükçülere, muskacılara talih ve hayatlarını, emanet eden insanlardan kurulu bir topluma uygar bir ulus gözü ile bakılabilir mi? Ulusumuzun gerçek görünüşünü yanlış anlamda gösterebilen

**Türkiye
Cumhuriyeti
şeyhler,
dervişler,
müritler ve
mecuplar
ülkesi olamaz.
En gerçek,
en doğru tarikat
(yol), uygarlık
tarikatıdır.**

ve yüzyıllarca göstermiş olan bu gibi unsurlar ve müesseseler, yeni Türkiye Devleti'nde, Türkiye Cumhuriyeti'nde sürüp gitmeli miydi? Buna önem vermemek, ilerleme ve yenileşme adına en büyük ve düzeltilmesi imkansız bir hata olmaz mıydı?.. Biz her vasıttan yalnız ve ancak, bir bakımdan faydalanırız. O da şudur: Türk ulusunu uygar dünyada, layık olduğu mevkie çıkarmak ve Türkiye Cumhuriyeti'ni sarsılmaz temelleri üzerinde her gün daha ziyade kuvvetlendirmek... Ve bu-

nun için de istibdat fikrini öldürmek. Tekkelerin amacı halkı meczup ve aptal yapmaktır. Oysa ki, halk meczup ve aptal olmaya karar vermemiştir. Biz dünya uygarlık ailesi içinde bulunuyoruz. Uygarlığın bütün gerektirdiklerini uygulayacağız.

“Artık, Türkiye din ve şeriat oyunlarına sahne olmaktan çok yüksektir. Bu gibi oyuncular varsa kendilerine başka yerlerde sahne arasınlar.”•

YasarOzturk@butundunya.com.tr

Adam, sakal tıraşı olmak için berbere gitti. Dükkanda hiç müşteri olmadığını görünce berber koltuğuna oturdu. Bir süre sonra yüzündeki kesiklerden kan akmaya başladı. Berbere dikkatli bakınca adamın içkili olduğunu ayırdına vardı. Nazik bir biçimde berberi uyarmaya başladı:

“Görüyor musunuz?” dedi. “Alkolü fazla kaçırınca neler oluyor?” Berber büyük bir pişkinlikle yanıt verdi:

“Ben de şimdi size bunu söyleyecektim” dedi. “Başımızı bir türlü dik tutamıyorsunuz.”•

Emlakçılık yapan bir kadın, müşteriye satılık daireyi gösterdi. Müşteri daireyi çok beğendi; fakat karşıdaki duvarın manzarayı kapattığını düşündü:

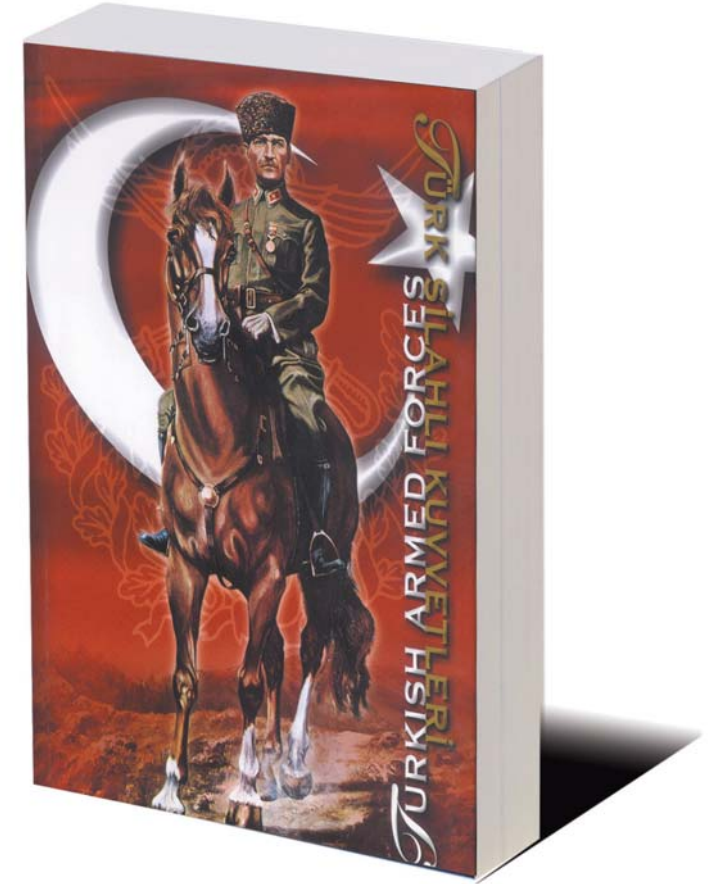
“Evi beğendim; ama...” dedi. “Şu karşıdaki duvar manzarayı çok kapatıyor.”

Emlakçı, evi bir an önce satabilme isteğiyle, müşteriye duvar konusunda ikna etmeye çalıştı:

“O duvarı hiç önemsemeyin” dedi. “Orası cephane fabrikasıdır. Bir bakarsınız bir anda havaya uçuvermiş.”•

Yaşam sigortası yapan bir sigortacı, müşteriye sigortalayabilmek için çok çarpıcı bir örnek vermeye başladı:

“Düşünün, geçen hafta bir adamı sigortalamıştım” dedi. “Ertesi gün kendisine bir kamyon çarptı ve yaşamını yitirdi. Biz hemen elli bin dolar ödedik, siz de bu şansa sahip olabilirsiniz...”•

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Yazı Devrimi'nden sonra Mustafa Kemal'in, Anadolu'nun çeşitli yörelerinde bir "başöğretmen" kimliğiyle karatahtanın başına geçerek Türk ulusuna yeni harfleri öğrettiği ve Yazı Devrimi'mizin simgesi olan karşı sayfadaki fotoğraf, çekildiğinden tam 80 yıl sonra, en yüksek öğrenim kurumumuzun en yüksek düzeyinde, bir "görevden ayrılma" gerekçesi oldu.

Başta Mustafa Kemal olmak üzere, bu fotoğrafta yer alan kişi-

tografta Mustafa Kemal'in yanında bulunan bir kişiyi işaret etmiş ve yalnızca aile bireyleri ve yakınları tarafından bilinen bir gerçeği bize de açıklamıştır:

"Bu fotoğrafta Mustafa Kemal'in yanında bulunan kişi, benim babam, Öğretmen Coşkun Ertepinar'dır. O kişinin oğlu olarak, benim böylesi bir yönetimdeki YÖK'te görev yapıyor olmam, önce Mustafa Kemal'e, sonra babama ve daha sonra da kendime bir saygısızlık oluştururdu."

1928 yılının öğretmeni Coş-

Yazı Devrimi Fotoğrafı

YÖK'ten İstifa Gerekçesi Oldu

lere ömür boyu duyduğu saygısını korumak için YÖK Başkan Vekili Prof. Dr. Aybar Ertepinar, bundan böyle sürdüremeyeceğini bildirdiği bu görevinden ayrıldı.

Prof. Dr. Ertepinar, YÖK Başkanlığı'na atanan kişinin bilimsel ve devrimsel yapısı ile atandığı makamın gerektirdiği üst düzey saygınlığın bir bütün oluşturamayacağı nedeniyle bu görevinden ayrılmış, gerekçe olarak da, karatahta başındaki "başöğretmen" Mustafa Kemal'in Yazı Devrimi simgesi fotoğrafını göstermiştir.

Prof. Dr. Aybar Ertepinar, fo-

kun Ertepinar, ilerideki yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı, Ortaöğretim Şube müdürlüğü, Halk Eğitim Genel müdürlüğü ve Milli Eğitim Bakanlığı müşavirliği görevlerinde bulunmuştur.

İzleyen sayfalarımızda merhum Coşkun Ertepinar'ın, bir "24 Kasım Öğretmenler Günü" nedeniyle yaptığı ve metni Milli Eğitim Dergisi'nde yayımlanan "Bir Emekli Öğretmenin Veda Konuşması" başlıklı konuşmasını, başta öğretmen ve öğrenci okurlarımız olmak üzere, tüm Bütün Dünya okurlarıyla paylaşıyoruz. •

1928 yılında Kayseri'de çekilen "Yazı Devrimi'nin simgesi" bu fotoğrafta Mustafa Kemal'in yanında görülen kişi, YÖK Başkan Vekilliği'nden ayrılan Prof. Dr. Aybar Ertepinar'ın babası Öğretmen Coşkun Ertepinar'dır.

Yollarımız Hiçbir Zaman
Ayrılmayacaktır Çünkü...

Büyük, Küçük, Hepimiz Atatürk'ün Izindeyiz

EMEKLİ ÖĞRETMEN COŞKUN ERTEPINAR'IN VEDA KONUŞMASI

“Sevgili çocuklarım, benim iyi öğrencilerim,

“Bugün sizler yeni bir ders yılına başlıyor, bense öğretmenliğimin 50'nci yılını yaşıyorum. Büyük zaman dilimlerinden bir yüz yılın yarısı...

Cumhuriyetimizin kurulduğu acı günler içinden geldim. Mustafa Kemal Gazi'nin, Atatürk'ün yolundan, izinden geldim. Bu yapıya öğretmen yönümle, yönetici yönümle, sanatçı yönümle küçük taşlar koydum. Bunlar arasında bilgi, düşünce, duygu ve en önemlisi inanç yapılarına harç kattığım sizler de varsınız.

“Üç yıldan beri aranızdayım. Şu anda okuttuğum öğrencilerimle, kendilerine sınıf dışı hocalık ettiğim sizlerin karşısında nasıl bir

heyecanı taşımakta bulunduğumu takdir edersiniz.

“Sevgili çocuklarım,
“Burası benim son okulum, sizler son öğrencilerim, değerli hocalarınız da son öğretmen arkadaşlarımdır. Demek istiyorum ki, 50 yılın özü, sonu hiç unutulmayacak olanı sizlersiniz... Anıların, hayalleriniz gözlerimden ve yüreğimden hiç silinmeyecek! Bilimde, sanatta, memleket kaderinde söz sahibi, büyük hizmetler sahibi binlerce öğrencimin heykelleşen son görüntüleri, son kıymetli emanetleri sizlersiniz. Sizleri son durağıma kadar gönlümde taşıyacağım.

“Benim yiğit, benim güzel, benim iyi öğrencilerim,

“Bu, benim size son dersimdir. Müsaade ederseniz son dersimi de boş geçirmeyeyim. Dersimizi boş geçirmeyelim. Sizlerden 50 yıl boyunca istediklerimi, herşeyin

üzerinde istediklerimi bir kere daha tekrarlayalım, özetleyelim: Bu vatanın, bu milletin çocukları-sınız. Vatan, bu millet sizin oldukça siz de varsınız, o yoksa sizler de yoksunuz. Ona karşı mert, çalışkan ve doğru olunuz...

Cağımız bilgi çağı, teknik çağı, yüksek kültürler çağıdır. Öğrenimde amacınız, sadece bir yukarı sınıfa geçme değil, sadece bir diploma-ya sahip olma değildir. Asıl amacınız geçerli, etkili, faydalı ve sizi her toplumda, her işte ön planda tutacak üstün bir kültür ve yeteneğe sahip bulunma olmalıdır. Ülkelerin nüfusu arttıkça, ülkemizin nüfusu arttıkça buna daha da çok ihtiyaç duyulacaktır. Bunu da akıldan çıkarmayınız...

“Okulunuzu, öğretmenlerinizi seviniz. Büyük başarılarınız ancak, bu el ve gönül birliğinden doğar. Ailenizi seviniz. Ailesiz mutlu olmak mümkün değildir. Onların emeğini, sevgisini, dileklerini iyi değerlendiriniz, içinde doğup büyüdüğünüz yuvayı hep sıcak bulunuz, hep sıcak tutunuz. Sıcak tutunuz ki, yakın gelecekteki sizlerin yuvaları da sıcak ve mutlu olsun. Aileler sağlam, yuvalar mutlu olmazsa, vatan zayıf düşer, millet sevgi gücünü kaybeder.

“Tanrı'nın size ve güzel yurdu-muza bahışladığı nimetlere ‘Şükürler olsun’ deyiniz. Az bulursa-

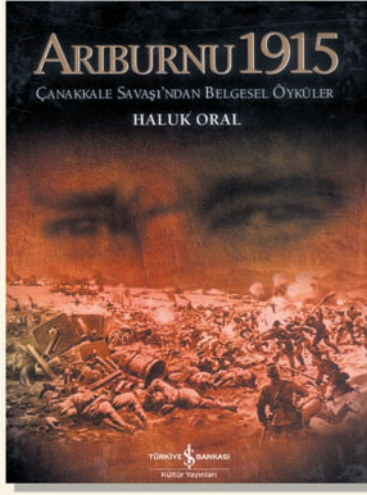
nız, bu toprakları daha verimli, daha sevimli yapmak için biraz da sizler gayret gösteriniz, eksikliğini tamamlayınız. Yani sizlere de iş düştüğünü biliniz. Yurdumuz buna her yönden elverişli ve lâ-yıktır. Böylece yaşamayı, tabiatı ve dünyayı daha güzel ve daha sevimli bulursunuz.

“İnsanları, insanlığı seviniz. Dünya artık çok küçülmüştür. En uzak ülkeler bile birbirleriyle kapı komşu gibi mesafeleri kısaltmışlar, yakınlaşmışlardır. Komşular dost geçinmelidir. Birbirlerinin zararına davranış içine girmedikçe, birbirlerinden sevgilerini esirgememelidirler...

“Sevgili öğrencilerim, sevgili arkadaşlarım, sevgili anne, baba ve kardeşler,

“Sanıyorum ki, bana ayrılan beş dakikalık son dersin, son dersimin mânevi zili çalmak üzeredir. Başarılarınız ve mutluluğunuz için yüreğimin bütün cömertliğiyle Tanrı'dan dileklerde bulunacağım. Bu bir veda konuşmasıdır. Yollarımız ayrılıyor demeye dilim varmıyor. Yollarımız hiçbir zaman ayrılmayacaktır. Çünkü hepimiz; büyüğümüz, küçüğümüz Atatürk'ümüzün, Ata'mızın yolundayız. Bıraktığımız iz ve eserlerle bundan sonra da hep beraber olacağız. Bizden sonrakilerle de beraber olacağız. Bir evin başka başka odalarında gibi...

“Hepinizi bu duygu ve düşünceler içinde sevgiyle kucaklarım.”•

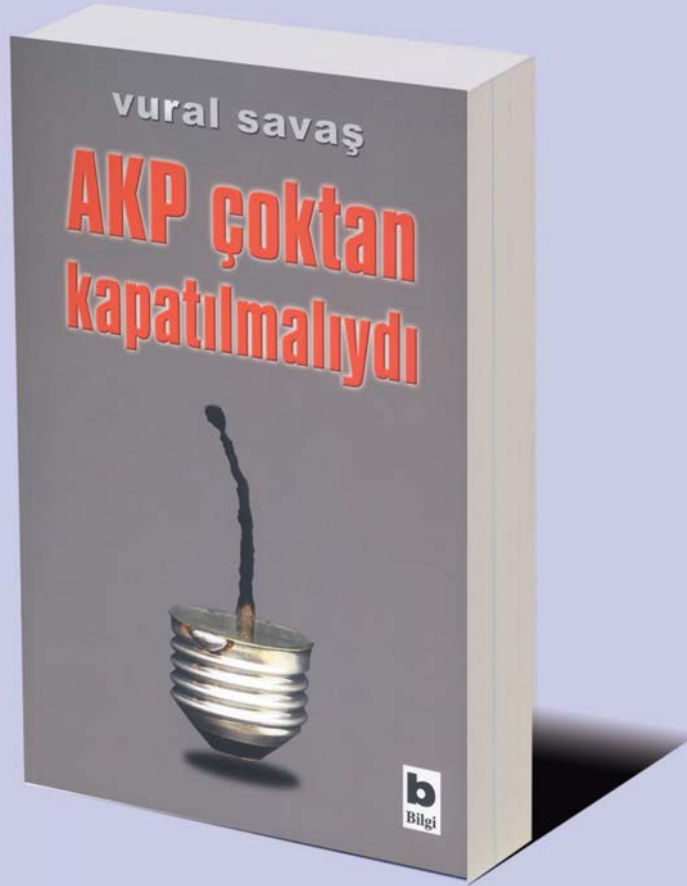
YALNIZCA YENMEKLE YETİNMEDİK DOST DA EDİNDİK DÜŞMANIMIZI, ÇANAKKALE'DE

Prof. Dr. Haluk Oral'ın, 5 yılı aşkın bir süredir hazırladığı Çanakkale Savaşı'nın bilinmeyen "özellikler"ini anlatan çalışması, geçen ay Türkçe "Arıburnu 1915" ve İngilizce "Gallipoli 1915" adlarında iki kitap olarak yayımlandı. Bugüne değin günışığına çıkmamış fotoğraf, belge ve öykülerin yer aldığı bu çalışmada, her iki tarafın askerlerinin kahramanlıklarından çok insansal yanlarını belirten öykü ve belgelere yer verilmektedir. Yazarın izniyle "Arıburnu 1915" adlı kitaptan aldığımız ve Çanakkale'de düşmanımızla dostluk ilişkileri de kurduğumuzun bir kanıtını oluşturan bir belgesel fotoğrafı ek bilgisiyle karşı sayfamızda bulacaksınız.

Avustralyalı Yüzbaşı C. C. Finlay, bir Türk askerinin siperden attığı sigara paketinin üstünde yazılı şu notu gösteriyor:

**"Zevkle için kahraman düşmanımız.
Bize süt gönderin."**

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

50 YIL ÖNCE DEN KARA HABER VAR

500 yolcusunun büyük bölümünü onbir-onsekiz yaşlarındaki öğrencilerin oluşturduğu 72 no.'lu Üsküdar Şehir Hatları Vapuru İzmit Körfezi'nde battı, yalnızca otuzyed kişi kurtarılabildi.

KONUK YAZAR
Atilla Oral

BİR YOLCU VAPURU BATTI KÖRFEZDE

Toplumsal ve denizcilik tarihimize Üsküdar Deniz Faciası olarak geçen “görünen kaza”, Türk sularında oluşan ölü sayısı en yüksek deniz faciasıdır. Bu öyle bir faciadır ki, ölen insan sayısı bile tam olarak tespit edilememiştir.

50 yıl önce 1 Mart günü 72 no.’lu Üsküdar adlı Şehir Hatları yolcu gemisi çoğu ilköğrenim öğrenci olan 500’e yakın yolcusuyla saat 12:45’te İzmit Vapur İskelesi’nden hareket etti ve... Körfezde bir anda patlayan lodos fırtınasının dalgalarına karşı koyamayıp yolcularıyla birlikte sulara gömüldü.

Gemi kaptanının bu durumda yapabileceği hiçbir şey yoktu; çünkü fırtına gemiyi suların dibine çekmeden kaptan köşkünü gemiden koparmış, gemi ve yolcularından önce geminin

kaptan köşkünü ve kaptanını suların dibine gömmüştü.

Bu olayda kesin olarak bilinen tek rakam kurtulan kişilerin sayısının 37 olduğudur. Gemiye kaç kişinin bindiği kesin olarak bilinmediği için kaza kurbanlarının sayısı bugün de kesin olarak bilinmemekte, kimi kaynaklara göre kurban sayısının 300-400 arasında kimi kaynaklara göre 400’ün üzerinde olduğu ileri sürülmektedir.

Denetimsiz kalan gemi dalgalarla boğuşmaya başladı. Az önce neşe içinde arkadaşlarıyla birlikte yola çıkan öğrenciler, bir anda kendilerini ölümün kucığında

72 no.’lu Üsküdar adlı Şehir Hatları yolcu gemisi körfezde bir anda patlayan lodos fırtınasının dalgalarına karşı koyamayıp yolcularıyla birlikte sulara gömüldü.

buldular. Neye uğradıklarını bilemeyen çaresiz küçük öğrenciler ve geminin öteki yolcuları, büyük bir panik içinde, çığlıklarla gemiyle birlikte İzmit Körfezi’nin dondurucu sularına gömüldüler.

Bu olay şimdi tam 50 yıl geride kaldı ama... Yüzlerce anne babanın yüreklerindeki evlat acısı hiçbir zaman geride kalmadı, onların yaşamı süresince canlılığını ve acısını sürdürdü.

Toplumsal ve denizcilik tarihi-

mize Üsküdar Deniz Faciası olarak geçen “görünen kaza”, Türk sularında oluşan ölü sayısı en yüksek deniz faciasıdır. Türk denizlerinden binlerce kilometre uzakta Japon denizlerindeki Ertuğrul faciasından sonra en fazla insanımızı bu olayda yitirdik. Bu öyle bir faciadır ki, ne yazık ki ölen insan sayısı bile tam olarak tespit edilememiştir.

Ertuğrul, Refah ve Dumlupınar gibi öteki deniz facialarındaki şehitlerimiz, mesleği denizcilik olan, denizlerde görev yapmak için eğitim almış, subay ve

*Donanma Komutanlığı'nda görevli Mehmetçikler tarafından sudan çıkarılan bir ceset...
Can yeleğini takmış; ancak vapurdan atlamaya fırsat bulamamış bir felaketzede...*

astsubayları ve vatan borcunu ödemek için ordumuzun deniz kuvvetlerinde görev yapan bahriye eri Mehmetçiklerdi.

Üsküdar şehitleri ise, genç ihtiyar her yaştan, sivil halktan, okullarından evlerine dönmekte olan öğrencilerden oluşuyordu.

Sadece bu yönüyle bile Üsküdar faciası başımıza gelen diğer deniz facialarıyla kıyaslanamayacak denli farklı bir özelliğe sahiptir.

Üsküdar vapuru ne Karadeniz'in hırçın dalgalarında, ne de Ege ve Akdeniz gibi bir başka açık denizde battı.

Bu facia üç yanı denizlerle çevrili yurdumuzun açık denizlerin acımasızlığından korunaklı, Marmara gibi bir iç denizin kıyısında, İzmit körfezinde meydana geldi. İzmit körfezi, dünyanın en dar körfezlerinden olup, üç yanı denizlerle çevrili ülkemizde gölden farksız bir konumdadır.

Onun bu konumunun özelliği nedeniyle, Türk denizciliğinin kalbi Donanma Komutanlığı ve

Üsküdar faciasının kurbanları tabutlar içinde, sevenlerinin omuzlarında, İzmit Demiryolu Caddesi'nden sonsuz istirahatgâhına götürülürken...

savaş tersanelerimiz İzmit körfezinde, Gölcük'te kurulmuştur.

Ertuğrul ve Refah gemileri kurtarma araçlarından kilometrelerce uzakta bulunan açık denizlerde batmıştı. Bu facialardaki ölü sayısının yüksek olmasının nedeni, can kurtarma imkanlarının çok uzakta olmasıydı.

Oysa Üsküdar vapurunun battığı yer, kurtarma araçlarından uzakta değildi. Türk denizlerinin hiçbir yerinde olmadığı kadar yoğun can kurtarma olanakları bu bölgede yeterince bulunuyordu. Buna karşın Üsküdar

faciası kurbanlarının sayısı, açık denizlerde meydana gelen facialardaki can kayıplarını aratmayacak denli yüksek olmuştur.

Üsküdar faciası kurbanları apaçık bir umursamazlığın, görülmemiş bir sorumsuzluğun kurbanı oldular. Yakınlarının cesedini bulabilmek isteyen kederli ve çaresiz insanlar Körfez kıyılarında günlerce bekleyip durdular. Üsküdar vapuru ile birlikte körfezin serin sularına gömülen yolculardan kimilerinin ce-

sedi, haftalar sonra balıkçılar tarafından bulunabildi. Kimi kaza kurbanı yakınları ise, aradıkları cesedi bulamamanın acısıyla bir kat daha acılara gömüldüler.

Kimi hukukçular, Üsküdar faciasının hukuksal yönünün adalet tarihimize kötü bir örnek oluşturduğunu ileri sürmektedirler. Onların savlarına göre bu faciada yaşanan haksızlık ve hukuksuzluklar sayılmayacak denli çoktur.

Dönemin siyasal yöneticileri facianın sorumlularından hesap sorma gereği duymadılar. Tüm suç, olay sırasında görevi başında ölen zavallı kaptana yüklendi. Hiçbir yönetici, olaydan sorumlu tutularak görevden alınmadı.

Facianın mağdur ettiği aileler, facianın meydana gelmesinden sorumlu olan Denizcilik Bankası'ndan maddi tazminat alabilmek için yıllarca hukuk savaşı vermek zorunda kaldılar. Kimi aileler zamanında dava aç-

madıkları gerekçesiyle, hakları olan tazminatları kendilerine ödenmedi. Konu TBMM'ye değin iletildiği halde hâlâ tazminat ödenmemiş aileler vardır. Hak sahibi olan insanlar içinde aradan geçen 50 yıl boyunca tazminatını alamayıp yaşlanarak ölenler bile bulunmaktadır.

Dönemin siyasal yöneticileri, facia sonrası verdikleri sözleri kısa sürede unuttular.

Bir bakan, "Suçlular bulunacak ve en ağır cezaya çarptırılacaktır" derken, bir başka bakan onunla yarış edencesine bir cömertlikle "Facia kurbanlarının anısına şehitler abidesi" yapılacağını müjdeliyor, bir başka siyasal yönetici "1 Mart şehitlerinin anısını yaşatmak için anı kitapları bastırılacağını" vaat ediyor, sonra hem verdikleri sözünü unutuyorlar hem yapmaları gereken görevlerini unutuyorlardı.

Üsküdar faciasının tek olumlu yönü, ilerideki yöneticilere bir ders oluşturmasıydı ama... Galiba o "dersin de pek bir öğrencisi olmadı".●

Kentin lüks semtindeki evde her gün bir kavga çıkıyordu. Sonunda evin yardımcısı bu olaylara katlanamayıp evin hanımına ayrılmak istediğini söyledi.

Evin hanımı çok kızdı:

"Bu nasıl bir nankörlüktür" dedi. "Ben sana evin bir bireyi gibi davranmıştım."

Evin yardımcısı bir süre düşündükten sonra yanıt verdi:

"Maalesef..." dedi. "Ailenin öteki bireyleri ister istemez sizin yanınızda kalmak zorundalar."●

50 YIL ÖNCE DEN YAZIYOR... FACIAYI YAZIYOR

Toplumsal ve denizcilik tarihimize bir facia olarak yer alan bu büyük kazadan sonra yazarlar ve gazeteciler görüşlerinde şu noktaları belirttiler.

HALDUN TANER:

"Bütün ikazlara rağmen düz denizler için yapılmış, alçak bordalı bir çelimsiz gemiyi üst güvertelerini kapayıp büsbütün havaleli ve netameli hale getirmese idik, yüzlerce yavrumuzu İzmit körfezinde yoku yokuna harcamazdık."

"Tercüman" gazetesi,
9 Mart 1958

BURHAN FELEK:

"Kaptan değiliz; ama fizik okuduk. Dâva, ağırlık merkezi meselesi ve Arşimet kanununu bilmekten ibarettir. Bunlara karşı gidenler, tesadüfen yaşarlar."

"Cumhuriyet" gazetesi,
4 Mart 1958

HASAN ÂLİ YÜCEL:

"Bizim için ölüm değil, hayat

bir tesadüftür. Bizler, tesadüfen ölmüyoruz, tesadüfen yaşıyoruz."

"Cumhuriyet" gazetesi,
8 Mart 1958

OKTAY AKBAL:

"Üsküdar vapuru faciasından alınması gereken çok ders var. Ama ders almayı bilmekte kolay değildir. Olaylardan bir şeyler öğrenen kişi belirli bir olgunluğa varmış sayılır. Biz her faciadan sonra birbirinin eşi sözler söyler, sonra hepsini unuturuz. Ama bu defa 400 vatandaşımızın ölümü unutulmaz bir ders olmalı... İhmallerimizin, kayıtsızlığımızın yarattığı bir sonuç olarak daima hafızamızda canlılığını muhafaza etmeli."

"Vatan" gazetesi,
6 Mart 1958

NEZİHE ARAZ:

“Üsküdar vapurunu, filan kaptan, falan şirket, fişmekan fırtınası değil, bir zihniyet batırmış, bir zihniyet alabora etmiştir. Bu zihniyet, neme lazımcılık, mesuliyetsizlik, ihmalcilik, savsakçılık, laubalilik ve insan değeri bilmemek esaslarına dayanır.”

“Yeni Sabah” gazetesi,
4 Mart 1958

ÇETİN ALTAN:

“Bu bir kazadır diye kabahati kaderde bulmayalım. Ölenler kaderin kazası değil sadece kayıtsız başlarımızla beceriksiz ellerimizin cezasıdır.”

“Akşam” gazetesi,
2 Mart 1958

AHMET EMİN YALMAN:

“İzmit körfezi faciası gibi bir felaketle karşılaştıktan sonra bundan hiçbir ders almazsak, cidden çok yazık olur. İşte o zaman felaketlerin masum kurbanları bizi affetmezler.”

“Vatan” gazetesi,
5 Mart 1958

PEYAMİ SAFA:

“Başımıza gelmiş ve gelebilecek bütün felaketlerin asıl amili mesuliyet şuursuzluğudur. Bu şuursuzluk devam ettikçe bu memlekette hiçbir zaman can emniyeti olamaz.”

“Milliyet” gazetesi,
4 Mart 1958

REF’İ CEVAT ULUNAY:

“İzmit faciası Denizcilik Bankası’nın şeklini değiştirmezse hayret ederim. Anlaşıyor ki, bu teşekkülün vapur işletmek hususunda hiçbir kudreti olmadığı halde bankacılıkta bütün dünya bankalarına parmak ısırtacak bir muvaffakiyeti var, zira senelik zararlarına rağmen hâlâ iflas etmez.”

“Milliyet” gazetesi,
9 Mart 1958

HALİDE EDİP ADIVAR:

“Ben merhum kaptanın da, deniz mürettebatının da bunda kabahatleri olmadığına inanıyorum. Eğer bir kabahat varsa o da yıllar yılı devam etmekte olan bir ihtiyatsızlığımızdır.”

“Yeni İstanbul” gazetesi,
10 Mart 1958

VALÂ NURETTİN:

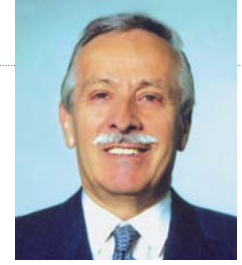
“Her felaketten bir ders alınmalıdır. Biz acaba ne ders alacağız? Görünür işlerde bu derece Allahlık olan bir işletmecilik makine, tamir ve türlü alet edevatta da elbet Allahlık olur. Ve işte ikide bir başımıza böyle kazalar, belalar gelir.”

“Kabahat ne tayfunda, ne karsırgadadır. Kabahat ne şu kaptanda, ne bu çımacıdadır. Kabahat zihniyetimizdedir. İşletmecilik anlayışımızdadır. Allah büyüktür, fakat tekne küçüktür. Kabahat bunu idrak edemeyişimizdedir.”

“Akşam” gazetesi,
4 Mart 1958

YAŞAMDAN GÖZLEMLER

Ali Naili Erdem

DOĞRULUĞUN VE DÜRÜSTLÜĞÜN SİMGESİ:**AHLAK**

Ahlak inci gibidir. Çamura bulansa da yine incidir. Ahlaksızlık ise toz gibidir. Göklere yükselse de yine tozdur. Hemen hemen tüm düşünürler “Kaybetmeyi ahlaksız kazanca tercih et. İlkini acısı bir andır. Ötekinin vicdan azabıysa bir ömür boyu sürer” demişlerdir.

19 Ocak 1923, Gazi’yi dinliyoruz: “Hayır efendiler, çok namuskâr olunulmalıdır. Şimdiye kadar yapılan hataların en büyüğü müteşebbislerimizin, aydınlarımızın ve özellikle bilginlerimizin en büyük günahı namuskâr olmamalarıdır.”

Siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik yapımda yapılanları görüp duydukça Gazi’yi bir kez daha minnet ve şükranla anıyorum.

1980 sonrasının en büyük hastalığı ahlaksal körlüktür. Ahlak sözcüğü etimolojik açıdan

Arapça “Hulk”, Yunanca “Ethos” Latince “Mos” sözcüklerine dayanır. İngilizce’de etik olarak kullanılan sözcüğün kökü “Ethos”tan gelmektedir. Ahlak kurallarının tüm zamanlar için geçerli olduğu söylenemez. Aslında herhangi bir toplumda sistem ahlakı yoksa toplumsal düzende ahlaktan söz edilemez. Bizim şanssızlığımız, 1980’den sonra yaşananlardır. Artık yeni Faustlar ortadadır. Bugün sorun yalnızca ahlaka aykırı sayılan davranışların toplumda giderek yaygınlık ve saygınlık kazanması değildir. Artık neyin ahlaklı, neyin ahlak dışı olduğu-

nun bilinmez duruma gelmesidir. Rüşveti en güzelinden verenle siyasi nüfuzunu kullanıp servet sahibi olan hangi davranışın içinde değerlendirilecektir.

A lman düşünür Kant “Politikada ahlak dışlanınca ahlakın politikası yapılmaya başlanır” demiştir. William Shakespeare “Hiçbir miras dürüstlük, kadar zengin değildir” sözlerinin sahibidir. Osmanlı İmparatorluğu’nun kurucusu Osman Gazi “Bey yalan söylemez. Devletin temelinde yalan olmaz” diyerek ahlakın yüceliğini yinelemiştir. “İnsan gönül eri olmalıdır. Ahlaksız adamdan iyilik gelmez. Tıpkı hasır kamışından şeker yenilemeyeceği gibi...” sözlerini Şeyh Sadi Şirazi yüzyıllar önce bireylere ve toplumlara armağan etmiştir.

Bilinen o ki ahlak inci gibidir. Çamura bulansa da yine incidir. Ahlaksızlık ise toz gibidir. Göklerle yükselse de yine tozdur. Hemen hemen tüm düşünürler “Kaybetmeyi ahlaksız kazanca tercih et. İlkini acısı bir andır. Ötekinin vicdan azabı ise bir ömür boyu sürer” demişlerdir.

Kamuda görev yapan itaatkâr devlet memuru, amirinin emrini mi yerine getirme sorumluluğu içindedir, yoksa yasanın amir hükmüne mi uyacaktır? Böyle bir açmazın içinde olan kamu görevlisini hangi ahlaksal kuralla de-

ğerlendireceğiz. Kitaplar “Ahlaklı olmak kişinin kendi üzerinde egemenlik kurması, maddi ve manevi anlamda hiç kimsenin kölesi olmamaktır” der. Bu boyutuyla ahlak, hak kavramının karşısında kişinin takındığı tavidir. Ancak bunun yaşamdaki geçerlilik derecesi ne olur? Bu soruya verilecek yanıt “Ahlaklı insan bacak yüzü olan insandır” biçiminde olmalıdır.

Doğruluğun ve dürüstlüğü simgesi olduğu denli gerçeğin ve güzelliğin dostudur. Aydınlığın rehberi, karanlığın ve bağnazlığın düşmanıdır. Herkesin Mersin’e gittiği yerde bir başkaları tersine gidiyorsa orada ahlak dışlanmış demektir. Kur’an özülle ahlak ve fazilettir. Vicdansa bir anlamda Tanrı’nın evidir. Siyasi islam bu özelliklerin yok edildiği yerdir. Ve ne hazindir ki, siyasi tarihimiz bunu zaman zaman yaşamaktadır.

Y illardır ulusların yaşam kalitesiyle ilgili yapılan kamu araştırmalarında ulusumuz çok düşük bir noktadadır. Bunun nedenini yalnızca ekonomide aramak yanlış. Bir o kadar suçlu olan eğitimimizdir. Cehaletin yenilemediği yerde ahlak rehberlik görevini önemli ölçüde kaybeder. Ve mutlu ve huzurlu günler yerini bunallılara terk eder. Hazreti Pergamber “Biz güzel ahlakı tamamlamaya geldik” diyor. Anlaşılan o ki

ahlakın getirdiği en önemli ölçü insan olma ölçüsüdür. Kendi kendinin efendisi olmak bir başkalarını aldatmadan yaşamak yalanı semtine uğratmamak ve doğruları eksiksiz olarak açıklamak uygar insanın özelliğidir. Koçi Bey’in “Yüksek makamların şunun bunun aracılığıyla verilmesi doğru değildir. En bilgisi kim ise ona vermek gerekir” açıklamasının

üstünden yüzyıllar geçmiş olmasına karşın biz hâlâ o anlayışa gelememiştir. Okul, aile ve mabet ahlakın üretildiği yerlerdir. Okulda anarşi gemi azıyı almışsa, mabette namazını kılan mümin bir kişi, kalp rahatsızlığıyla düşüp kalmış da, cemaattan hiç kimse yardımına koşmamışsa, melekler ağlar, yüce pergamenter ağlar. Çünkü Kur’an insanı yettirdi. •

“Eli sıkı”lığıyla ünlü bir adam, avukata başvurarak bir arkadaşından alacağı paranın yarı yarıya bölüşmek koşuluyla tahsil edilmesini rica etti.

Bu koşulu kabul eden avukat bir süre ortalarda görünmedi. “Eli sıkı” adam bir gün gidip avukatı buldu ve ona durumun ne olduğunu sordu:

“Ne yaptınız?” diye sordu. “Parayı alabildiniz mi?”

Avukat “Hayır” anlamında başını salladıktan sonra şunları söyledi:

“Bu iş çok zor” dedi. “Ben kendi payımı aldım; ama sizinkinin tahsili olanaksız gibi görünüyor...” •

İki kafadar, ticarete atılmaya karar verdi. Toptancıdan kilosunu 250 YTL’ye portakal alıp kamyonete yüklediler ve mahalle mahalle dolaşıp aldıkları fiyata portakalları sattılar. Akşam ne kadar kazandıklarını basaplarken kafadarlardan biri merak ettiği konuyu arkadaşına da sordu:

“İyi de biz yatırdığımız parayı geri aldık” dedi. “Ama hiç kârımız yok... Peki biz niçin hiç kâr etmedik?”

Arkadaşı hiç kâr edememelerinin yanıtını kendince verdi:

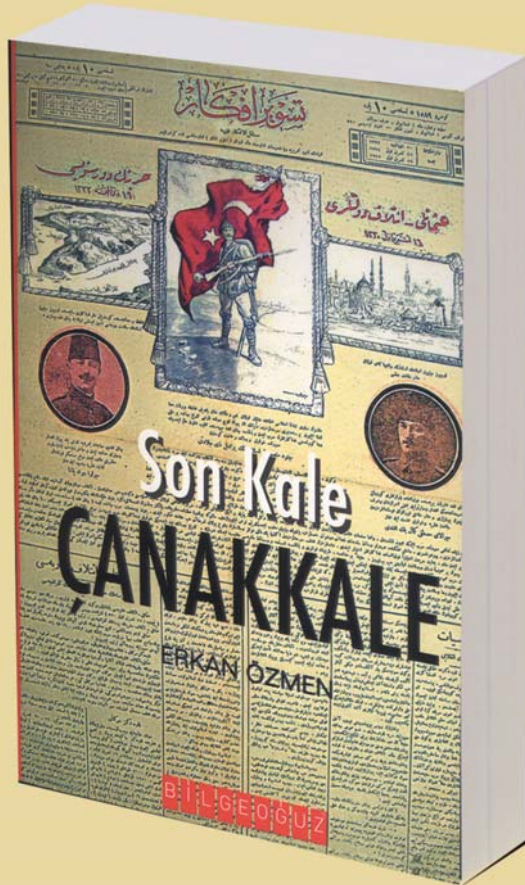
“Kamyonet küçüktü herhalde” dedi. “Yarın daha büyük bir kamyonet kiralarız...” •

Yargıç üçüncü kez karşısına getirilen adama öfkeyle çıktı:

“Sizi bir daha karşımda görmeyeyim dememiş miydiniz?”

Adam yanındaki polis memurunu gösterdi ve ekledi:

“Demiştiniz, yargıç bey” dedi. “Ama ne yazık ki kendisini bir türlü inandıramadım. O denli dayatmama karşın, yine de getirdi beni karşınıza!” •

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

ESKİ ZAMAN OZANLARINI ANLATAN BİR ESKİ ZAMAN ADAMI

Süleyman Nazif'in "Ne kendi kimseye benzer ne kimse kendisine" diye tanımladığı İbnülemin Mahmut Kemal İnal, Osmanlı döneminde devlet hizmetinde çalışmış, son olarak "Türk ve İslam Eserleri Müzesi" müdürlüğünde bulunmuştur.

Bir konuyu kısaca açıklayan, bilgi veren kısa yazı anlamındaki "tezkere" sözcüğünün Arapça aslı, "tezkire"dir. Bu sözcük bu biçimiyle, geçmişte ozanların, hattatların, bestecilerin, bilgilerin, din ulularının yaşamöykülerinin derlendiği yapıtları adlandırıyordu.

Anadolu'da 16'ncı yüzyıldan 19'uncu yüzyıla kadar geçen sürede yazılmış 25 kadar tezkirede

3000'e varan divan ozanının kısa yaşamöyküleri, yapıtlarının adları, şiirlerinden birkaç dizeyle örnekler yer almaktadır.

Kimi tezkireler, ötekilerden daha zengin ayrıntılar taşır. Örneğin 16'ncı yüzyıl yazarı Aşık Çelebi, tazkiyesinde birçoğunu yakından tanıdığı ozanların davranışlarını, edebiyat çevresiyle ilişkilerini, şakalaşmalarını da aktararak kişiliklerini canlı bir biçimde göz önüne sermiştir.

Kimi tezkire yazarları kendi

lerinden önceki son tezkireyi temel alarak, yeni yetişmiş ozanları bırakılan yerden ele alarak anlatmışlardır.

Osmanlı döneminin son tezkiresi, Fatin Davut'un 1854'te basıl-

gilerden yararlanmıştır. Bu niteliğiyle "Son Asır Türk Şairleri"nin yanında "Osmanlı Devrinde Son Sadrazamlar", "Son Hattatlar", müzik adamlarıyla ilgili "Hoş Sada" gibi ayrıntılı yaşamöyküsü kitapları da yer alır. Mercan'da babasının adını taşıyan "Mühürdar Emin Paşa Sokağı"nda, vasiyetine uygun olarak öğrenci yurdu yapılan evi dönemin sanat, bilim, siyaset adamlarının cuma ve pazar günleri biraraya geldiği bir kültür merkeziydi. Geçmiş dönemin ünlülerinin bilinmeyen özellikleri, değerli-değersiz yanları, tuhaflıkları, geçmişteki siyaset dünyasının bilinmeyen yanları, pek az kimsenin gördüğü eski elyazmaları orada konuşulurdu.

Ahmet Hamdi Tanpınar gidip geldiği bu evde İbnülemin Mahmut Kemal'i çok yakından tanımış, onu anlatırken de şunları söylemişti:

"Zamanımızın mucizelerinden biri olan güçlü belleği, daha genç yaşlarında başlayan kitap ve belge merakı, ilginç, garip şeylere düşkünlüğü ve nihayet geçmişe bağlılığı ve işe kendi yaşadığı zamanı tesbitten başlaması, onu bilim ve edebiyat tarihimizde bugün bulunduğu yere getirmiştir."

Şu değerlendirme de Tanpınar'ındır:

"Mahmut Kemal Bey, güçlü bir gözlem yeteneğine sahiptir, ayrıca birtakım anılarını adeta mi-

zacıyla yazar, bu bakımdan Gelibolulu Mustafa Âli Efendi, Naima ve Şanizade'ye benzer. Hiç de ihmal edilecek bir şey olmayan mizah gücü bu yazılara çok özel bir renk veriyor ve onu portre çizmekte birçok romancılarımızın üstüne çıkarıyor."

Yapıtlarının basılmasına destek veren, dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel, "Son Asır Türk Şairleri" için şöyle der:

"Bu kitabı baştan aşağıya okuyanlar, yaşamöykülerini alfabe sırasından tarih sırasına aktardıkları zaman Osmanlı toplumunun 19. yüzyılın ikinci yarısıyla 20. yüzyıl başlarındaki durumunu bütün çıplaklığıyla görürler, hele bazı orijinal kişilerin özelliklerini yazmasaydı, romana veya tarihe geçirilmesi bizde âdet olmayan geçmiş dönemleri yeniden yaşatacak bir kaynaktan mahrum kalmaz mıydık?"

İbnülemin Mahmut Kemal Bey, yapıtlarında anlattığı kişilerin özelliklerini sayıp dökerken kendisini de hiç sakınmadan sergiler. Bu büyük yük yapıtta anlattığı insanları sorgulayan, örtmeye çalıştıkları yanlarını ortaya çıkaran, yargılayan yazarın kendisi de canlı bir roman kişisi gibidir. Kiminin sırtını sıvazlar, kiminden hesap sorar! Kendi uğradığı hak-sızlıklardan, vefasızlıklardan yakınır. Ozanları anlatırken yargılarından, değerlendirmelerinde yansıyan kendi özellikleri, tepkileri ya-

pıtını daha da çekici kılar. Bu yapıtı tanıttığı yüzlerce kişinin yanı sıra, uzun yaşamış, görmüş geçirmiş, çok insan tanımış, çok okumuş "İbnülemin Mahmut Kemal" adını taşıyan kişiyi canlandırdığı için de çekici buluruz!..

Mahmut Kemal Bey eski yazışma dilini çok iyi bilir, güzel kullanırdı. Kitaplarında ise bir söyleşi ustası olarak görünür. Dilin, anlatımın zaman içindeki değişmelerinin farkındadır. Genç okurların bugün onu kolay anlayamayacağını düşünmüş gibi şu açıklamayı yapmıştır:

"Her devrin bir üslubu vardır. (...) Dün yazdığımızı bugün ağır buluyoruz. Bugün yazdığımızı da yarın ağır bulacağımıza şüphe etmemelidir."

İbnülemin Mahmut Kemal Bey, yapıtlarında anlattığı kişilerin özelliklerini sayıp dökerken kendisini de hiç sakınmadan sergiler, kendisi de canlı bir roman kişisi gibidir.

Neredeyse iğneyle kuyu kazın Mahmut Kemal Bey, yaşamöyküleri için yazarlardan, yakınlarından bıkıp usanmaksızın bilgi toplamaya çalışmıştır. Yergi ozanı Eşref'in oğlundan beklediği bilgi bir türlü eline ulaşmayınca kızıp söylenmekten kendini alamaz:

İbnülemin Mahmut Kemal İnal'ın kaleme aldığı yaşamöyküsü kitaplarında 19'uncu yüzyılın ikinci yarısıyla 20'nci yüzyılın ilk yarısında yaşamış ünlüler geçit resmi yapar.

mış yapıtıdır. Burada Salim ve Safai tezkirelerinin bıraktığı yerden başlayarak Abdülmecit dönemine değin yetişmiş ozanlar ele alınır. Fatin tezkiresini İbnülemin Mahmut Kemal İnal'ın "Son Asır Türk Şairleri" (1930-1942) adlı 2352 sayfalık yapıtı izleyip tamamlar. Böylece eski edebiyatımızın "tezkire" geleneği noktalınır.

Süleyman Nazif'in "Ne kendi kimseye benzer ne kimse kendisine" diye tanımladığı İbnülemin Mahmut Kemal İnal Osmanlı döneminde devlet hizmetinde çalışmış, son olarak "Türk ve İslam Eserleri Müzesi" müdürlüğünde bulunmuştur. Kaleme aldığı yaşamöyküsü kitaplarında 19'uncu yüzyılın ikinci yarısıyla 20'nci yüzyılın ilk yarısında yaşamış ünlüler geçit resmi yapar. Bu ünlülerden birçoğunu yakından tanıyıp doğrudan doğruya kendilerinden edindiği özgün bil-

“Bir mektubunu aldım, verdiği sözü yakında yerine getireceğini bildiriyordu. Aradan yıllar geçti. Belki babasının dirileceği demler yaklaştı. Hâlâ oğlu vaadini gerçeğeleştirecek. Heyhat!”

Yaşamöyküleri arasında yer yer şakalar, takılmalar yer alır. Bunlardan birçoğu kadınsız toplumda anlatılan, eskilerde pek de yadınanmayan söz oyunlarıdır.

Müftüzade Reşit Efendi’nin oğlundan da aynı nedenle yakınır:

“Arkadaşlarından biriyle, daha sonra posta ile iki mektup gönderdim. Aradan aylar geçti, yanıt gelmedi.

Gel, kelin perçemin-den tut bakalım! Benden çok ilgilenmesi gereken oğul karşılık vermezse, tanıdıkları bilgi vermezlerse, bir yerde bir bilgi bulunmazsa ben, ne yazabilirim?”

Yaşamöyküleri arasında yer yer şakalar, takılmalar yer alır. Bunlardan birçoğu kadınsız toplumda anlatılan, eskilerde pek de yadınanmayan söz oyunlarıdır. Hoş olanları da az değildir:

“Şair Kâzım Paşa, Hakkı Bey’e ‘Seni gördükçe karına acıyorum.’ demiş, o da ‘Karımı görsen bana daha çok acırsın!’ yanıtını vermiştir.”

“Bir gece güzellerden söz ediyordu, güzel beyitler okuyordu.

‘Ben iffetsiz güzeli sevmem’ dedim. O (Hayret Efendi), ‘Ben de, o kadar iffetlisini sevmem’ dedi.”

“Hançerli Bey’in yalısında bir bilim söyleşi sırasında –bilgin kıyafetinde– bir cahil, ‘Bu zatın bu kadar bilgisi varken niçin İslam dinini kabul etmiyor?’ demesine karşılık, İzzet Molla ‘Senin bu kadar bilgisizliğin varken niçin Hristiyan olmuyorsun?’ der.”

Yaşamöyküsü yazarının kendisi de şiirler söyler. Başkalarının şiirlerini ise kolay kolay beğenmez. Kitabına almak zorunda kalmışsa dilinin ucuna gelenleri söylemeden de edemez:

“Şiir denilebilecek söz söylemek pek güç bir iş olduğunu Urfa’lı Hikmet’in sözleri de doğruluyor. Yaradılıştan şair olmayanların şiir söylemeye kakışmaları, gözleri görmeyenin eşyayı renğiyle, şekliyle resmetmek istemesine benzer.

Duymayan duyuramaz, görmeyen göstermez. Duyurmak ve göstermek için duymak ve görmek gerekir.”

İyi şiir yazamamış kimselere de kitabında yer vermesini eleştirecek olanları, “Yapıtımız bir tür tarihtir. Tarihe olayların kişilerinin değerlisi de girer, değersiz de” diye yanıtlar.

Meslektaş Ali Emiri’ye yapıtında uzunca yer ayırmıştır. Yaşamı boyunca topladığı değerli yazmaları bağışlayarak Fatih’teki ‘Millet

Kütüphanesi”ni kuran, “Tarih Ve Edebiyat Mecmuası”nı yayımlayan, benzersiz bir yapıt olan “Divanü Lügat-it-Türk”ü günışığına çıkararak karşılık beklemeksizin basılmasını sağlayan Ali Emiri Efendi’yle Mahmut Kemal Bey arasında bir çekemeçlik sezilir:

“Kendini her bilginin, yapıtlarını her yapıtın üstünde görürdü.

(...) Kendi üstünlüğünü ispata savaştığı zamanlar habbeyi kubbe, damlayı deniz gibi gösterir, başkalarının bilgisinden söz açmaya tenezzül ettiğinde ise denizi damla, kubbeyi habbe gibi canlandırır.”

Anlattığına göre yalnız yaşayan Ali Emiri Bey hastalandığında yardımına koşan Mahmut Kemal Bey’e, ne kadar parası olduğunu açıklayıp cenazesi için vasiyette bulunmuş. İyileştiğinde ise böyle bir parası olmadığını söyleyip bunu kimseye anlatmamasını istemiş!

Fatin Tezkiresi’nde Şeref Hanım’la ilgili olarak gördüğü eksiklik onu kızdırmıştır:

“Fatin, Tezkire’yi yazdığı sırada Şeref hayatta idi. Yaşamöyküsünü kendinden sormak, gelecektekileri aydınlatmak güç bir şey değildi. Galiba kadın olduğu için ona önem vermemiştir. Zaten onun erkeğe de önem verdiği görülmemiştir.”

Yakınlık duyduğu, beğendiği ozanları hoş benzetmeler, yakıştırmalar yaparak anlatır. Birbirinden

ayrılmayan Orhan Seyfi Orhon ile Yusuf Ziya Ortaç için “Bir beytin iki mısraına benzerler” demiştir.

Evinin kapısı eşe dosta her dakika açık olduğu halde, Flornalı Nazım’a, “Her dakika bana gelmekten Yolda bir kendine gelsen ne olur” diye takılır.

Ahmet Hamdi Tanpınar için söyledikleri şunlardır:

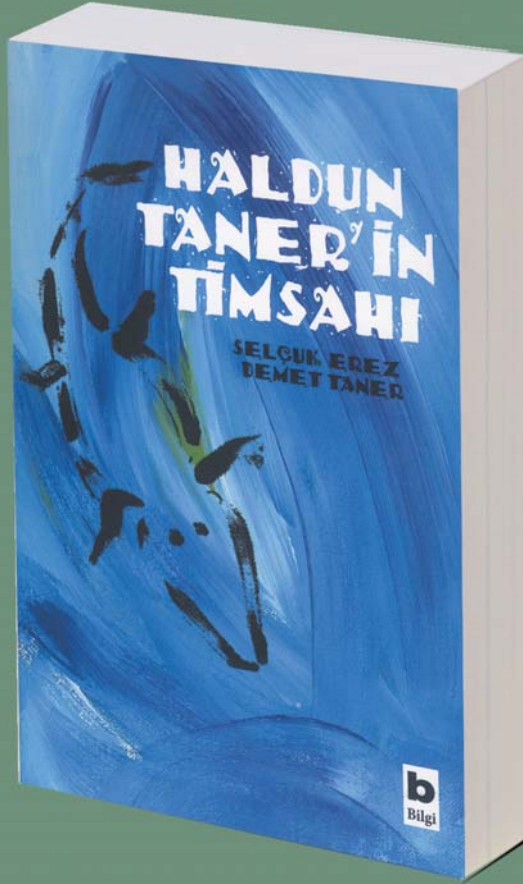
“Şair Hamdi, okuduğunu ve okuttuğunu iyi anlatanlardan ve edebiyat tarihi okutanların en iyi bilenlerindendir.

Yazmak istediği bir maddenin ince noktasını, en karanlık köşelerini araştırıyor. Başkaları gibi ‘dumanı doğru çıksın, yeter’ demiyor.”

Mahmut Kemal Bey, sözünü esirgemez. Haksızlıklar, yanlış davranışlar karşısında kendini tutamaz. Leyla Hanım evlendikten bir hafta sonra eşinden ayrılmıştır. O, bu ayrılıkta Leyla Hanım’ı haklı bulduğu için kızıp söylenmektedir:

“Öyle tabiatsız, terbiyesiz, duygusuz bir herifle evlenmek, birlikte yaşamak için Leyla gibi duygulu, ince bir kızın, özellikle bir şair değil, o herif gibi bir deniz, bir hayvan olmak gerekir.”

İbnülemin Mahmut Kemal şiir dünyamızın sabırla toplanmış yaşamöykülerini biraraya getirirken bu büyük yapıtı kurup çatan yazarı da sürükleyici bir romanın başkışısı gibi canlandırmaktadır. •

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

BİR BAŞKA BAKIŞ
Cheryl Tanrıverdi

YABANCI GÖNÜLLÜLER FARK YARATİYOR

Avrupa Gönüllü Hizmet Projesi'nden yararlanarak Antalya'ya gelen ikisi Alman biri Litvanyalı üç genç kız, **10 ay süreyle Suna-İnan Kırac Eğitim Parkı'nda çocukları bir yandan eğlendiriyorlar, bir yandan da onları eğitiyorlar ve... "Biz de onlarla eğleniyor, biz de onlardan çok şey öğreniyoruz" diyorlar.**

Gönüllü olarak yer aldığım sivil toplum kuruluşunda taze bir rüzgar esiyor. Antalya'daki Suna-İnan Kırac Eğitim Parkı'na yurt dışından üç yeni gönüllünün gelmesiyle, yeni fikirler, bakış açıları ve yöntemler de beraberlerinde geliyor. Ders verdikleri çocuklar büyülenmiş durumdadır ve çok hevesliler... Renata, Lena ve Daniela ne zaman koridorlarda yürüseler çevre onlara seslenen çocukların sesleriyle cınlıyor. Çocuklar yeni gönüllülerin çok iyi olduklarını düşünüyorlar. Ben de öyle...

Hepimiz onlardan bir şeyler öğrendiğimiz gibi onlar da bizlerden bir şeyler öğrendiklerini söylüyorlar. Avrupa Gönüllü Hizmeti'nin (AGH) katılımcıları olarak, zamanlarını, enerjilerini ve çabalarını yabancı bir ülkede tam zamanlı gönüllü etkinliklere adıyorlar. Bu süreçte yaşamları boyunca anımsayacakları eşsiz ve değerli deneyimler ediniyorlar.

Yirmiüç yaşındaki Renata Greiciunaite Litvanyalı, her ikisi de 20 yaşında olan Lena Essing ve Daniela Zürn ise Alman. Renata üniversite eğitimini siyaset bilimi üzerine almış, Daniela şimdiye

Renata Greiciunaite, Daniela Zürn ve Lena Essing (soldan sağa) 10 aylığına Antalya'da gönüllü olarak bulunuyorlar.

değin psikoloji eğitiminin yarısını tamamlamış, Lena ise Avrupa çalışmalarında yoğunlaşmak üzere gelecek yıl Amsterdam'da eğitimine devam edecek. Üçü de mükemmel İngilizce konuşuyor.

Gönüllü işler yapmaya yabancı değiller, üçü de geçmişte yararlı işlerde hayırlı amaçlar için çalışmışlar. AGH onlar için özel bir proje. "AGH'yi yıllardır biliyordum. Hep gerçekleştirmeyi düşlemiştim" diyor Renata.

Lena bunun iki işi bir arada yapmak için iyi bir fırsat olduğuna dikkat çekiyor. Bir yandan yararlı bir amaca ulaşılmasına katkıda bulunurken, öteki yandan ye-

ni bir kültürle iç içe yaşıyor. Daniela da bunun farklı bir ortamda öğrenmeyi sürdürmenin iyi bir yol olduğunu söylüyor. Gelecekleri nasıl biçimlenirse biçimlensin, AGH deneyimlerinin onlara yararı olacağına inanıyorlar.

AGH programı 18-30 yaş arasındaki gençlere "dünyada ve kendi yaşamlarında gerçek bir fark yaratma şansı" sunuyor. Genellikle, ev sahibi ülkenin dilini bilme zorunluluğu olmuyor. Yabancı bir ülkeye alışma döneminde kişilere yardımcı olmak için proje başladığında dil desteği veriliyor. Türkiye'de ve öteki ülkelerde gönüllü hizmette bulunanlar yalnızca yabancılar değil, Türkler de aynı programdan yararlanıp Avrupa ülkelerine gidi-

Daniela (solda) ve Renata el sanatları dersinde çocuklara dış güçlerini kullanmaları konusunda yardımcı oluyorlar.

yorlar. Böylece karşılıklı anlayış, hoşgörü ve arkadaşlık duyguları gelişiyor. Ayrıca, katılımcılar yerel topluluklara yardım ettiklerinden, yeni beceriler edininip kendi kişisel gelişimlerine de katkıda bulunmuş oluyorlar. İşin içindeki herkes için gerçek bir öğrenme deneyimi olan AGH aralarında kültür, gençlik, spor, sosyal sorumluluk ve çevrenin de bulunduğu birçok proje alanı içeriyor. Sonunda herkes birbirinin kültürü hakkında bilgi sahibi oluyor.

Üç yeni arkadaşına gelince, onların AGH deneyimleri 2007 yılının Eylül ayında 10 aylığına Antalya'ya geldiklerinde başladı. İlk olarak bir uyumlanma programıyla onlara yeni projeleri tanıtıldı. Yeni yaşamlarına uyum sağlama-

larına yardımcı olması açısından iki haftalık yoğun Türk dili eğitimi aldılar. Şimdi haftada bir dil dersi alıyorlar.

Antalya'daki evleri tam anlamıyla çok kültürlü bir ev. Fransa, Macaristan, Polonya, İngiltere ve Almanya'dan gelen beş genç kızla bir dairede yaşıyorlar. Hepsi aynı ev sahibi kuruluşun, gönüllü çalışmalarını izleyen Antalya Gençlik ve Eğitim Derneği'nin çatısı altında toplanıyorlar. Oda arkadaşları, engelli gençlerle ve lösemili çocuklarla ilgili olmak üzere iki farklı AGH projesinde yer alıyorlar.

Renata, Lena ve Daniela günle-

"Bir iki üç, bir iki üç" diye komut veren Lena öğrencileriyle dans adımlarını çalışıyor.

rinin büyük bir bölümünü çocuklara eşit eğitim olanakları sağlanmasına katkıda bulunan Türkiye Eğitim Gönüllülerin Vakfı'nın (TEGV) eğitim parklarından biri olan Antalya Eğitim Parkı'nda geçiriyorlar. Çeşitli sınıflarda İngilizce'den kağıt katlama sanatı origamiye değin birçok konuda ders veriyorlar.

Iki yeni sınıf oluşturma düşüncesini ortaya attıklarında önerileri anında kabul edildi. Renata ve Daniela sıradışı malzemelerden yaratıcı tasarımlar oluşturdukları bir el sanatları sınıfı açtılar. Düş güçlerini kullanmaları konusunda çocuklara destek oluyorlar. Sonuç olarak da çocuklar kendilerini nasıl ifade edebileceklerini ve yaratıcılıklarını

nasıl kullanabileceklerini öğreniyorlar. Dil sorun değil. Renata ve Daniela gerek Türkçe, gerekse gülümseme ya da empati aracılığıyla nasıl iletişim kurulacağını biliyorlar. Onları anlayabilmek için çaba göstermek çocukların hoşuna gidiyor ve hiçbir sıkıntı yaşıyormuş gibi görünmüyor.

Lena'nın dans sınıfıyla ilgili düşüncesi gerçeğe dönüştüğünde, kalabalık bir grup kız öğrenci toplandı. Lena'yla "bir iki üç, bir iki üç" komutları eşliğinde dans eden kızlar hiçbir dersi kaçırmıyorlar. Ritmin ve hareketlerin verdiği heyecanın ayırdına vardıklarında çok eğleniyorlar. Lena'nın genç öğrencilerinin kendilerine olan güvenleri artıyor ve disiplinli birer insan olma yolunda ilerliyorlar.

Gönüllü çalışmaları sonucu Renata, Lena ve Daniela'nın kazançları ne oluyor? Öncelikle, daha önceden hiçbirinin görmediği yeni ve farklı bir kültürü birebir yaşayarak öğreniyorlar. Yeni insanlarla tanışıp yeni bir dil öğrenmeye başlıyorlar. Nelerden hoşlandıklarını ve hoşlanmadıklarını öğreniyorlar. Kendilerini daha iyi tanıma fırsatı elde ediyorlar. Nasıl özgür olduğunu öğreniyorlar. Bir gülümsemenin değerini anlıyor, sorun çözme, motivasyon, azim, karar verme yetkisi, sabır, dinleme, anlama ve hoşgörü gibi kişisel özelliklerini geliştiriyorlar.

Gelecekte işverenleri onların deneyimlerinden kuşkusuz çok etkilenecekler. Hepsinden de önemlisi, ileride nerede yaşarlarsa yaşasınlar ve ne yaparlarsa yapsınlar kendilerini toplumun sorumluluk sahibi birer üyesi yapacak yeteneklere sahip oluyorlar. Bir de tüm bunların üstüne Türk yemeklerinin tadını çıkararak, sahilde koşu yaparak ya da Akdeniz güneşini içlerine sindirecek Antalya'daki yaşamlarından zevk alıyorlar.

Deneyimin zenginleşmek de-

mek olduğu konusunda hepsi aynı görüşte. Bununla ilgili Lena, "Birisinin yeni bir şey yapmayı denemesi çok güzel bençe" diyor. Üçü de öteki gönüllülere Türkiye'ye gelmelerini, Türk gönüllülere ise yurt dışına çıkmalarını öneriyorlar. Konuya ilgi duyan genç Türkler www.ua.gov.tr internet sayfasını ziyaret ederek ve Gençlik Programı başlığı altındaki Eylem 2'yi (Avrupa Gönüllü Hizmeti) okuyarak işe başlayabilirler.

Eğitim parkındaki çoğu çocuğun iletişim kurduğu ilk yabancılar Renata, Lena ve Daniela. Üçü her gün ön kapıdan girerken çocuklar İngilizce'lerini pekiştirmek için koşarak yanlarına gidip sormaya başlıyorlar, "Adınız ne? Nerelisiniz?" Kapıdan içeri attıkları ilk adımdan başlayarak bu üç zeki genç kız çocuklar için olumlu birer örnek oluşturuyorlar. Farklı ulusların başarılı bir biçimde birarada nasıl çalışabildiklerini doğrudan kendileri gösteriyorlar. İlk izlenimlerin ne denli önemli olduğunu hepimiz biliriz. Umarım çocuklar Renata, Lena ve Daniela hakkındaki ilk izlenimlerini hep anımsarlar. •

Çeviri: Pelin Hazar

CherylTanriverdi@butundunya.com.tr

Genç adam, sanatını delicesine seviyordu, aklını fırtınalı deniz resimlerine takmıştı. Çok çalışarak ilk sergisini açtı. Açılış kokteylinde bir kadın, ressamın yanına gelerek onu tebrik etti ve şöyle dedi: "Çok şanssızsınız, ressam bey" dedi. "Siz hiç iyi havaya rastlamamışsınız." •

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

KÖŞEDEN BUCAKTAN
Mehmet Muhsinoğlu

“Ponzi Dalaveresi”

Kısa sürede “tüm zamanların en büyük dalaveresini gerçekleştiren dolandırıcı” olarak ünlenen Ponzi, **geride bu tip suçlara verilen genel bir ad bıraktı: “Ponzi Dalaveresi”.**

Carlo “Charles” Ponzi, 1882 yılında İtalya, Parma’da doğdu. Kasım 1903’te 21 yaşında Amerika’ya göç etti.

Tam 16 yıl o kentten bu kente dolaştı durdu, o işten bu işe girdi çıktı, yıllarca bulaşıkçı, garson, tezgahtar, hatta İtalyanca çevirmen olarak bile çalıştı.

Kısa sürede “tüm zamanların en büyük dalaveresini gerçekleştiren dolandırıcı” olarak ünlenen Ponzi, geride bu tip suçlara verilen genel bir ad bıraktı: “Ponzi Dalaveresi”.

Ponzi, Amerika’ya geldikten bir süre sonra Kanada’ya geçti. Sahtecilik suçundan burada cezaevine girdi. Özgürlüğüne kavuşunca Amerika’ya döndü.

Bu kez yabancı uyruklu kişileri yasa dışı yollardan ülkeye soktuğu için Atlanta, Georgia’da yargılanıp tekrar cezaevine gönderildi. Cezaevinden çıkınca 1917’de Boston’a yerleşti.

Burada girdiği yeni işinde, önceki ülkelerden gelen mektuplara daktiloyla İtalyanca yanıtlar yazıyordu. Bu dönemde hem kendisini hem de gelecekteki “yatırımcıları” zengin edecek “mekanizmayı” keş-

Ünlü dolandırıcı Carlo "Charles" Ponzi fetti. Bir dışsatım dergisini öteki ülkelere pazarlayacaktı. İspanya'da bir yayıncıya mektup yazarak öneride bulundu.

İspanyol yayıncı Ponzi'ye gönderdiği yanıt mektubuna, uluslararası posta kuponu da eklemişti. Kuponun kullanılışı çok kolaydı; Ponzi yerel postaneye gidecek ve kuponu Amerikan posta puluyla değiştirip dışsatım dergisini bu pulla İspanya'ya gönderecekti.

Uluslararası posta kuponunun İspanya'da yaklaşık 1 cente satıldığının ayırdına varan Ponzi, bunu paraya çevirdiğinde 6 Amerikan centi elde edeceğini gördü. Bu hesaba göre İspanya'da 100 dolarlık pul aldığı anda, bu Amerika'da 600 dolar tuta-

rında bir değere ulaşacaktı. Bunu paraya çevirdiğinde ya da üçüncü kişilere sattığında "temiz" bir gelir elde edecekti. Böyle bir getiriyi hiçbir banka faizi sağlayamazdı. 1919 Ağustos'unda bu "ampul" yandı kafasında; "yatırım" adı altında din kardeşlerini tokatlayacaktı!..

Yıllarca bir işten diğerine atlayan, girdiği iş yerlerinden çabucak kovulan Ponzi, kısa sürede milyoner olma düşünüyöylece gerçekleştirecekti.

Tasarladığı planı önce yakın arkadaşlarına ve daha sonra geleceğin yatırımcısı olacak kişilere açıkladı: Kendisiyle birlikte yatırım yapacak olanlar, 90 gün sonra paralarını yüzde 50 fazlasıyla geri alacaklardı. Ponzi, bu "bahtı kara" yatırımcılara, kendi paralarıyla ne tür bir yatırım yapacağını –ilke olarak– açıklamıyordu. Yalnızca kendisini çok fazla sıkıştıranların kulağına projeyi fısıldıyordu; uluslararası posta kuponları sayesinde büyük paralar kazanacaklardı!..

Yatırımcıların hiçbirinin bu "karışık işlem" hakkında fazla bilgisi yoktu, zaten bu önemli de değildi; önemli olan 90 gün sonunda yüzde 50 fazlasıyla "dönecek" paralardı, avuçları kaşınıyor, gözleri parılıyordu.

Dalaverecilik tarihine bir "kavim önderi" gibi adını yazdıran Ponzi, altı ay içinde Boston'un en ünlü milyoneri oldu.

Ponzi'nin "koruyucu meleği" diktatör Benito Mussolini, 1903 yılında İsviçre'nin Bern Kantonu'nda tutuklanmış ve polis kayıtlarına böyle geçmişti.

Kurduğu "Menkul Kıymetler Kambiyo Şirketi"ne, yaklaşık 40 bin kişi 15 milyon dolar, (günümüz rakamıyla ortalama 150 milyon dolar) tutarında yatırım yaptı.

Ponzi "piyasayı kızıştırmak" için ilk dönem yatırımcıların ödemelelerini tam zamanında, hiç aksatmadan yapıyor, bunu gören binlerce kişi, Ponzi'nin ofisi önünde kuyruklar oluşturuyordu. Ofisin tüm dolapları, çekmeceleri dolar yığınlarıyla dolup taşıyordu.

Bu çılgınlığın zirveye ulaştığı dönemde, Ponzi günlük ortalama 200 bin dolar "hasılat" elde etmeye başladı. Bu arada finansman kayıtlarını sorgulayan bir yazarı mahkemeye vermekle tehdit eden

Ponzi'yi, daha derin araştırma ve soruşturma korkusu sarmıştı.

1920 yılı içinde Ponzi'nin kişisel harcamaları olağandışı boyutlara ulaştı; 100 takım elbise, 100 çift ayakkabıyla dolduruyordu gardrobunu artık... Oniki ay öncesine değin girdiği her işten kovulan bu aylak İtalyan, saygın "Hanover Trust Company" adlı şirketin denetim hisselerini 3 milyon dolara satın alabiliyordu.

Ancak sonunda başlatılan devlet soruşturması sırasında, defterlerin incelenmesi ve çalışanların sorgulanması, gerçek anlamda bir yatırımın söz konusu olmadığını ortaya koymuştu. Yalnızca ilk günlerde yatırım yapanlar, daha sonra gelen yatırımcılar sayesinde, Ponzi'ye kaptırdıkları paraları geri alabilmişlerdi.

“Piramit Dalaveresi” olarak da adlandırılan bu tür dolandırıcılık, 13 Ağustos 1920 tarihinde binlerce yatırımcı paralarını geri istediğinde kaçınılmaz biçimde çökmeye başladı. Bu çöküşü çok daha önceden beklemekte olan Ponzi, kaybedilen parayı kurtarabilmek için hiçbir yararı olmayacak son bir “çare”ye başvurdu ve 2 milyon dolarlık kumar oynadı. Sonuçta hapishanenin yolunu tutan Ponzi, 1934 yılında geldiği yere; İtalya’ya sürgün edildi.

Zoraki de olsa anayurduna “kavuşan” Ponzi, gazetecilere verdiği demekte, “Dünyanın beni bağışlayacağını umuyorum!” diyordu.

Bu “uyanık” İtalyan evladının sergilediği “pişmanlık” tavrında, belki de diktatör Benito Mussolini’nin, kendisini yeni kurulan havayolu şirketinin Rio de Janeiro ofisine yönetici atayıp Brezilya’ya göndermesinin etkisi vardı.

1939-1942 döneminde Brezil-

ya’da çalışan Ponzi, kimi havayolu görevlilerinin döviz kaçakçılığı yaptığını ve şirketi bu amaçla kullandıklarını gözlemledi. Kendisi de “pay” istedi bu işlerden... Ancak reddedilince, yapılan döviz kaçakçılığını Brezilya hükümet yetkililerine ihbar etti.

Bu arada İkinci Dünya Savaşı, İtalyan havayolu şirketinin iflasına neden olunca, Ponzi yine işsiz kalıverdi. Bulabildiği her işe girip çıkma günleri geri gelmişti. İngilizce ders vererek harçlığını çıkarmaya çalışıyor, kimi zaman Brezilya işsizlik fondan yardım alıyordu.

Ponzi Ocak 1949’da, Rio de Janeiro’da yardımsever bir kuruma ait hastane odasında son nefesini verdi.

Yoksul bir yaşamdan multimilyonerliğe geçip kısa sürede yeniden yoksulluk günlerine dönen Ponzi’nin cenazesi için gereken 75 dolar, yardımseverler tarafından karşılandı. •

m.muhsinoğlu@gmail.com

Genç bir kadın, eşinin kendisine manevi işkence yaptığını söyleyerek boşanma isteğiyle mahkemeye başvurdu.

Durumu anlamaya çalışan yargıç genç kadını sorgulamaya başladı:

“Eşiniz size ne gibi bir manevi işkence yapıyor, hanımefendi?” diye sordu.

Genç kadın durumu anlatmaya başladı:

“Eşim duyma engellidir ve işitme aygıtı kullanır, sayın yargıç” dedi. “Ne zaman kendisine bir şey söyleyecek olsam, aygıtı kulağımdan çıkarıp cebine koyuyor.” •

EVRENSEL KÜLTÜR
Songül Saydam

“Le Deuxieme Sexe” “İkinci Cins”

“Ben kadınları genelde gördüğüm gibi anlattım, bugün de öyle görüyorum: **Parçalanmış! Kadın ya evlidir ya bir zamanlar evlilik geçirmiştir ya da evli olmadığı için acı çekiyordur. Dünya her zaman erkeklere ait oldu.**”

Yüz yıl önce 9 Ocak 1908 tarihinde doğan Simone de Beauvoir kırk yaşına bastığında tarihin en eski sorununa dikkat çeken ve çözüm öneren kitabına ad olarak verdiği sözü söyledi:

“Le Deuxieme Sexe”. Türkçe “İkinci Cins” anlamına gelen söz, modern kadın hareketlerinin felsefesinin temeli oldu. Dünya dillerinde “ayrımcılık” anlamında yer edindi.

Fransa’da “Le Deuxieme Sexe”, yayımlandığı zaman büyük bir ilgi gördü. İki yıl içinde kitap 97 kez basıldı. Erkek egemen dünyadan tepkiler, daha

doğrusu hakaretlerse, yazarını da şaşırttı. Oysa o kavgayı değil, barışı, çatışmayı değil, uzlaşmayı, düşmanlığı değil, kardeşliği istiyordu bu sözüyle...

Kökleri çocukluğuna uzanıyordu “Le Deuxieme Sexe” sözünün:

“Her gün öğle yemeği, her gün kirli bulaşıklar! Hep yenden başlanan; ama hiçbir yere götürmeyen saatler... Benim yaşamım da böyle mi olacak? ‘Hayır’ dedim kendi kendime bir tabak yığınının duvardaki dolaba koyarken, benim yaşamım başka bir şeyler getirecek. Annem çevresindeki öteki tüm kadınlar gibi anneliği bir kadının yaşa-

mındaki en yüce şey olarak kabul etmekteydi. Kendileri de çocuk sahibi olacak çocuklara sahip olmak, hep aynı bitmeyen şarkıyı tekrarlamaktan başka bir şey değildi.

“Bilgin, sanatçı, yazar, düşünür, tüm bu kişiler içinde herşeyin kendi var oluş hakkını elde ettiği başka, aydınlık, neşeli bir dünya yarattılar. Ben günlerimi bu dünyada geçirmek istiyordum. Burada kendime bir yer yaratmaya kesin kararlıydım.”

Filoloji ve matematik okuyup felsefe öğrenimine geçti. Beauvoir, üniversitede öğrenciyken ölünceye değin birlikte yaşayacağı Jean-Paul Sartre’la tanıştı.

Öğretmenliğe başladıklarında birbirlerinden 800 km. uzakta yerlere atandılar. Simone de Beauvoir yeniden “kendi kendisini buldu”. Kendi ayakları üzerindeydi, yalnız bir kadın olarak dünyayla karşılaştı ve böylece kendi “ben”ini, “Le Deuxieme Sexe” olduğunu keşfetmeye başladı:

“Sanki yaşam öykümde tam bir dönüm noktası olmuş gibiydi. Buradaydım, yalnız elleri boş, geçmişimden ve sevdiğim herşeyden kopmuş artık ve artık yapayalnız günbegün yaşamak zorunda büyük kente bakıyordum. Şimdiye dek tümüyle başka insanlara bağımlı olmuş-

tum. Sınırlarım ve hedeflerim belirlenmiş ve bana büyük bir mutluluk verilmişti. Burada kimse benden haberdar değildi. Bu damlardan herhangi birinin altında haftada on dört saat ders vermek zorundaydım.”

Paris’e döndüklerinde Sartre’nin “Ev” dediği bir otelin ikinci katına yerleştiler. “Böylece hem iki kişilik yaşamın olanaklarından yararlanıyor hem de pürüzlerinden kurtuluyor” var güçleriyle yazıyorlardı. “Le Deuxieme Sexe”i bu kez İkinci Dünya Savaşı erteledi:

“Aniden tarih beni kendine çekti, paramparça oldum. Kendime geldiğimde tüm dünyaya yayılmış, liflerimle herkese ve herşeye bağlanmıştım. Fikirler, değerler tümü alt üst olmuştu hatta mutluluk bile önemini yitirmişti.”

Derken Sartre cepheye gitti. Tutsak düştü ve bir kampa kapatıldı. Simone de Beauvoir savaşı, sevdiği adama bir şey olmasından korkan bir kadın olarak yaşadı. Artık savaşın içindeki tüm kadınların kaderini paylaşıyordu. Kaçamak ziyaretler, bekleme, endişeler...

“Duygularımı, umutlarımı, korkumu isyanımı yüzleri belirsiz; ama bana varlığını duyumsattıran bir kitleyle paylaşıyordum. Bu kalabalık her yerdeydi, benliğimin dışında ve içimde.”

Sartre kurtulup geri döndü-

ğünde savaşın alevleri dünyaya yayılmıştı. Simone de Beauvoir savaşın acımasız koruncu yüzünü gördü.

1946 yılında “Şimdi ne yazmam gerekiyor?” sorusunu kendi kendine sordu. Ardından şu soru geldi:

“Kadın olmak benim için ne ifade etti?”

Bu sorularla çarçabuk başa çıkacağını sandı. Sartre ondan daha derin araştırmaya girmesini istedi:

“Siz bir erkek gibi yetiştirilmediniz, bu daha iyi araştırılmalı” dedi.

Simone de Beauvoir daha derin bir araştırmaya yönelince, “Daha iyi araştırdım ve bir keşifte bulundum: Bu dünya erkeklerin dünyasıdır, gençliğim erkekler tarafından uydurulmuş masallarla beslendi ve sanki bir erkek çocukmuşum gibi buna hiçbir tepki göstermedim. İlginç o kadar çok artmıştı ki, ‘Kadın olmak diye bir şey olduğunun belli belirsiz bilincine vardım. Kırk yaşını aşmış koşullarının ve kazançlarının tüm farklılıklarına karşın aynı deneyimi edinmiş olan birçok kadınla birlikteydim. Yazdığım için onlardan başka bir durumda olduğum için ve belki de iyi bir dinleyici olduğum için bana birçok şey anlatıyorlardı. Yavaş yavaş çoğu kadının yoluna çı-

kan güçlükleri, tuzakları, engelleri görüyordum.”

Çalışmaları ilerledikçe hızlı değişim yaşadı:

“Kolektif gök mavisinden, diğer birçoklarıyla birlikte yer yüzünün tozuna düştüm, yer yıkılmış hayallerle dolmuştu.” Kendi kendine şunu söyledi:

“Ne çok aldatıldım!”

“Ben kadınları genelde gördüğüm gibi anlattım, bugün de öyle görüyorum: Parçalanmış! Kadın ya evlidir ya bir zamanlar evlilik geçirmiştir ya da evli olmadığı için acı çekiyordur. (...) Dünya her zaman erkeklere ait oldu. Ne olursa olsun doğurma ve emzirme aktif eylemler değil, doğal işlevlerdir. Bu durumda tasarı yoktur ve bu yüzden de kadın bun-

lardan var oluşunun önemli bir onaylanmasını bulamaz. Kendini adadığı annelik göreviyle uyuşabilen tek etkinlik olan ev işleri ona tekrardan başka bir şey getirmez. Her gün aynı işler, hemen hiç değişmeden yüzyıllarca süren bir biçimde yinelenir: Onlardan yeni bir şey üremez. Kadının hiçbir zaman altın çağı olmamıştır, politik güç hep erkeklerin elinde olmuştur. Erkek kurumlar ve efsaneler oluşturarak hakimiyetini gittikçe sağlamlaştırmıştır.”

Simone de Beauvoir, Monta-

igne'nin sözleriyle uyarır:

“İki cinsten birini suçlamak öbürünü bağışlamaktan çok daha kolaydır.”

“Le Deuxieme Sexe” sözü denli ünlü olan deyimini söyler:

“Dünyaya kadın olarak gelinmez, zamanla kadın olunur.”

Çözümü de ekler:

“Çekişme, erkeklerle kadınlar birbirlerine insan gözüyle bakmadıkça, yani kadınlık şu anki durumuyla kaldıkça sürecektir.”•

SongulSaydam@butundunya.com.tr

Baba, ortaokul üçüncü sınıfa giden oğlunun elinde karneyle salona girdiğini gördü. “Birinci dönem ne kadar da çabuk bitti” diye düşündü ve oğlunun karnesini görmek istedi:

“Getir bakalım karneni” dedi. “Neler yapmışsın görelim.”

Baba önce karneyi inceledi sonra da oğluna güzel bir “nutuk” çekmeye başladı:

“Bir dediğini iki etmiyoruz, ‘Bilgisayar’ dedin, bilgisayar aldık, ‘İngilizce kursu’ dedin İngilizce kursuna gönderdik, gitar kursu, müzik aletleri, ne istersen yapıyoruz. Kız arkadaş uğruna harcadığım çiçek parasının baddi hesabı yok. Peki bize bunu mu layık gördün, oğlum? Resim ve beden eğitimi dersleri dışında tüm derslerin kötü durumda...”

Çocuk babasının sözünü keserek hemen kendini savunmaya başladı:

“İyi de sevgili babacığım” dedi. “O benim karnem değil ki, kitaplarımı karıştırıyordum, birinin arasında bulmuştum yalnızca...”•

Sanık, mahkemede yargıca isteğini bildirdi:

“Avukatım mazereti nedeniyle gelemediği için” dedi. “Oturumu başka bir güne ertelemenizi rica ediyorum.”

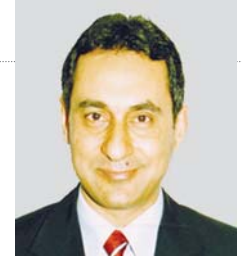
Bu isteğe çok sinirlenen yargıç sanığa çıkışmaya başladı:

“Davacının cebine elini sokup parasını alırken sizi görmüşler. Bu durumda avukatın sizin için ne söyleyebilir ki, gelmediği için oturumun ertelenmesini istiyorsunuz?”

Sanık pişkin pişkin gülererek şunları söyledi:

“İşte ben de bunu merak ediyorum, sayın yargıç...”•

EVRENSEL BAKIŞ AÇISI
Gürbüz Evren

Sakallı Yaşlıları Değil, ‘POPSTAR’I SEYREDELİM!

İki binli yılların başlarında, Ankara Üniversitesi’ne bağlı Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde yüksek lisans ve doktora dersleri veriyordum. Seçmeli derslerime gelen öğrenciler arasında çok sayıda kaymakam adayı, Polis Akademisi’nden yeni mezun komiser yardımcıları ve Türk Silahlı Kuvvetleri’nden genç subaylar da vardı. Özellikle bu öğrencilerden, dersimizin konusu olmadığı halde, göreve başladıklarında, Türkçe’nin kirlenmesine ve bozulmasına karşı çıkmalarını ister, genç kuşaklara, ülkenin nasıl kurtarıldığını yalın ve gerçekçi bir dille anlatmalarını rica ederdim.

Bugün Türkiye’nin hemen her köşesinde kaymakam, komiser, subay olarak görev yapan kimi öğrencilerim, gönderdikleri elektronik posta iletilerinde, yalnızca dil konusunda değil, yaşa-

mın her alanında ciddi bir bozulma gördüklerini anlatarak, umutsuzluklarını dile getiriyorlar. Ayrıca, radyo ve televizyon yayınlarına dikkat çekerek, bunların titizlikle denetlenmesinin genç kuşaklar açısından önemi-ne işaret ediyor, yazışma dilinin zorluğu, anlaşılabilirliği ve hatalarla dolu oluşu nedeniyle yaşadıkları sıkıntılardan söz ediyorlar. Hemen bir anımsatma yapayım, ben bir “dil ustası” değilim. Yalnızca gözlemlerimden hareket ederek konuya ilişkin düşüncelerimi paylaşacağım.

Sanırım 2004’ün Mart ayında, soğuk bir çarşamba günüydü, araştırma dosyasını yarı yılın son dersine yetiştiremeyen birkaç öğrencimle buluşmak üzere Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi’nin karşısındaki bir pastaneye gitmiştim. Müşterilerinin çoğunluğunu üniversite öğ-

rencilerinin oluşturduğu pastane çok kalabalıktı. Boş bir masa bulup oturdum. Yanı başımdaki büyük ekran televizyonda, bir TRT kanalı açıktı. “Son Tanıklar” adlı bir belgesel başladı.

Ulusal Kurtuluş Savaşı’nı, bizzat dönemi yaşayan insanların ve şehit yakınlarının ağzından anlatan nefis bir yapımdı. Belgeselin daha önceki bölümlerini izlemiştim. Tekrar da olsa aynı bölümleri izlemek kesinlikle sıkıcı değildi. Pastanedeki gürültüye karşın belgesele yoğunlaştım.

Aksakallı dedeler, nur yüzlü nineler tutamadıkları gözyaşları eşliğinde, Büyük Taarruz sırasında geri çekilen Yunan askerlerin köyleri, kasabaları yakmalarını, yaşlı kadın, çocuk demeden insanları katletmelerini, o günleri yaşarcasına anlatıyordu. Uşak’ın Eşme ilçesinden Salih Dede, sesi titreyerek, “Herşeyimizi kaybedelim; ama vatanımızı asla! Vatanı elden giden yaşayamaz” diyordu.

Afyon’un bir köyünden Hatice Nine ise, “Yunan kaçtı, Türk askerleri geldi” dediler. Hemen yola çıktık. Bir süre sonra askerlerimiz önümüzden geçmeye başladı. Askerlerin kıyafetleri yıpranmış, ayakkabıları yırtılmış, kimi de ayakkabısı olmadığı için ayaklarına bez bağlamıştı. Onlara su, ekmek, peynir uzatıyorduk. Yola devam etmek isteyen ko-

mutanlar, ‘Bizi durdurmayın, burada geçireceğimiz her dakika, Yunan’ın daha çok yeri yakıp yıkması, daha çok insanımızı öldürmesi demektir’ sözleriyle hem gönlümüzü alıyorlar hem de yürüyüşlerini sürdürüyorlardı.”

Yanımda, kızlı erkekli bir grup öğrenci belirdi. Kız öğrencilerden biri arkadaşlarına, “Popstar’ yarışmasının dün geceki bölümünü izleyememiştim, birazdan tekrarı var, izleyelim mi?” diye sordu. Kızlardan kızıl saçlı olanı, “Falanca kanalda filanca dizinin tekrarını veriyorlar, isterseniz diziyi izleyelim” önerisinde bulundu.

Erkek öğrencilerden biri televizyona iyice yanaşarak, alaycı bir ifadeyle, “Bu sakallı yaşlılar yine neler anlatıyor” dedi. Uzun saçlarını atkuyruğu bağlamış olanı onu yanıtladı:

“Aman ya, ne olacak ki... Kurtuluş Savaşı, gaziler, şehitler, vatan, millet, Sakarya, Atatürk falan... Aynı hikayeler...”

Bu yorum çok hoşlarına gitmiş olacak ki, hep birlikte güldüler.

Başımı kaldırıp her birine ayrı ayrı baktım. Göz göze geldiğim kız öğrenci “Kanalı değiştirmek istiyoruz. ‘Popstar’ yarışmasını izleyeceğiz, kumandayı verir misiniz?” diye sordu.

Hiç duraksamadan dediğini yaptım.

“Gençlerin hepsi böyle değil ki” dediğinizi duyar gibi oluyorum. Haklısınız; ama anlatmaya çalıştığım düşünce biçiminin, genç kuşakların çoğunluğunda egemen olduğunu kabul etmek zorundayız. Dizilerin, “Popstar” ya da benzeri programların meraklısı gençlere ne diyebilirim ki? Sakallı yaşlıların kim olduğunu ve ne yaptığını unutturanları, eğitim adı altında ezberciliği dayatanları, Ulusal Kurtuluş Savaşı ve Atatürk’ü içi boş olarak anlatmaya devam edenleri sorgulamak gerekirken, “Popstar” tutkunu gençleri nasıl yargılayabiliriz ki? Gençlerin büyük bir bölümü, ülkenin iç ve dış sorunlarına duyarsız duruma getirildi. Böyle olması için de gereken herşey yapılıyor. Toplum, televizyon dizilerine, “Popstar” yarışmalarına, dedikodu programlarına, futbol maçlarına kilitlemeyi hedef edinmiş “bir kısım medya”nın ve böyle olmasını çıkarlarına uygun bulan kimi siyasi çevrelerin istediği “arabesk toplum” gerçeğiyle karşı karşıyayız. Bu gelişmeleri tehlikeli bulmayanlarsa, gelinek noktanın küreselleşme sürecinin doğal so-

nucu olduğunu savunuyorlar.

Küreselleşmenin yararlarını soluk almaksızın sıralayanlar, küreselleşmenin getirdiği kültür emperyalizmi ve dil kirlenmesi gibi, bir ülkenin geleceğine yıkıcı etkiler yapan konular söz konusu olunca susuyorlar. Bu insanlarla konuştuğumda, Türkiye’deki kent merkezlerine dikkatli bakmaları durumunda ne gördüklerini, radyo ve televizyon kanallarını izlediklerinde neler duyduklarını, hepsinden önemlisi gördüklerini ve duyduklarını nasıl yorumladıklarını soruyorum.

Kentlerimizdeki görsel kirliliğe büyük katkı sağlayan tabelalardaki yazılarla radyo ve televizyon programları, kültür emperyalizmini ve dil kirlenmesini

Atatürk’ü içi boş olarak anlatmaya devam edenleri sorgulamak gerekirken, “Popstar” tutkunu gençleri nasıl yargılayabiliriz?

çok iyi yansıtımları bakımından önemlidir. Başta İngilizce olmak üzere, birçok yabancı dilin Türkçe üzerindeki yoğun etkisinin açıkça görüldüğü tabelalar, dilimizdeki kirliliğin ulaştığı noktayı ortaya koymasına karşın, yetkililer 3 maymunu oynamaya devam ediyor. Kebapçı: “Kebapçı’s”, Dürümcü: “Dürümland”, Dönerci: “Döneristan”, Sandviççi: “Sandwich House”, Kahvemiz: “Cafe-

miz”, Pastane: “Patisserie”, Salon: “Saloon”, Kasetçi: “Music Box”, Tatlıcı: “Tatlıcı’s”, Balıkçı: “Fish House”, Birahane: “Brasserie” ve daha niceleri...

Örneklere çoğaltmaya gerek yok. Günlük yaşamda tanık olduğunuz bir gerçeği tekrarlamak, önemli bir konuya parmak basmak anlamına da gelmiyor.

Medyada da durum farklı değil. Özellikle televizyon ve radyo kanallarındaki sunucuların ve spikerlerin, anlamını düşünmeden kullandıkları uydurma ifadelerle, çocukları ve gençleri nasıl olumsuz etkilediklerini üzülererek görüyoruz.

Avazı çıktığı denli bağırmanın spor karşılaşması anlatmak sananlar doğru Türkçe kullanabilir mi? Birkaç ay önce özel bir televizyon kanalında naklen yayınlanan basketbol maçını izlerken, karşılaşmayı anlatan ve yorumlayan sunucular tarafından kullanılan ifadelerin, yalnızca basketbol sporunu seven çocukların ve gençlerin değil, benim gibilerin bile kafasını karıştırdığını anladım. Aşağıdaki örnekler, spor karşılaşmaları aracılığıyla milyonlarca insana seslenebilenlerin dile verdikleri zararı kanıtlaması bakımından önemlidir.

“Kerem inanılmaz başarılı, rakip sahaya çok penetre yaptı”, “Hangi takımın daha iyi antrene

edildiği ilerleyen dakikalarda görülecek”, “Bence maç ortada, fif-ti fifti”, “Kaya, driplinglerini ve atraksiyonlarını maksimuma çıkarttı”, “Pres yemeden prese çıkmalı, hem de non stop”, “Şu ana kadar atılan sayıları baz alırsak kolay kontra yiyorlar diyebiliriz”, “Rakip takımın ataklarının çoğu sayıyla sonuçlandı; ama çoğu da sayıyla sonuçlanamadı”, “Oyun kompleks olmaktan uzak, natu-rel hatta kul denilebilir”, “Liste-deki isimleri çek edelim”, “Seyir-cinin de oyundan impres olduğu belli”, “Hakem itirazları rasyonel olarak refüze ediyor”.

Futbol maçlarını anlatanlar da farklı değil. Kısa bir süre önce otomobilimin radyosunda dinlediğim bir sunucudan not ettiklerimi aktarayım:

“Stadyum ful dolu, içeri girebilenler girdi, giremeyenler gi-remedi”, “Konunun uzmanı olarak söylüyorum, kalecinin handikapı haftalardır izlediğimiz dejanasyon trendindeki artış”, “Maksimum eforla, minimum presing yaptı”, “Rezitesi de iyi”, “Kalecinin çok iyi antrene edildiği belli, harika atraksiyonlar yapıyor”, “Murat, driplingleriyle rakiplerini sürklase ediyor”, “Meşin yuvarlağı diyagonala bıraktı”, “Konuk takımın atakları savaş uçaklarının sortilerine benziyor”.

Bu kişiler, anlattıklarını daha sonra dinliyorlar mı? Yöneticileri onları denetliyor ve yönlendiriyor mu? RTÜK başta olmak üzere, sorumlu kurum ve kuruluşlar Türkçe’nin katledilmesi karşısında ne yapıyor? Yanıtsız kalan sorulara devam etmenin de anlamı yok.

NTV’yi, “en ti vi”, CNN’yi “si en en”, İngiliz bankası HSBC’yi “eyç es bi si”, kısa mesajı, es em es (SMS) diye okuyanlar arasında bu ülkenin önde gelen siyasetçileri ve medya mensupları da yok mu? Yeri gelmişken aktarayım, İngiltere’de yaşayan kimi vatandaşlarımız HSBC’den söz ederken, “Benim bankam ‘HaSibe BaCi’” derler. Yine de, “eyç es bi si” diye okumaktan iyidir herhalde...

Cep telefonu ve MSN ise, ülkenin geleceği diyerek umut bağladığımız gençlerin yeni yazışma ve konuşma dilidir. Her ikisindeki yazışmalar sırasında, “glio”, “gdio”, “blio”, “ypio”, “edio”, “soluo”, “bkio”, “slm”, “mrhba”, “nbr”, “tmm”, “walla”, “war”, “fln fln” gibi kısaltmalar kullanılıyor. Siz bunları anladınız mı? Umarım kendinize bir çevirmen aramak zorunda kalmazsınız.

Dil kirliliği konusunda son olarak trafikten tek bir örnek vereceğim. Kimi özel otomobillerde kesinlikle dikkatinizi çeken İngilizce yazılar olmuştur. “Baby on Board” bu durumun somut örneğidir. Dikkat araçta bebek var anlamına gelen bu yazının arka cama yapıştırılmasının nedenini hiç düşündünüz mü? Bu yazıyı taşıyanlar ya İngilizce bildiklerini kanıtlamak istiyorlar ya bunun Türkçe karşılığı yok diye düşünüyorlar ya da Türkiye’de herkesin İngilizce bildiğini sanıyorlar. Başka ne olabilir ki? Bu yazıyı taşıyan bir sürücü, otomobile arkadan başka bir aracın çarpması durumunda, “Okuman yok mu? ‘Baby on Board’ yazısını görmedin mi?” diye sorarsa alacağı yanıtı çok merak ediyorum. Birkaç yıl önce, Datça’ya giderken, Denizli-Muğla arasında, bir köy yolundan aniden anayola çıkan bir gencin otomobilinin arka çamurluğunda okuduğum, “Ben sevdim de ne oldu, Turkcell ve Telsim zengin oldu” yazısı, “Baby on Board” uyarısının yanında ne kadar masum kalıyor-muş meğer...

Keşke radyo ve televizyon kanallarının, vatandaşların dil

Peki RTÜK başta olmak üzere, sorumlu kurum ve kuruluşlar Türkçe’nin katledilmesi karşısında ne yapıyor?

konusundaki uyarılarını dikkate alan birimleri olsa... En azından bir telefon numarasını bu konudaki şikayetleri kaydetmek için ayırsalar. Ama bunu yaparken umarım aşağıda vereceğim örnekten esinlenmezler.

Bilirsiniz, kimi motorlu araçların arkasında, "Trafik hataları için falanca numarayı arayın" yazılıdır. Birkaç ay önce, tüm trafik kurallarını ihlal ederek birçok sürücüyü zor duruma düşüren bir kamyonetin arakasındaki, "Hatalıysam ara beni" yazı-

sının altındaki cep telefonu numarasını not ettim. İşyerine gider gitmez numarayı aradığımda karşıma bir kayıt çıktı; Orhan Gencebay "Hatasız kul olmaz" şarkısını söylüyordu.

Konuya daha çok penetre yapmak istemiyorum. Ayrıca, bu örneklerle sizi sürklase ettiysen özür diliyorum. Umarım, daha önceki yazılarımı baz alarak beni tolere edersiniz. Bilmem anlatabildim mi?•

GurbuzEvren@butundunya.com.tr

Patron yıllardan buyana yanında çalışan bir adamı yanına çağırdı ve ona kendisiyle ilgili görüşlerini söylemeye başladı:

"Onbeş yıldır yanımda çalışıyorsun" dedi. "Bugün memnuniyetimi sana göstermek istiyorum. İşte tüm çabalarının karşılığı olarak sana 30 bin YTL'lik bir çek..."

Adam kulaklarına inanamıyordu. Fakat patron, onun teşekkür etmesine fırsat bırakmadan sözlerini şöyle sürdürdü:

"Senin bakkın bu..." dedi. "Sen böyle çalışmaya devam edersen, iki üç yıla kalmaz, bu çeki imzalarım da belki..."•

Adam balığa çıkmıştı. Hava karardıktan sonra yorgun argın döndü, elindeki büyükçe kese kağıdını eşine uzattı:

"İşte hanım" dedi. "Bugünkü kismetimiz..."

Üstünü değiştirmek için mutfaktan çıkarken eşinin kendi kendine mırıldandığını duydu:

"Aaaa... Ne kadar güzel" dedi eşi. "Denizden artık lakerda da çıkıyor..."

Anne, yüzü pasta içinde mutfaktan çıkan oğlunu görünce öfkeyle azarladı:

"Bu davranışın için cezasısın" dedi. "Akşama sana pasta yok!"

Çocuk yüzünde yaramaz bir ifadeyle gülmüştü:

"Ben cezama razıyım anne" dedi. "Ama akşam size de pasta yok; çünkü bepsini bitirdim!."•

GELECEĞİN EN YENİLİKÇİ
VE ÇEVRECİ TEKNESİ:

VOLİTAN

İZMİR TOLGA

iki Türk bilim adamı, Uluslararası Tasarım Ödülleri 2007 (IDA 2007)'de iki dalda birincilik ödülü aldılar.

Bu bilim adamları ODTÜ öğretim üyesi ve Endüstri Ürünleri Tasarımcısı Dr. Hakan Gürsu ve yardımcı tasarımcı Sözümlü Doğan'dır. Onların yönetimindeki "Designnobis" adlı Türk tasarımcı ekibi, Uluslararası Tasa-

rım Ödülleri 2007 (IDA 2007)'de iki dalda da birincilik ödülleri "Volitan" adlı teknelerinin tasarımıyla aldılar.

Yalnızca güneş ve rüzgar enerjisi kullanarak hareket eden, deniz suyundan tatlı su çevrimini gerçekleştiren, karbondioksit atık üretmeyen, geleceğin alternatif teknelerinden birisi olarak tasarlanan "Volitan", geleceğin en ye-

ODTÜ öğretim üyesi ve Endüstri Ürünleri Tasarımcısı Dr. Hakan Gürsu "Volitan" adlı tekneyle Uluslararası Tasarım Ödülleri 2007 (IDA 2007)'de iki dalda birincilik ödülü aldı.

nilikçi ve çevreci teknesi olarak, yarışmanın büyük jürisi tarafından "en iyi tekne tasarımı" ve "en iyi ulaşım aracı" dallarında olmak üzere, iki ayrı dalda birincilik ödülü kazandı.

New York'ta her yıl düzenlenen ve dünyanın en prestijli yarışmalarından birisi olan Uluslararası Tasarım Ödülleri, mimarlık, iç mimarlık, moda, ürün ve grafik tasarımı konusundaki uluslararası, sıra dışı tasarım çalışmalarının ayrı ayrı gruplarda değerlendirildiği bir organizasyondur ve tasarım otoritelerince her yılın "Tasarım Oscarları" olarak değerlendirilmektedir. Dünyanın önde gelen tasarımcılarının ve sponsorların yoğun katılımıyla gerçekleştiren yarışma sonunda

kazanan yapıtlar, 1 yıl boyunca saygın müzelerde, uluslararası ortamlarda sergilenmektedir.

Adını Akdeniz'de yaşayan bir uçan balık türünden alan "Volitan", yakıt bağımlılığını tümüyle ortadan kaldıran, gece ve gündüz sürekli yolculuk yapabilen, ayrıca yüksek manevra gücüne sahip, 32 metre boyunda bir yolcu teknesidir. Balığın yüzgeçlerini andıran sıra dışı yelken ve kanatlarının yardımıyla, koşullara bağlı olarak rüzgardan ya da güneşten ya da her ikisinden birden yararlanarak, her hava koşulunda, oldukça yüksek sayılabilecek bir hızda yol alabilmektedir. Nokta dönüşü yapabilen ilk deniz aracı olan "Volitan", güneş panellerini hareketli katı yelkenler olarak kullanarak tekne dışında yer alan 2

adet hareketli elektrik motoruyla desteklenmektedir.

Teknenin yelkenleri, bildiğimiz yelkenlerden farklıdır. Kumasta değil, sert; ama hafif bir maddeden yapılma yel-

kenlerin tasarımında, güneş ışınlarından enerji elde etmeye yarayan paneller kullanılmıştır. Hareket edebilen bu çifte yelken ve kanatları, onu öteki su taşıtlarından ayırmaktadır. Sistemleri bir bilgisayar aracılığıyla, her çeşit hava koşulunda yüksek verimle çalışabilecek biçimde yönetilmektedir. Yelkenler, güneş ve rüzgar enerjisini toplamak için, en uygun konuma otomatik olarak gelmektedir. Tekne, yapımında kullanılan malzemelerle, en az 80 yıl, yıpranmadan kullanılabilir. Denge sorununu yelkenlerinin tasarımıyla ortadan kaldıran "Volitan", tekne tasarımında devrim kabul edilebilecek pek çok yeniliği içinde barındırmaktadır.

"Volitan" bir tasarım harikası olmakla kalmayıp kurşun şarj pilleri yerine jel akü kullanımıyla çevre duyarlılığını da pekiştirmektedir. Bu özelliğiyle tekne, gelecek için çevreye duyarlı denizciliğin yeni simgesi olarak geliştirilmiş, akışkan ve sıra dışı görünümüyle Türk tasarım potansiyelini ve giderek önem kazanan çevre sorunlarına yaratıcı duyarlılığımızın tüm dünyaya tanıtılmasında önemli bir rol üstlenmiştir. Proje, geliştirilme aşamasında TÜBİTAK MAM/Ulusal Enerji Ajansı'nca desteklenmiştir.

Tüm dünyanın ilgisini toplayan "Volitan" ile ilgili olarak, Türk Deniz Kuvvetleri de bilgilendirilmiştir. Teknenin tüm telif haklarına sahip olan "Designnobis", Rusya, Avustralya ve Fransa'dan sipariş için başvurular yapılmıştır. Ünlü bir Fransız tekne üreticisi kuruluş, ortak üretim için yanıt beklemektedir.

Türk tasarım dehâsının bir ürünü olan "Volitan", "Türk'üm" diyen herkese büyük mutluluk vermektedir. Bu tasarımın yaşama geçirilme projesine Türk girişimcilerin, Türk üreticilerin bir an önce ve yürekten el vermesi gerekmektedir. "Volitan" düşünün bir Türk gerçeğine dönüşmesi ve bu düş teknenin dünyaya denizlerinde Türk damgasını dolaştırması için bu, büyük bir fırsattır. "Volitan"ın tasarımcısı Dr. Hakan Gürsu'nun dediği gibi, "Zor başarının tadı olanaksızlıkta başkadır. Hedeflenmesi gereken tek şey, geçmiş efsanelerde yaşamak değil, gelecek için efsaneleri yaratan bir millet olmanın yolunu açmaktır."•

Akdeniz'in Volitan adlı balığı

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

TOPKAPI SARAYI'NDA BİR
“SOKAKTAN GELEN SOYLU”:

KAŞIKÇI ELMASI

Kaşıkçı Elması, Topkapı Sarayı'na sokaktan gelmiş bir “cevher”dir. O bir “çöplükte” bulunmuştur ve ilk günlerinde kuyumcu ustalarının, efendilerin, paşaların ellerinden geçtikten sonra, önce sadrazama sunulmuş, daha sonra da padişahın hazinesindeki yerini almıştır.

HANDE UMUR

Topkapı Sarayı Hazine Dairesi'nin “gözbebeği” konumundaki dünyaca ünlü Kaşıkçı Elması, kendine özgü parlaltısını, yüzyıllar sonra bugün de aynı görkemiyle sürdürüyor.

Bir sanat tarihi uzmanının deyişiyle Kaşıkçı Elması, çevresinde dizili 49 pırlantanın ortasındaki kendine özgü erişilmez boyutu ve göz kamaştırıcı parlaklığıyla bugün de, yıldızlar ortasındaki bir ağustos dolunayının görkemini çağrıştırıyor.

Dünyanın “en çok tanınan” 22 elmasının “duayeni” konumundaki Kaşıkçı Elması, her yıl kendisini görmeye gelen yüzbinlerce yerli ve yabancı konunun bu ilgisi karşısındaki çekici varlığını ancak, başucunda 24 saat aralıksız nöbet tutan görevlilerin güvencesiyle sürdürebiliyor.

Çok kişinin sandığının aksine Kaşıkçı Elması, bir “Soylu Saraylı” değildir. Hazine Dairesi'nin öteki vitrinlerinde sergilenen komşuları birçok değerli mücevherler gibi o, bir hükümdarın bir padişaha

armağanı da değildir, herhangi bir padişah eşinin çeyizinin bir parçası da değildir.

Sözcüğün tam anlamıyla Kaşıkçı Elması, Topkapı Sarayı'na sokaktan gelmiş bir "cevher"dir. O bir "çöplükte" bulunmuştur ve ilk günlerinde kuyumcu ustalarının, efendilerin, paşaların ellerinden geçtikten sonra, önce sadrazama sunulmuş, daha sonra da padişahın hazinesindeki yerini almıştır.

Kaşıkçı Elması'nın "sokak çöplüğünden saraya olan yolculuğu"nun öyküsünü ilk kez, Defterdar Sarı Mehmed Paşa kaleme almıştır. Yıllar sonra Osmanlı tarihçisi Raşid Efendi, bu tek kaynaktan yararlanarak aynı öyküyü ikinci kez kaleme almış; ama öyküye yeni bir bilgi katmamıştır.

"Rivayet de bir, maksut da bir" sözleriyle tanımlanabilen bu "yolculuk öyküsü" şöyledir:

"1679 yılının ilk aylarıydı. İstanbul'un Eyüp ilçesinin Eğrikapı semtinde, sokaklarda işsiz güçsüz gezinen bir adam, karıştırmakta olduğu bir çöplükte bulunduğu elması, o zamanlar çok değerli olan 'cam' sandı ve bir kaşık satıcısına gidip bunu üç adet tahta kaşıkla değiş tokuş etti. Kaşıkçı bir kuyumcuya gidip bu 'cam parçasını' on akçeye sattı. Taşı gördüğü an kafası karışan kuyumcu, 'Bu parça kesinlikle

cam değil; ama acaba nedir?' sorusuna yanıt araya araya sonunda, usta ve bilge bir kuyumcunun kapısını çaldı.

"Usta kuyumcu, kendisine gösterilen parçanın cam olmadığını ilk bakışta anlamakla kalmadı, bunun çok değerli bir elmas olduğunu da anladı.

"Bana yüklü bir sus payı vermezsen, elinde böyle değerli bir taş olduğunu önüme çıkan herkese söylerim' dedi.

"Usta kuyumcunun bu sözleri, meslektaşıyla arasında büyük bir kavga çıkmasına neden oldu. Giderek uzayan tartışma ve büyüyen kavga sonunda iki kuyumcu arasındaki kavga nedeni de, giz olmaktan çıktı, sarayda kuyumcu başının kulağına dek gitti.

"Getirin iki huysuz kuyumcuyu bana' diye kükredi adamlarına.

"Kısa bir süre sonra iki kuyumcu, saray kuyumcubasisinin karşısında birbirlerine sarılarak barıştılar ve huzurdan iki dost olarak ayrıldılar. Her ikisinin de kuşaklarında, kuyumcubasisinin elleriyle sıkıştırdığı birer kese akçe vardı.

"Yalnızca iki kuyumcu değil, kuyumcubaşı da mutluydu. Onun kuşağına sıkıştırılmış akçe kesesi yoktu; ama avucunun içinde alev alev yanarcasına parlayan ve o güne değin bir eşi gö-

Dünyanın en değerli mücevheri olarak bilinen Kaşıkçı Elması'nın güvenliği, Topkapı Sarayı Hazine Dairesi'ndeki özel bölümünde aralıksız nöbet tutan görevliler tarafından sağlanmaktadır.

rülmemiş büyüklükte ve parlaklıkta bir elmas taş vardı.

"Sarayın kapısından giren böylesi değerli bir taşın varlığı, elbette sadrazamın kulağına da gidecekti.

"Dönemin sadrazamı Merzifonlu Kara Mustafa Paşa, aradan bir saat geçmeden durumu öğrenince kuyumcubaşısını huzuruna çağırttı ve bu görülmemiş büyüklükteki değerli taşı onun elinden almak istedi; ama... Kendisinin elinden de büyük olan bir başka el vardı bir 'basamak' yukarıda... Bu el, Padişah IV. Mehmed'in eliydi.

"Onun, 'Bu taş derhal işlenecek ve gerçek değeri, karatı ortaya çıkarılacak' buyruğu, anında yerine getirildi.

"Kuyumcu deyimiyle 'tırış'

edilmesinden sonra taşın gerçek değeri, kendiliğinden ortaya çıktı. Bu taş, o güne değin dünyada eşine rastlanmayan 84 karat değerinde ve o güne değin eşine rastlanmayan büyüklükte bir elmas parçasıydı.

"Kuyumcu başının bu hizmetini karşılıksız bırakmadı

IV. Mehmed, onu Topkapı Sarayı'nın kapılarında nöbet tutan görevlilerin baş yöneticiliğine, "Kapucubasılık" görevine atayarak ödüllendirdi.

"İşlenmiş ve gerçek değeri ortaya çıkmış' olan böylesi değerli bir taşta el koyarak ise bir yandan kendisini ödüllен-

dirdi, bir yandan da çöplükten saraya gelen bir taş ‘Padişah malı’ kimliği vererek, onun soy-luluk şecere ağacının fidesini dikmiş oldu.”•

Karat Nedir? Karat, 1 gramın beşte birine (200 mg.) eşdeğer ve başta pırlanta olmak üzere, değerli taşların ağırlıklarının belirlenmesinde kullanılan ağırlık

ölçüsü birimdir. Aynı zamanda karatın kökeni Arapça keçiboy-nuzu anlamına gelen “kırrat” sözcüğünden gelmektedir. Eski-den keçiboy-nuzu çekirdekleri ağırlık ölçmek için kullanılırdı. 4 tane keçiboy-nuzu çekirdeği, 1 karata eşittir. •

HandeUmur@butundunya.com.tr

İki acemi er paraşüt eğitimlerini tamamladıktan sonra ilk atlayışları için havalandılar. Komutanları son denetimleri yaptıktan sonra onları bir kez daha uyardı:

“Atladıktan bir süre sonra paraşütün sağ tarafındaki ipi çekin, paraşütleriniz açılacaktır. Şayet açılmazsa biç telaşa kapılmayın, sol tarafta yedek bir ip var onu çekin, sorun kalmaz. İndiğinizde sizi bir jip bekliyor olacak; sizi karargâha götürecektir.”

Askerler korkarak da olsa atladılar. Bir süre sonra beyecanla sağ taraftaki iplerine asıldılar; ama hiçbir şey olmadı. Biraz korkuyla da olsa bu kez sol taraftaki iplere asıldılar; ama paraşütler yine açılmadı.

Bu duruma çok sinirlenen askerlerden biri arkadaşıyla konuşmaya başladı:

“Bu komutanın hiçbir dediği çıkmıyor” dedi. “Dur bakalım, aşağıda jip de yoksa o zaman görüşürüz onunla!”•

Bir toplantıda, davetlilerden biri laf arasında yanındaki kadından kendisi için dünyanın en büyük yazarının kim olduğunu öğrenmek istedi:

“Hanımefendi” dedi. “Size göre dünyanın en büyük yazarı kimdir?”

Kadın bu soruya hemen yanıt verdi:

“Eşimdir, efendim” dedi. “Devamlı yazıyor.”

Adam bu yanıtı çok şaşırdı:

“Sabi mi?” dedi. “Peki neler yazıyor?”

Kadın bu soruya da hemen yanıt verdi:

“Yaptığım alışverişlerin çeklerini...”•

SPORUN DÜNYASI
Metin Gören

ZİRVEYİ HEDEFLERMEK

Zirve oluşumunu sağlayanlar ve zirveyi düşleyenler, “Bir gün mutlaka” tümcesini sessizce kuranlar... Bunlardan biri de kuşkusuz, Çek lokomotif Zatopek’ti. Ülkesinin varlığını, egemen güçlerin acımasız darbelerinden oluşan sistemi içinde yok olmasına, sessiz isyancı Prag’a 113 kilometre uzak bir kasabada doğmuştu. En büyük tutkusu atletizm sporuydu.

Çocukluk anılarım uzun metrajlı bir film gibidir. Bitmez, tükenmez... Düşündükçe, yeni bir öykü oluşur, beyin sinemalarım da... Yaşanmış, yaşanması bir daha olanaksız güzelliklerin demet demet çiçekleridir onlar... Gönül bahçelerimizde soldurmadığımız, yaşam gücümüzle suladıklarımız... Çalışma odamın duvarına özenle astığım bir fotoğrafa takılır gözlerim, dalar

giderim enginlere... Anneanne-min kucığındaki, o mavi gözlü tombul yanaklı sevimli çocuğun ben olduğuna inanmakta güçlük çekerim. Dolu dolu yaşamış o güzelim yılların, bir daha ve hiçbir zaman geri gelmeyeceğinin bilinci örter benliğimi... Ve anılar bu kez alır götürür beni Toros Dağları’nın eteklerine... Çukurova’nın insanı çıldırtan sıcakından kaçan Adanalılar’ın yayla göçleri için oluşturduğu uzun kervanlarına katılıyorum.

Toroslar'ın eteklerine kurulan ünlü yaylalardan birine üç ay süreli göçlerimiz gelir aklıma... Bürücek, Namrun, Tekir, Kamışlı arasındaki gidiş ve dönüşlerimiz...

Toroslar'ın egemenliğine başkaldırmayı aklından bile geçirmeyen, dağ eteklerinde kurulu kolonilerin bu görüntü içinde huzur bulduklarını düşünürüm. Ve arkadaşlarımla başlattığım zirveye doğru yürüyüşlerimizi... O küçük küçük dünyamızın geniş ufuklarına kanat takarak ve o yaşlarda olamayacak bir hedefin peşi sıra gittiğimizi... Sonunda geldiğimiz noktanın, başladığımız yerden ancak birkaç kilometre ötede olduğunun ayırdında olarak... Daha ileriye gitmekle, geriye dönmek arasında başlatılan tercih yoklaması sırasında dağcılardan oluşan bir grup yanımdan geçerken sormuştuk:

“Amca nereye?..”
Aldığımız yanıt, bir tümce değil sözcüktü:
“Zirveye...”
İsviçreli dağcı Adolf Swetzgerhart, Alpler'e tırmanamayacak denli yaşlı olduğunun ayırdında olmadan son kez bu tutkusunu

gerçekleştirmek istedi. Aile bireylerinin itirazlarına karşın yola koyuldu. Altmışüç yaşındaki dağcıyı, evden ayrılışının üçüncü gününde hastaneye getirdiler. Zirve yürüyüşü sırasında kaza geçirerek, kayaların üzerine düşmüştü. Swetzgerhart ağır yaralıydı ve yaşama şansı giderek kayboluyordu. İsviçreli dağcı komadan çıkmış, yoğun bakım ünitesine alınmıştı. Ancak yaşamsal tehlikesi devam

ediyordu. Doktorlar, aile bireyleriyle kısa süreli görüşmesine izin verdiler. Yanına gelen tüm aile bireylerine, ünlü dağcı, “Onu çok özleyeceğim” diyerek, pencereyi gösteriyordu. Adolf Swetzgerhart'ın ne demek istediği anlaşılmadı, ölünceye dek...

Hastane hemşirelerinden Anjelike Tanevcski, dağcı

sporunun işaretli söylediklerine açıklık getirdi. Adolf Swetzgerhart, işaret ettiği pencereden tüm ihtişamıyla gözüken Alp Dağları'nı özleyeceğini anlatmak istemişti. Babanın ölümü çocuklarını çok üzdü. Zirve sevdalı Swetzgerhart, Alp Dağları'nın eteklerine kurulmuş Weissstrehause köyünün mezarlığında yatıyor. Başucuna diki len mermer tabelanın üzerindeyse ilginç bir yazı göze çarpıyor:

“Sen zirveleri, biz de seni çok özleyeceğiz.”

Aslında, tüm insanlarda ölçütü belli olmayan bir zirve tutkunluğu vardır. Ulaşabilmek, yakalayabilmek ve oralarda kalabilmek gibi özümsemiği duygu yükleriyle... Fenerbahçe'nin Brezilyalı ünlü yıldızı Roberto Carlos, İtalya'nın Inter takımında istediğini bulamadı. Avrupa'nın en ünlü takımlarından biri olan Milano kentinin kulübü Roberto Carlos'un forma giydiği dönemlerde, başarısız sonuçlar alıyor ve taraftarlarını mutlu etmiyordu. Brezilyalı oyuncu iki yıl sonra, İspanya'nın ünlü takımı Real Madrid'e transfer olduğunda, şu açıklamayı yapmıştı:

“Ben zirvede olmayı severim. Real Madrid'i bunun için seçtim.”

Roberto Carlos'un, ünlü İspanyol takımından sonra, Fenerbahçe'yi seçmiş olmasının nedenini, zirveyi sevmek, zirvede olmak ve de zirve için uğraş vermek gibi olgularla özdeşleştirebilir miyiz? Aslında zirve, yani yukarı, yani tavan ya da şeref kürsülerinin bir numarayla gösteren basamağı... Bir biçimde puan sıralamasındaki yer... Ya da kazanılan madalyaların çokluğu nedeniyle ulaşılabilinecek en son nokta... Ve de bunları sağlayan güç, bilimsel çalışma, yetenek ve de benzeri oluşumların yarattığı insan, yani sporcu... Geniş kapsamıyla bilim adamı, eğitimci, çe-

şitli mesleklerdeki insan manzaraları... Zirve oluşumunu sağlayanlar ve zirveyi düşleyenler, “Bir gün mutlaka” tümcesini sessizce kurarlar... Bunlardan biri de kuşkusuz, Çek lokomotifli Zatopek'ti. Ülkesinin varlığını, egemen güçlerin acımasız darbelerinden oluşan sistemi içinde yok olmasına sessiz isyancı, Prag'a 113 kilometre uzak bir kasabada doğmuştu. Babası maden işçisi Zatopek'in en büyük tutkusu atletizm sporuydu. Kısa sürede zirve yürüyüşüne başladı. Yılmadan, bilinç dolgularıyla ve ülkesi için... Çek atlet girdiği her yarışı kazandı, dünya şampiyonalarında, Olimpiyat Oyunları'nda... Ve günün birinde yorgun düştü, bir dönemin ünlü atleti... Onu yıllarca aramadılar, sormadılar. Üzgün değildi, aksine büyük mutluluk duyuyordu. İçini dağlayan bir tek acısı vardı Zatopek'in, İngiliz yayın kuruluşu BBC'ye anılarını anlatırken...

Geçmişten, günümüze değin, atletizm yaşamından satırbaşları açıyordu heyecanla... Gözleri doldu, bir noktaya takıldı, “Babamı çok özledim” deyiverdi. Ve sonra yüzünde oluşan bir gülümsemenin rotasına girdi: “Ne yazık ki, o benim zirvedeki duruşumu izleyemedi” sözcükleri bir tümce biçiminde dudaklarından dökülüyordu. •

MetinGoren@butundunya.com.tr

SUDOKU

Canan Onural

6						3		
	4		6					
	7	5	8	9		1		
4			3	6		5	7	
	6							
9	5			4	2			1
				1		9		7
		1	4			2		
2	9				7			4

Kolay

						4	6	3
6	4				9	7		
	2	7	1					
5	9		7	2				
		6	5					4
1					6			7
9				5		1		
						6		5

Zor

CananOnural@butundunya.com.tr

Yanıtlar 87'nci sayfamızdadır.

ÖZLEMİN TADI BAŞKADIR
ESER TUTEL

“ÖRT’MENİM YARIN OKULA BEN DE GELMESEM OLUR MU?”

İlkokul’u, yıllar; ama yıllar önce Beyoğlu 29. İlkokul’da okudum. Herşeyden önce okulumuz “ilköğretim okulu” değildi, yalnızca ilkokuldu. O zamanlar ilkokulların günümüzdeki gibi Namık Kemal İlköğretim Okulu ya da ne bileyim Ziya Gökalp İlköğretim Okulu diye adları yoktu; yalnızca 23. İlkokul, 35. İlkokul diye numaraları vardı. İlkokulu bitirince ortaokula geçiyorduk. Günümüzdeki sekiz derslikli ilköğretim okulları; ancak yaklaşık altmış yıl sonra açılacaktı.

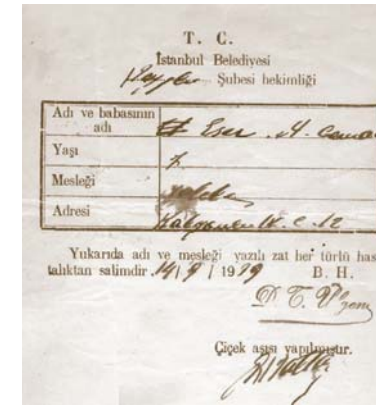
Yıl, 1939... İkinci Dünya Savaşı’nın tüm dünyayı ateşe, kana boğmaya başladığı günler... He-

nüz altı yaşındayım. Eylül ayı olmalı... Annem bir gün beni aldı, elimden tutarak doğru Tünel’de, Beyoğlu Belediye binasına götürdü. Bilenler bilir: Bu koca bina “6. Daire” diye anılır. Orada anneleriyle, abla-larıyla gelmiş bir sürü çocuk bekleyiyordu. Aralarında salya sümük ağlayıp sızlananlar vardı!

Meğer çiçek aşısı yapılacaktı! Sağlık memuru, çocuğun koluna ucu pütürlü kalem gibi bir şeyle birkaç

çizik atıyor, çizdiği yere de bir iki damla beyaz bir sıvı damlatıyordu. Üstüne de güllaçtan bir kapsül kaptı mı, ağlayıp sızlanmalar sona eriyordu! Hepsı bu kadardı işte!

O gün herkes gibi bana da aşı

yapıldı. Ben de biraz korktum; ama hiç de öyle oradakiler gibi bağırıp çağırmadım. Annem, “Aferin, benim oğluma!” diyerek saçlarımı sevdi. Bilmiyordu ki, beni korkutan şey aşılınmak değil, asıl okula gitmekti!

Geçenlerde, eski öteberi karıştırırken nasıl olduysa o günkü aşı kağıdım elime geçti. Şöyle bir göz attım. Nereden baksanız yetmiş yıl öncelerini anımsadım. Bakın kağıtta neler yazıyordu:

T.C. İstanbul Belediyesi - Beyoğlu Şubesi Hekimliği

Adı ve babasının adı: Eser - A. Cemal

Yaşı: 7 (Hayır! Aslında henüz 6 yaşıdaydım.)

Mesleği: Talebe

Adresi: Kalyoncukulluk C. 12 (Yanlış! Doğrusu, Kameriye Sokak, No:12.)

Yukarıda adı ve mesleği yazılı zat (!) her türlü hastalıktan sâlimdir. 14/9/1939

İmza: B. (elediye), H. (ekimi) - D. T. Ülgen.

Ve altında bir de “Çiçek aşısı yapılmıştır” kaydı. Daha altında, bir imza da sağlık memurundan... Ama nedense üstünde resmi mühür yok!

Sıra, evimizin hemen yakınındaki seyyar fotoğrafçıda vesikalık fotoğraf çekitmeye geldi. Aslında, İstiklal Caddesi'nde çok güzel fotoğraf çeken büyük fotoğrafha-

neler vardı. Foto Rekor, Foto Sabah, Foto Süreyya gibi... Ama bizim işimiz acele, hemen çekirtmemiz gerek! Fotoğrafı, Balo Sokağı'ndaki, her gün önünden geçtiğimiz yaşlı seyyar fotoğrafçıda çekitirdik. Bence bu seyyar fotoğrafçılar aslında hiç de seyyar sayılmazlar. Her zaman aynı yerde dururlar, fotoğraf çekitmek için gelenleri oracıkta iskemlesine oturturlar, ayaküstü fotoğrafını çekip ıslak ıslak ellerine veriverirler. Yeri, yurdu belli olana, “Seyyar” denir mi hiç!

Bir sehpanın üstünde kocaman ahşap bir kutu makine... Arkasında, fotoğrafçının başını içine soktuğu siyahı solmuş bir bez torba... Bir de müşterisini oturttuğu, bacakları sallanan tahta bir iskemle... Annem elleriyle şöyle bir saçlarımı düzeltilti. “Hadi gülümse-ne biraz oğlum!” dedi.

Inadına somurtuktan başka, elimle saçlarımı daha da karıştırdığımı çok iyi anımsıyorum. Nedense annem hiç sesini çıkartmadı. Böyle kritik bir günde, ufak tefek ayrıntılar için benimle zıtlaşmak istemiyordu anlaşılan...

Sonra beni elimden çekiştire çekiştire doğruca Parmakkapı'daki, 29. İlkokul'a götürdü. Dört yaş büyük ablam da bu ilkokulda okuyordu. O yıl beşinci sınıfa geçmişti. Okullar henüz yaz tatili sona ermediği için koca bina da, uçsuz bucaksız gibi görünen bah-

Yakın zamanlara dek Beyoğlu 29. ve 45. İlkokul'un yer aldığı bu bina, günümüzde Ticaret Lisesi...

çesi de bomboştu ve de çevrede çıt çıkmıyordu.

Annem, “Bak, mektebin burası işte... Ne güzel, değil mi?” dedi. “Abla kardeş ele ele tutuşur, sabah, akşam birlikte gider, gelirsiniz.”

İlk kez, “Ben mektebe gitmek istemiyorum!” dedim.

“Ne demek istemiyorum! Tüm çocuklar zamanı gelince mektebe gider!”

“Ablam gibi her sabah mı?”

“Elbette her sabah ya! Yok, salı-cuma... Daha neler!”

Okul binasına giren merdivenleri çıkarken annem yan gözle beni süzüyordu. Doğruca kayıt odasına girdik. Sıra bize gelince nüfus cüzdanının “tasdikli” suretini, altı adet vesikalık fotoğrafımı, muhtardan alınmış ikametgâh senedini, aşı kağıdını falan masadaki kıza verdim. Böylece uzun

(hem de çok uzun) sürecek ve bana bir türlü bitmeyecek gibi gelen okul yaşantım resmen başlamış oldu.

Akşam evde babam, “Hayırlı olsun” dedi. “Allah zihin açıklığı versin. İnşallah okur, büyük adam olursun!”

Olurum da, nasıl olurum?

Okulum nerede miydi? İstiklal Caddesi'ne paralel sokaklardan birinde... Ağa Camii'nin karşısındaki o zamanlar adı Bursa Sokağı olan, bugünkü Sadri Alışık Sokağı'ndan girin; fırını, kebabçıyı, çorbacıyı, kahveleri, barları, kulüpleri geçin, Beyoğlu Ekipler Amirliği'nin karşısındaki sokak sizi doğruca bizim ilkokula götürür. İki bina ötesinde uygunsuz evlerin en uygunsuzlar-

dan biri olduğunu, yıllar sonra öğrenecektim. Eee, Beyoğlu'ydı burası... Şaşmamak gerekirdi.

Beş katlı, dev bir binaydı bizim ilkokul... Bodrum katıyla, etti mi altı! Birinci kat birinci sınıflarındı, ikinci kat ikinci sınıfların... Tahmin ettiğiniz gibi üçüncü kat üçüncü sınıfların, dördüncü kat dördüncü, en üst kat da beşinci sınıflarındı. Her sınıfın A'dan D'ye, hatta belki de E'ye değin şubeleri vardı. Beni 1-C'ye kaydetmişlerdi.

Öğretmenimiz Zahide Öğretmen'di. Gözüme o zaman koca bir kadın gibi gözükmüştü; ama bugün onun henüz otuzunda bile olmadığından eminim. Mesleğe üçüncü sınıf öğretmeni olarak girmiş, dördü, beşi okuttuktan sonra o yıl bizlerle birinci sınıfa başlamıştı. Sizin anlayacağınız, henüz dört yıllık bir öğretmendi. Esmer, hafif tombulca bir genç kızdı. Hani kimilerinin öndeki iki dişinin arası hafiften aralık olur ya, onunki de işte öyle aralıktı.

İlk gün öğretmen, "Yarın herkes sınıfa çok sevdiği bir oyuncakını getirsin, burada hep birlikte oynayacağız!" dedi.

Benim en çok sevdiğim oyuncakım, üstüne binip öne arkaya sallandığım tahta atımdı. Ama şimdiki gibi yamyassı tahtadan değildi. Gerçek bir ata biner gibi üstüne binilen, at gibi bir attı işte! Bacaklarımı açıp eyerine otu-

yor, ayaklarımı da sımsıkı iki yandaki üzenkilere sokuyordum. Dizginleri de elime aldım mı, dünyalar benim oluyordu! O zamana değin Beyoğlu, Balıkpazarı'ndaki evimizden çıkıp tramvayla gittiğim en uzak yer, Fatih'ti. Atımı odanın ortasında şaha kaldırıyor, dıgıdık dıgıdık doğru Fatih'e Kızıtaşı'ndaki teyzemlere gidiyordum! Yeleleri uçuşa uçuşa, nallarından ateşler saçsa, dört nala, bir öne, bir arkaya, atlaya zıplaya! Bir gün içinde ne olduğunu merak ettim atımın! Parmakla karnının altından bezi şöyle bir delip yoklayınca baştan sona saman doldurulmuş olduğunu gördüm.

"Öğretmen yarın atımı okula getirmemi istedi" dedim. "Herkes en çok sevdiği oyuncakını getirecekmiş!"

"Evladım, iyi güzel de, bu koca at okula gider mi hiç!" dedi annem. "Götürecekse, sana Japon Mağazası'ndan aldığım deniz motorunu götür."

"Hayır, okula atımla gideceğim ben!"

"Deniz motoru" dediği, elim kadar, tenekeden, içinde mum yanan, yanınca da arkasından hava kabarcıkları salarak leğenin içinde çepeçevre dönmeye başlayan küçücük bir oyuncak motordur.

Ertesi sabah atı okula götürmemiz hiç de kolay olmadı. Ama ne

yalan söyleyeyim, benim gözüm Emel adlı sarışın kızın getirdiği kocaman, yandan kurmalı otomobilde kaldı. Kaldı ki, nasıl kaldı! Koyu yeşil renkteki, kurunca kendiliğinden yürümeye başlayan bu otomobil düşlerime girecek denli güzeldi! Kızın da hani sarı inadı tutmuştu, "Nuh diyor, peygamber demiyor", sımsıkı sarıldığı otomobile, bir kerecik bile olsun elimizi sürmemize izin vermiyordu.

Oysa Dilber öyle miydi ya? Onun getirdiği oyuncak, yeşilli kırmızılı işlemeli elbisesiyle kendi gibi tombul, mavi gözlü bir Macar bebeğiymiş. Ne güzel, bebeğiyle hanım hanımcık oynuyor, üstelik arka sıramızdaki kara kuru Selime'nin de, sıska Jale'nin de kollarına almasına ses çıkartmıyordu. Sonradan öğrendim, meğer babası Macar'mış Dilber'in... Lüks bir eğlence yerinde, geceleri Çigan topluluğunda keman çalmış!

Okuldaki ilk iki, üç gün, -sabah 8'den, akşamüstü 3'e dek- işte böyle gülüp oynayarak geçti: Emel'ler, Dilber'ler... Yani'ler, Rozi'ler... Atlar... Otomobiller... Bebekler... Ve daha neler neler... Ama çok geçmeden bir gün öğretmen "A"ları, "B"leri, "C"leri ve öteki harfleri yazdı karatahtaya... Derken ilk heceler... Sözcükler... Tümceler... Ve, "Ali topu tut"lar ve "Ata ot ver"ler...

Hemen arkasından da "1"ler,

"2"ler, "3"ler... Yanılmıyorsam, bugün "Çarpım tablosu" dedikleri "Kerrat Cetveli"nin ilk üç basamağı... Meğer ne çok şey varmış, bu okulda öğrenilip ezberlenecek!

Okulun bahçesi topraktı. Ama yüzlerce çocuğun koşup tepinmesi sonucu sanki taşlaşıp betonlaşmış bir toprak! 1871-74 yılları arasında Beyoğlu'nu Karaköy'e bağlayan Galata tüneli, kazma, kürek kazılırken, çıkan binlerce at arabası dolusu toprak ve molozun bir bölümü getirilip bizim okulun bulunduğu yere dökülürken, bir bölümü de Tepebaşı'nda bugünkü TÜYAP'ın ve de Perapalas'ın önündeki araziye boşaltılmıştı.

Bizler bu dolgu toprak üstündeki bahçede çılgınlar gibi hırsızpolis'lik de oynadık, elim sende de! Pazartesi sabahları bayrak törenini de burada yapardık, 23 Nisan provalarını da... Bodrum katında, kapıcının beslediği bir de ayı yavrusu vardı. Evet, gerçek bir ayı yavrusu! Parmaklıkların arkasına gelir, sanki bizlerle koşup oynamak isterdi. Ertesi yıl, ikinci sınıftayken bu sevimli ayı yavrusunu bir daha göremedik.

Bahçenin sağ tarafında kızlar için ayrı, erkekler için ayrı tuvaletler vardı. Önünde de bir sıra muslukların sıralandığı upuzun bir delikli taş tekne... Bu musluklardan ağzımıza doldurduğumuz suyu, gidip gidip kızlar tuvaleti-

nin üstünden içeriye püskürtmekten nasıl da zevk alırdık! İçeride neye uğradığını şaşırın zavallı kız öyle bir çılgılık kopartırdı ki, hani müdür bey odasından duyacak diye nasıl da ödümüz kopardı!

“Şimdi gidip seni ört'mene şikayet edeceğim!” diye haykırdı kız!

Teneffüslerde koşup terleyince buradaki sıra sıra musluklardan buz gibi sular içilir, düşüp toz toprak içinde kalınca da eller yüzler yine bu musluklarda yıkanır. Kocaman, sapsarı ayvalar, hep bu musluk taşına vurularak parçalanır, öyle yenilirdi. Çocuklar kimden öğrenmişlerse, “Ayva bıçakla kesilmez. Kesilirse suyu kaçır!” derlerdi. Biri ayvayı musluk taşına vurmaya başlarsın, hemen çevresi birkaç arsız çocukla çevriliverirdi:

“Bir ısırtık vereceksin, değil mi?”

“Bana da!”

“Ben de bir dişlik isterim!”

Okul binasına, sağlamı soltu iki geniş merdivenden çıkılarak giriliyordu. İki merdivenin kavuştuğu yerde de, duvarda kocaman bir çan asılı dururdu. Bu, gerçekten çok kocaman bir çandı. Erenköy istasyonundaki kampa-nadan da büyüktü!

Hani istasyonlarda trenin kalkması için istasyon memurunun, “Dan! Dan! Dan!” diye çaldığı kampanalar vardı ya, onlardan da büyüktü işte! Bizden önceleri,

semtte elektrik yokken, görevli hademe ders ve de teneffüs saatini bu koca çanı çalarak haber verirmiş. Derslerin insanın sabrını tüketecek kadar uzun olması nasıl da canımızı sıkardı!

Bahar gelmişti. Aylardan mart olmalıydı. Bir ara sıra arkadaşım Sula adlı Rum kızının öğretmenin yanına giderek ona fısıfısıf bir şeyler söylediğini gördüm. Öğretmen peki gibilerden başını salladıktan sonra geldi, yanıma oturdu.

“Ne söyledin ört'mene?” diye sordum.

“Hiç...” dedi. “Yarın için izin istedim. O da verdi.”

“Yarın gelmeyecek misin?”

“Evet, gelmeyeceğim!”

Osırada arka sıralardan Niko da öğretmene gidip ertesi günü için izin istemez mi! Arkasından Eleni ve de Yorgo da onları izledi. Bir an için durdum. Madem ki öğretmen izin isteyen herkese veriyor, “Bir beni mi kaldım” diyerek ben de yanına gittim.

“Sen niye geldin?” diye şaşkın şaşkın baktı bana...

“Ben de izin isteyecektim, ört'menim...” dedim.

Kadıncağыз gülmek için kendini zor tuttu. “Akşama annen seni almaya gelecek değil mi?” dedi. “Ben onunla konuşurum.”

Ne zaman kendi başıma bir iş yapmaya kalksam, kesinlikle ba-

şıma bir şeyler gelir. Bu kez de gelmişti işte! Ne vardı sanki öğretmene gidip izin isteyecek! Bu işte bir terslik vardı; ama neresindeydi, anlayamamıştım.

Son ders bitti. Çantalarımızı, sefertaslarımızı topladık. Bahçeye çıktık. O zamanlar servis araçları olmadığından her çocuk evine kendi başına gidip gelirdi. Baktım annem gelmiş. Aaa! Bizim öğretmenle beni göstererek bir şeyler konuşmuyorlar mı?

Annem eve gidene dek bana hiçbir şey söylemedi. Hatta evde de bu konuyu hiç açmadı. Akşam oldu. Babam geldi. Hep birlikte sofraya oturduk. Yemeğin neresindeydik, bilemeyeceğim... Babam hiç de yeri değilken kısa bir diskur çekmeye başlamaz mı!

“İnsanlar değişik dinlerden olabilir” diyordu. “Her dinin kendi bayramı ve kutsal günleri vardır. Nasıl bizim Cumhuriyet Bayramımız gibi ulusal, Şeker ve Kurban Bayramımız gibi dinsel gün-

lerimiz varsa, Rumların da Noel'leri, Paskalya'ları vardır. Paskalya'da İsa Peygamber'in dirilişini kutlarlar. Kendi bayramlarında tatil yapmak onların da hakkıdır. Yarın onların Paskalya Bayramı'dır. Bu bayramda evlerinde kırmızı yumurta kaynatırlar, paskalya çöreği yapıp yerler.”

Hiç sesimi çıkarmadım. Mesaj yerini bulmuştu besbelli... Düşüncesizliğimden ötürü için için kendime kızırırsam da, babamın söylediklerini de hiç üzerime almıyordum.

Mart ayının 14'üncü gününü izleyen pazar günü Rumların Paskalya Bayramı'dır. Beyoğlu'nda ne zaman vitrinlerde kırmızı yumurta ve de paskalya çöreklerini görsem, (epey zaman var ki, onlar da görünmez oldu) birinci sınıftaki bu anlattıklarımı anımsarım.

Ne o? Niçin gülümsüyorsunuz? Sanki çocukluğunuzda sizin de olmadı mı hiç böyle yakışıksızlıklarınız? •

EserTutel@butundunya.com.tr

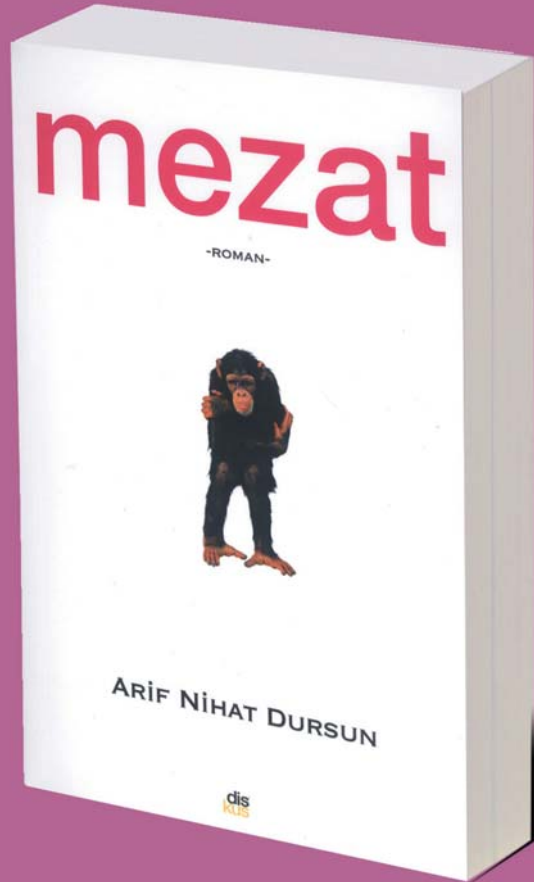
“Sudoku”nun Yanıtları

6	2	9	1	7	5	3	4	8
1	4	8	6	2	3	7	9	5
3	7	5	8	9	4	1	6	2
4	1	2	3	6	8	5	7	9
8	6	7	9	5	1	4	2	3
9	5	3	7	4	2	6	8	1
5	8	4	2	1	6	9	3	7
7	3	1	4	8	9	2	5	6
2	9	6	5	3	7	8	1	4

Kolay

2	7	3	6	4	5	8	9	1
8	5	9	2	7	1	4	6	3
6	4	1	8	3	9	7	5	2
4	2	7	1	6	3	5	8	9
5	9	8	7	2	4	3	1	6
3	1	6	5	9	8	2	7	4
1	3	5	4	8	6	9	2	7
9	6	2	3	5	7	1	4	8
7	8	4	9	1	2	6	3	5

Zor

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

İNSANLAR YAŞADIKÇA
Mehmet Ünver

BİR ZAMANLAR BİZİM MAHALLEDE

Nalbur Aleko cumhuriyet bayramlarında ana caddede kurulan zafer takı altında davul zurna eşliğinde çiftetelli oynarken, **bir yandan da, “Heyyyt var mı Türkiye Cumhuriyeti’ne yan bakann” diye coşkulu naralar atardı.**

Kahve çekirdeklerini kavurmaya başladığında tüm mahalleyi enfes bir kokuya boğan, efendi, hatırşinas, herkesin kardeşi, ağabeyi olan kurukahveci Kevork Amca vefat ettiğinde önce Ermeni kilisesinde bir tören düzenlenmiş, ardından onu seven muhitimiz insanları tabutunu omuzlayıp hemen bitişiğindeki caminin musalla taşına götürecek gözyaşları içinde helalliklerini bildirmişlerdi.

Bir mücevher koleksiyonu sergilemişçesine özel olarak aydınlatıldığı camlı tezgahında pala-

mut lakerdaları satan Yasef Ağabey buz gibi kış geceleri birkaç parça lakerda satıp üç, beş kuruş kazandığında en yakın dostları takacı Nurettin ve manav Adem’le kafa çekmek üzere iskenin yanındaki meyhanenin yolunu tutardı. Balıkçı Niko, gece yarısı sandalıyla açılıp sabaha dek tuttuğu balıklardan bir bölümünü satmayıp Müslüman, Musevi, Ortodoks ayrımı yapmaksızın mahallenin yoksul ailelerine, hayrına dağıtırdı.

Nalbur Aleko cumhuriyet bayramlarında ana caddede kurulan zafer takı altında davul zurna eşliğinde bir yandan çifte-

telli oynarken, bir yandan da, “Heyyyt var mı Türkiye Cumhuriyeti’ne yan bakannn” diye coşkulu naralar atardı.

Mahallemizin bekçisi Barok’un kız kardeşi iğneci Matmazel Fani, altmışıncı yaş gününde züccaciyeci Lazar Amca’yla evlenip bekarlığa veda ederken duvağı yerleri süpüren bir gelinlik giymiş, tören için evinden sinagoga değin yürürken, kendilerini alkışlayan bizlere el sallayıp öpücükler gönderek karşılık vermişti. Düğüne ayrımsız tüm komşularını davet ettiğini söylememe gerek yoktur sanırım.

İlkokul arkadaşımız Dario’nun aynı sinagogdaki Bar Mitzva töreninde kat kat kadife kumaşlara sarılmış kutsal kitap haham tarafından dualar eşliğinde ortaya getirildiğinde Müslüman, Musevi, Ortodoks hatta belki de dinsiz tüm davetliler hiçbir uyarı yapılmadan ayağa kalkmamız gerektiğini biliyorduk. Çünkü komşularımız için kutsal olana saygı göstermenin

gereğini, daha o çocuk yaşımızda öğrenmiştik. Madam Elefteria’nın sünnet düğünüm için nefis bir ipek yorganı armağan olarak getirdiği günlerde Bekçi Barok, caminin hahırlarını çalan iki hırsızı yakalayıp kollarını kırana dek dövmüştü. Madam Anastasia yurt dışında yaşayan oğlunun yanından döndüğünde vapurdan iner inmez, “Şükür memleketime kavuştum” diyerek toprağı öpmüştü.

Ester’in kızı Furtuni, mahallenin bıçkın delikanlılarından Reşat’a gönül vermiş, Terzi Kiryazi’nin arabuluculuğu sonucu evlenmişlerdi. Hayli hırçın ve kabadayı huylu bir insan olan Reşat Abi, Furtuni’yi kendi dinini istediği gibi yaşaması konusunda öz-

gür bırakmış, düğünler, cenazeler başta olmak üzere tüm törenlerde sinagogda eşinin yanında yerini almıştı. İki eli kanda bile olsa cuma namazlarını asla kaçırmazdı.

Bizim hacı amcamız, bey babamız, hanımannemiz, madam teyzemiz, komşu matmazelimiz, bakkalın hanımı Raşel Abla’mız, manikürcü Eleni’miz, imam efendimiz, papaz efendimiz, haham efendimiz vardı.

Bizim hacı amcamız,
bey babamız,
hanımannemiz,
madam teyzemiz,
komşu matmazelimiz,
bakkalın hanımı Raşel
Abla’mız, manikürcü
Eleni’miz, imam
efendimiz, papaz
efendimiz, haham
efendimiz vardı.

Bayramlarda eş, dost, akrabadan el öpüp topladığımız harçlıklar suyunu çektiğinde, olanca arsız-

lığımızla gayrimüslim komşularımızın kapısına dayanır, “Bayramınız kutlu olsun Samuel Ağabey, bayramınız mübarek olsun Arus Teyze, iyi bayramlar Onnik Amca” dileklerimizle harçlığımızı beklerdik. Onlar geleceğimizi bildikleri için zaten bembeyaz mendiller içinde, pırl pırl liraları çoktan hazırlamış olurlardı.

Muhitimizin en kabadayı kızı Viktorya’nın, kıyıda yüzen öteki kızları rahatsız eden birkaç ser-seriyi evire çevire dövdüğü gün, kahvelerin önünden geçerken erkekler kaldırma dökülüp “Helal sana kız Viktorya” diye sırtını sıvazlamışlardı.

Hırant Dink’in flash olarak verilen ölüm haberini ablamla evimizde kahve içerken öğrendiğimiz an gözlerimiz doluverdi. Hırant Dink’i birkaç gazete haberi dışında pek tanıdığımı söyleyemem. Bu cinayetin siyasi, toplumsal, dini v.s. boyutlarını, nedenlerini, Hırant’ın kişiliğini ne şimdi ne de sonra tartışmaya hiç

niyetim yok. Yalnızca bugün elli-iki yaşına gelmiş eski bir İstanbullu olarak, kısa sayılacak bir sürede ne çok güzelliği kaybettiğimizi anımsatmak istiyorum.

İşte ben en çok buna üzüleniyim. Her gün gazetelerdeki vefat ilanlarında bu kentin bir köşesinde ömürlerini titrek birer mum alevi gibi yaşamış madam teyzelerimizin, Mösyö Artin’lerin, dul bayan Rebeka’ların, merhum bay Dimitri’nin eşi dul bayan Delpinia’ların vefat ilanlarına rastlıyorum. Cami, kilise ve sinagogun birbirine bitişik olarak inşa edildiği, Müslüman ve Hristiyan tüm ahalisinin dostluk, kardeşlik içinde, acı, tatlı günlerini paylaştığı güzel bir mahallenin çocuğu olarak içim yanıyor yalnızca.

Mahallemizde madam teyzelerimizi, hacı amcalarımızı, Agop’ları, Ahmet’leri, Sultana’ları, Mustafa’ları, Moiz’leri yine yana görmek istiyorum ben. Ramazan ayında radyolarını açık tutarak, iftar vaktini komşularına bildiren, hamursuzlarda, yortularda pişirdikleri yemeklerden muhakkak komşularına tattıran o güzel insanlarımızı istiyorum. •

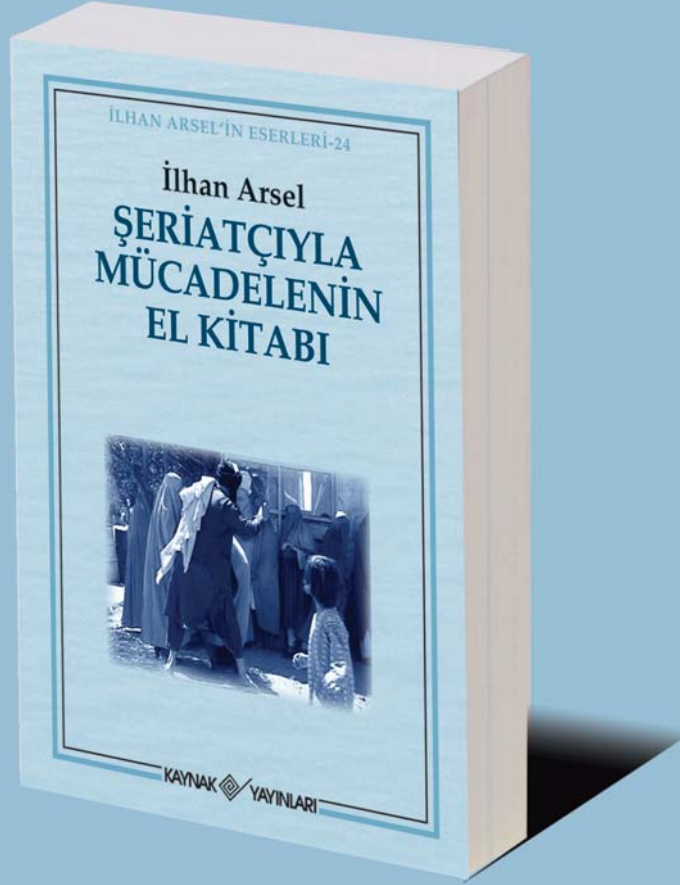

Polis, otomobilin çarptığı adamı sorgulamaya başladı:

“Kaza nasıl oldu?” dedi. “Otomobilin plakasını alabildiniz mi?”

Yaralı adam, gözlerinden birini zorla da olsa aralayarak yanıt verdi:

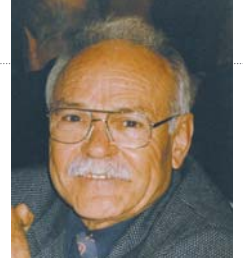
“Hayır, plakayı alamadım; ama” dedi. “Şoförün kabkabasını nerede olsa tanırım...” •

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

YAZAR DEDE VE TORUNLARI

Muzaffer İzgü

Kağıt Toplayan Çocuklar

Uçurtma bizden şaşkın, bizden heyecanlı... Az önce öyle çöp bidonunun yanında boynunu bükmüş dururken birden bir çocuğun elinde olmak, heyecanla okşanmak... Hemen saçaklarını sallamaya, bize teşekkür etmeye başlamıştı. **Uçurtmayı bir ağabeyim eline alıyordu, bir de ben... Uçurtma da bize gülerек bakıyordu. Sanki ortasında kocaman bir ağız varmış, o ağız açılmış, kocaman bir gülücük olmuş.**

Biz ağabeyimle birlikte kağıt topluyoruz. Ühü-üü, bir çıkıyoruz evimizden, o sokaktan öteki sokağa, bu caddeden öteki caddeye, babamın yaptığı iki tekerlekli arabayı çeke çeke gidiyoruz. Böyle yolları, caddeleri yanyana koysam, samanyolu gibi olur. Samanyolu ya, öğretmenimiz bize onun fotoğrafını gösterdi. Böyle yollara sanki yıldızlar düşmüş, upuzun bir yol... Yok hayır, biz yollara çöp falan dökmüyoruz, tam tersi çöp bidonlarından çöpleri alı-

yoruz. Çöpün hepsini değil, canım... Daha çok kağıt, mukavva topluyoruz. Gazoz şişelerini de, meyve şişelerini de topluyoruz.

Ağabeyim bana da kanca yaptı. Televizyonda bir filmde görmüştüm, bir korsan vardı, korsanın kolu yoktu, kol yerine kancası vardı. İşte o kancadan... Bidona yaklaştınca bir ağabeyim sallıyor kancasını, bir ben... Boryum o denli yetmiyor; ama şöyle parmaklarımın ucuna kalkıyorum, bir elimle çöp bidonunun yanını tutuyorum, ondan sonra zıplıyorum, kancamı saptırıyorum.

“Ağabey, üç gazete...”
 “Yaşa Muhsin...”
 “Ağabey, kocaman bir naylon bidon...”
 “Yaşa Muhsin...”
 “Ağabey, kocaman bir mukavva kutu...”
 “Yaşa Muhsin...”

Eğer ağabeyimin harçlığı yeterse, tavuk döner alıyoruz. Tavuk dönerin nerede satıldığını biliyoruz. Ne zaman oraya yaklaşıp dönerin kokusunu almaya başlıyorum ve ağzım sulanıyor. Ama diyemem ki ağabeyime, “Döner alacak mısın ağabey?” diye...

Babam harçlığı bana vermiyor ki, ağabeyime veriyor. Ağabeyim ne derse o oluyor. Bazen naylon torbalara asılı bayat ekmekler

oluyor. Onları oradan alıyoruz. Ekmek çoksa evimize de götürüyoruz. Bazen de bu ekmeklerin içine ağabeyim döner koyduruyor. Uf uf uf, o zaman çekiliyoruz kaldırımın kıyısına, yani kaldırım lokantasına... Kaldırım lokantası ya... Şöyle oturmuşsun kaldırıma, ayaklarını uzatmışsın ileriye, sırtını dayamışsın kağıt arabasına ve elinde döner... Hem de iki lokma fazla döner... Neden iki lokma fazla; çünkü ekmeğini istemedik dönercinin, kendi ekmeğimiz var. Oh, soğanı da bol, toz kırmızı biberi de bol... Bir de güzel kokuyor ki... Haydi ye bakalım Muhsin... Ama çabucak bitiyor, birkaç lokmada bitiyor. Çünkü dönerci parası denli döner koyuyor. Olun. Şimdi birazdan çeşmeden de suyumuzu içtik miydi, haydi bakalım, ağabeyim bir yandan, ben

bir yandan iteriz kağıt arabamızı, tepeleme doldururuz.

Ondan sonra deponun yolunu tutarız. Depo da bir uzak ki... Ama iki kardeş olunca, bir öykü ağabeyimden, bir öykü benden, hele bir de köpek arkadaş bulmuşsak o gün, köpeğimizle de konuşa konuşa bir bakmışsınız deponun önündeyiz.

“Sefer Amca, biz geldik...”

“Uf be, doldurmuşsunuz kağıt arabasını... Eee babanızın hesabına yazacağım kiloları... Babanız da onunla size giysi alacak, ekmek alacak, çanta alacak...”

Hayır, biz okul çantası istemiyoruz. Çantamız var. Bir yanı sökülmiş, tokasının ucu çıkmış çantalar çok çöplerde... Biz o çantalar dan alıyoruz, yıkıyoruz, dikeyoruz, kullanıyoruz. Hem de benim üç çantam var. Salt çanta mı? Neler neler buluyoruz çöplerden... İki gün önce öyle bir şey bulduk ki, ağabeyim de ben de gözlerimize inanamadık. Yepyeni bir ayakkabı mı? Yooo yooo değil... Yepyeni bir kazak mı? Yooo yooo değil... Yepyeni bir ceket mi? Yooo yooo değil... Hayır hayır, hiç usunuza gelmez. Benim de gelmezdi, ağabeyimin de gelmezdi. Hiçbir kağıt toplayıcının usuna gelmez. Üç yıldır ağabeyimle birlikte çıkıyorum kağıt toplamaya şimdiye dek parçasını bile görmedim. Ağabeyim de görmemiş. Ne mi? Kocaman bir

uçurtma... Evet evet uçurtma... Öylece çöp bidonunun yanına koymuşlar. Ama bir de hüznü ki uçurtma, sanki için için ağlıyor. İttığım kağıt arabasının ucunu bırakmış, koşuvermişim. Kaç adım koştum, kaç metre koştum, kapıverdim uçurtmayı ve bağardım:

“Ağabeeey uçurtmaaaa!..”

Ağabeyimin de gözleri iri iri olmuş, o da çok heyecanlı, çok şaşkın... Uçurtma bizden şaşkın, bizden heyecanlı... Az önce öyle çöp bidonunun yanında boyununu bükmüş dururken birden bir çocuğun elinde olmak, heyecanla okşanmak... Hemen saçaklarını sallamaya, bize teşekkür etmeye başlamıştı.

Uçurtmayı bir ağabeyim eline alıyordu, bir de ben... Uçurtma da bize bakıyordu. Hem de gülerek bakıyordu. Sanki ortasında kocaman bir ağız varmış, o ağız açılmış, kocaman bir gülücük olmuş.

“Nesi eksik ağabey uçurtmamızın?” Ay birden “Uçurtmamızın” deyiverdim. Uçurtmamız ya, bizim uçurtmamız...

“Uçuracağız seni uçurtmamız, uçuracağız!..”

Baksana Muhsin, gövdesinin yarısı yok, kağıdı yırtılmış, yok olmuş...”

“Yapamaz mıyız ağabey?”

“Yaparız Muhsin... Sonra kuyruğu da yok...”

O anda gördüm, bidonun

yanında ip vardı, uçurtma ipi, kocaman bir tahtaya sarılmış. Kaptım ve bağurdım:

“Ağabey ip... İpimiz var!..”

Ağabeyim güldü. “Uçurtma ipimiz olduktan sonra, gerisi kolay...” dedi.

Kolay ya... Bugün salt kuru ekmek yeriz. Ağabeyimdeki harçlıkla kağıt, zamk alırız, uçurtmamızın ortasının kağıdını takarız, kuyruğunu yaparız.

“Hi ağabey?”

Yaşasın! Ağabeyim de benim gibi düşünüyormuş. Canım ağabeyimle uçurtma uçuracağız. “Uçuracağız değil mi ağabey?” Oh, ağabeyim kocaman kafasını salladı. Yaşasın!.. Unuttuk. Kağıt toplamayı, naylon toplamayı, mukavva toplamayı unuttuk. Sanki uçurtma ortamıza girdi, ağabeyimin sol elini, benim sağ elimi yakaladı, “Ben şuracıta bir kırtasiyeci biliyorum” dedi, bizi o yana doğru sürüklemeye başladı. Ağabeyimle öyle hızlı gidiyoruz ki, sanki öteki sokağın ucunda çöp bidonunun yanına yöresine öyle çok kağıt, öyle çok mukavva, öyle çok naylon koymuşlar ki, başkalı gelip almadan onları almaya gidiyoruz. Hayır, bidon yok... Bidonlar uzakta, kağıtlar, mukavvalar, naylonlar çok uzakta... Şimdi bize tatlı tatlı gülümseyen uçurtmamız var. Ve bize saçağıyla kırtasiyeci dükkanını gösteriyor. Ve kağıdın kırmızı renkte olmasını kulağımıza fısıldı-

yor. Ağabeyim dükkana girdi, iki tabaka kırmızı kağıt, iki tabaka da mavi kağıtla çıktı. Bir kırmızı kağıt uçurtmanın gövdesine, üç tabaka kağıt kuyruğa... Ah nasıl da sevinçle gülüyor uçurtmamız... Yok canım, biz de gülüyoruz... Ağabeyimin de, benim de gözlerimiz havada... Yer arıyoruz. Bu uçurtmayı nerede onarınız, nerede uçururuz? Ağabeyim parmağıyla gösterdi. Evet, orayı biliyorum, apartmanların bittiği yer... Ağaçta kocaman bir dere var. İşte o derenin kıyısında... Uf, yokuş mu? Ağabeyim de ben de var gücümüzle itiyoruz kağıt arabasını... Uçurtma da itecek; ama o şimdi yaralı... Biraz sonra onu tamamladığımızda ve gökyüzüne saldıığımızda bütün yorgunluğumuz çıkacak. “İşte burası...” diye ağabeyim bağırıyor.

Acıkmamıştık, susamamıştık, yorulmamıştık. Uçurtmamız karnımızı doyurmuştu, suyumuzu içirmişti. Şimdi onu yamadıktan sonra ipini koyuverdik miydi? Canım ağabeyimin ne becerikli parmakları varmış? Kağıdı yırtıyor yapıştırıyordu. Ben de uçurtmamızın kuyruğunu hazırlıyordum, bir kırmızı, bir mavi... Kağıdı eksikken o denli değildi, şimdi kocaman oldu uçurtmamız... Kırmızısı da bir yakıştı ki... Yerinde duramıyor ama... Ağabeyim mi, yok canım uçurtma... “Kuyruğum da kuyruğum...” diyor.

Ağabeyimle ellerimiz o denli hızlı çalışıyor ki... Kağıdı yırtıyor, kıvrıyor, düğümlüyor, ipin ucuna bağlıyoruz. “Dur uçurtma, az kaldı, şimdi uçuracağız seni... Salacağız gökyüzüne mavi kuyruğun maviliklerde bir bu yana, bir o yana sallanacak. Sen de süzüleceksin, arada bir bize oradan selam vereceksin.”

Tamam... Ağabeyim de, ben de gözlerimize inanamıyoruz, uçurtma da inanamıyor, çöp bidonunun yanından buralara, buradan gökyüzüne...

“İp neredeydi Muhsin?”

“Kağıt arabasında...”

Eğildim, kağıt arabasından ipi kaptım.

“Dur oracıta şimdi sen kağıt arabası... Biz şimdi kağıt toplayan iki kardeş değiliz. Uçurtma uçuran iki kardeşiz, anladın mı?”

Ağabeyim ipin ucunu bağladı, uçurtmayı alıp ileriye gitmemi istedi. Uçurtmayla yanak yanağa koştuk. Canım, uçurtma uçurtma kokuyordu. Ağabeyim bağırıyor:

“Bırak Muhsin!..”

Uçurtmayı öptüm ve bıraktım. Ve yere uzanıverdim. Uf uf uf, bir uçu, bir dikildi, bu yana kaydı selam verdi, o yana kaydı selam verdi. Sonra gökyüzüne çıktı. Bu yaz başında gelin ettiğimiz eli kınalı ablam gibi süzülüydü. Fırladım, kalktım, ağabeyimin yanına koştum. İpi bana uzattı. “Tut Muhsin, sen uçur uçurtmamızı...” dedi. Uçurtma-

mız ağabeyimi çok sevmiştii; ama beni daha çok sevdi. Saliverdim ipini, biraz daha yükseklerle çıkttı. Çıktı; ama gözü hep ağabeyimde ve bende... Üstelik oralar-dan haberler de veriyordu.

“Evinizi gördüm Muhsin... Küçük kardeşin Zühre kapının önünde seksek oynuyor. Annen bahçedeki ocağın üzerinde size bulgur aşısı yapıyor.”

Bağurdım:

“Sen de gel uçurtmamız, bizimle birlikte bulgur aşısı yeee...”

Ağabeyim, “Gelemez” dedi. “Hem babam uçurtmayı görürse hemen anlar bugün hiç çalışmadığımızı...”

Uf, hiç usuma gelmemişti. “Peki ne yapacağız uçurtmamızı ağabey?”

Gözlerimiz yöreyi araştırmaya başladı. Uçurtmamızı nerede saklayabilirdik? Sonunda ağabeyim bir ağacı gösterdi. “Şunun yapraklarının arasına Muhsin...” dedi. Ne zor oldu uçurtmamızdan ayrılmak... Onu dalların, yaprakların arasına öyle güzel sakladım ki... Kulağına da fısıldadım, “Bak çok rüzgar çıksa bile, buradan ayrılmak yok. Sen burada bizi bekle. Mutlaka yine geleceğiz. Babama senden hiç söz etmeyeceğiz. “Kağıt yoktu baba” diyeceğiz. Bekle bizi. Ama ağlama. Ne var ağlayacak? “Yine geleceğiz” dedim ya...•

1001 Güzel Söz

Derleyen: Halil Can

TELAŞLA oraya buraya koşarak işlerinin çok olduğunu gösteren kişi, aslında çalışan adam sayılmaz.

Seneca

İNSANLAR yalnız anladıkları konularda konuşsalardı, dünyadaki sessizlik dayanılmaz olurdu.

Max Lemer

NEREDEN bakarsak bakalım, problemlerin içinden fırsatlar da oluşur.

Nelson A. Rockefeller

Hiç hata yapmayan insan genellikle hiçbir şey yapmaz.

E. J. Phelps

DÜNYADAKİ insanların en mutlusunu en az bencil olanıdır. Korkunç bir hastalığı yok etmeye çalışan bilim adamı, bilgisizlikle savaşılan öğretmen, kendisini barışa çağıran devlet adamı, hak ve adalet için savaşımlar veren hukukçu, çocuklarına ahlak değerlerini öğreten anne baba... Yalnızca büyük bir dava uğruna kendi dar çerçevesinin dışında yaşayan bir kişi, derin bir mutluluğa kavuşur.

Frederick Mayer

GÜÇLÜĞE hemen hemen her insan dayanabilir; fakat onun karakterini sınamak istiyorsanız, ona yetki verin.

Abraham Lincoln

KÜÇÜK şeylerle uğraşanlar, büyük işleri göremeyecek duruma gelirler.

La Rochefoucauld

GERÇEK başarı, başarısız olma korkusunu yenmektir.

Paul Sweeney

DOST, onunla birlikteyken gerçekten olduğun gibi görünebileceğin, ruhunun gizliliklerini ona anlatabileceğin biridir. Onunlayken kendini korumana gerek yoktur.

Jean Jacques Rousseau

BÜYÜK olmak, büyük bir şeydir. Fakat insan olmak ondan da büyüktür.

Will Rogers

İDEAL denen şey bir yıldıza benzer, ona hiçbir zaman ulaşamayız; ama tıpkı denizcilere olduğu gibi bize de yolumuzu gösteren odur.

Carl Schutz

YAŞAMIMIZDA işlediğimiz hataların çoğu, düşünmemiz gereken yerde duyumsamaktan, duyumsamamız gereken yerde düşünmekten ileri gelmektedir.

John Colbins

HEPİMİZ için bir dünya vardır. İyilikle kötülük, günahla suçsuzluk bu dünyanın içinde el ele yürürler.

Oscar Wilde

Kim Demiş Atatürk

“Alkol Alımına Bağlı Siroz” dan

Öldü Diye?

Mustafa Kemal Atatürk’ün ölüm nedeni, aralarında yabancı doktorların da bulunduğu bir doktorlar kurulu tarafından “alkol alımına bağlı siroz” olarak açıklanmıştır. **İç Hastalıkları Uzmanı Dr. Şakir Coşkun, bu tanıyı kesinlikle reddetmekte ve “Tıp dünyasının o yıllarda böyle bir tanıyı yapabilecek olanaklara sahip olmadığı” görüşünü ileri sürmektedir. Aşağıda Dr. Şakir Coşkun’ın bu konudaki görüşünü açıkladığı yazısını bulacaksınız.**

DR. ŞAKİR COŞKUNER

Mustafa Kemal Atatürk’ün öldüğü dönemde tıp dünyası ne bakterî, virüs, patoloji araştırması ne de otopsi yapabilmek için gerekli teknik yeterlilik ve donanıma sahipti. Ayrıca o dönemde görülen sarılık türleri ve sarıksız gelişen, Hepatit virüsüne bağlı ortaya çıkan hastalıklar, Hipokrat Dönemi’nden buyana gizemini koru-

maktaydı. Günümüzde bile, nedeni bilinmeyen sarılık hastalığı gelişmektedir. Bu nedenle, Mustafa Kemal Atatürk’ün ölüm raporu son derece çelişkili ve tartışmaya açıktır. Tıpkı 1930’lu, 1940’lı yıllarda yaygın olarak görülen öteki sirozlu hastaların, hastalık nedenlerinin tam olarak saptanamadığı gibi...

Mustafa Kemal Atatürk’ün ölümünden yaklaşık üç ay ön-

ce, 3 Ağustos 1938'de, Dr. Neşet Ömer, Dr. Nihat Reşat, Dr. Kemal Öke, Dr. Süreyya Hidayet, Dr. Akil Muhtar, Dr. Bergmann ve Dr. Epinger'in oluşturduğu kurul, yaptıkları incelemeler sonucunda, Ata'mızın karaciğer toplardamarında iltihap saptamış, bunun nedeninin de O'nun o güne değin kullandığı ilaçların toksik yan etkileri olduğu görüşünde birleşmişlerdi.

Daha önce, sıtma geçirdiği gerçeğini de dikkate alan doktorlar kurulu, "kinin" tedavisini önermişlerdi. Ancak ne yazık ki, bu tedavi etkili olamamış; Ata'mızın karaciğerindeki iltihaplanma daha da yoğunlaşmış ve kendisinin, bugün bile tek çaresi karaciğer nakli olan, siroz hastalığına yakalanmasına neden olmuştu.

Peki, siroz nedir? Siroz, karaciğerin iltihaplanması sonucu, organda işlev yitimine neden olan hastalığın adıdır. Karaciğerin iltihaplanmasına neden olabilecek birçok etken söz konusudur, sirozun ortaya çıkışından önceki evrede: Hepatit B ve Hepatit C virüsü, safra yollarına yerleşmiş parazitler ya da bakteriyel enfeksiyonlar. Bunların yanı sıra, sıtma mikrobi, çeşitli ilaçlar, kimyasal maddeler, toksinler ve aşırı (Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımlamasına göre, kişinin içtiği alkol oranı, işini

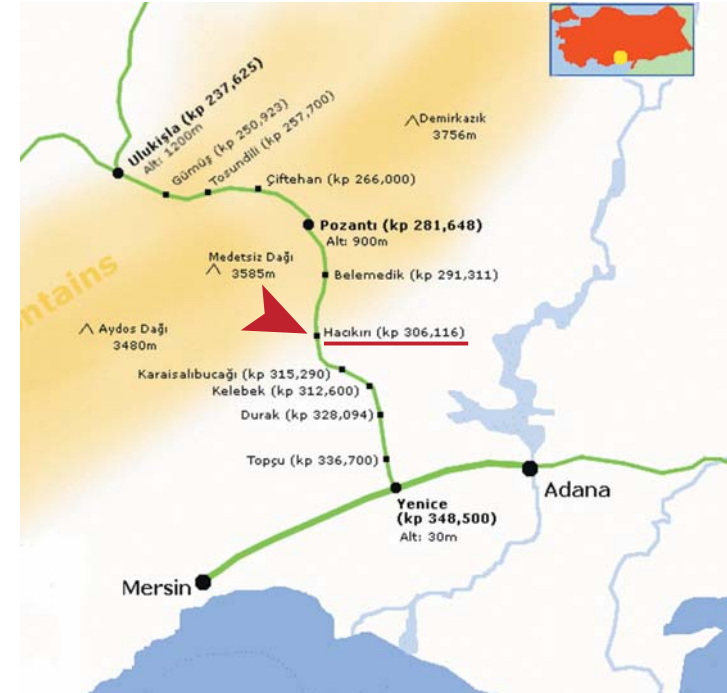
yapmasına engel olacak denli çoksa) alkol kullanımı da sirozun nedenleri arasındadır.

Yukarıda değindiğimiz gibi, o yıllarda siroz, çok yaygın rastlanan bir hastalıktı. Tüm dünyanın ekonomik ve sosyal dengesini bozan Birinci Dünya Savaşı, birçok salgın hastalığa neden olmuştu. Ata'mızın da gençlik dönemi, Osmanlı Devleti'nin çöküş ve Birinci Dünya Savaşı yıllarına denk geliyordu. Genç ve öncü bir asker olarak, Makedonya, Trablus, Yemen, Çanakale ve Kurtuluş Savaşı'nda, sayılamayacak denli çok cephede savaştı. Bu cephele, sefaletin, sıtma, tifo, tifüs, dizanteri gibi pek çok salgın ve bulaşıcı hastalığın kol gezdiği yerlerdi. Düzenli ve sağlıklı beslenme bir yana dursun, ekmek ve su bile bulmak olanaksızdı.

Yok olmakta olan bir milleti bilinçlendirip sıfırdan bir cumhuriyet devletinin kurulmasına öncülük eden, devrimleriyle, çağdaş atılımlarıyla aydınlanma yolunda tarihte eşi olmayan bir çığır açan ve yaşamının son anına dek bilinci yerinde olan Ata'mızın ölüm raporunun hazırlandığı 1938 yılında, tıp dünyası keşke, günümüzde bulunduğu noktada olsaydı. Keşke Ata'mızın hastalığı, kesinliği olmayan bir nedene dayandırılmak zorunda kalmasaydı. •

İşte Burası, Hacıkırı Köprüsü

Birçok okurumuz, öyküsünü geçen sayımızda yayımladığımız Toroslar'daki Hacıkırı Köprüsü'nün varlığını ilk kez duyduklarını söylemişler ve bizden köprünün tam olarak nerede bulunduğunu bir harita üzerinde göstermemizi istemişlerdir. Okurlarımızın bu isteğini ilettiğimiz Hacıkırı Köprüsü öyküsünün yazarı Sayın Yüksel Oktay, arşivindeki özel bir harita üzerinde Hacıkırı Köprüsü'nün yerini belirterek okurlarımızla paylaşmak üzere bize göndermiştir. **Ulukışla-Yenice İstasyonları arasındaki Pozantı'dan bir istasyon sonra yer alan Hacıkırı Köprüsü'nün bulunduğu yer aşağıdaki haritada okla gösterilmektedir.**

GÖZLE GÖNÜL ARASI
Dr. Mehmet Uhri

PLAZA MARTILARI

“Bence milleti de bu plaza martılarına benzettiler. Tüketimden vazgeçemiyorlar. Bu martılar gibi tüketimin ışıltısı içinde aç açına amaçsızca dönüp duruyorlar. Kendilerini tutsak ediyorlar.”

“Onlar plaza martıları... Plazaların ışığına kapılıp sabaha değin ayrılmıyorlar” dedi. İstanbul’un gökdelenleri ve iş merkezleriyle yeni yüzünü yansıtan Levent’te durakta otobüs bekliyordum. Gece ilerlemiş otobüs seferleri seyrekleşmişti. Caddenin trafiği yüklü görünse de ortalıkta pek kimse kalmamıştı. Gecenin karanlığında gökyüzünü aydınlatarak gökdelenleri olduğundan da

görkemli gösteren ışıklarda kanat çırpıp durmakta olan o ana değin ayırdına varamadığım yaşlı beyefendinin bu sözleriyle irkilmiştım. Eliyle martıları işaret etti. “Gökdelenler yokken martılar buralara gelmezdi. Çerçöpten başka onlar için yiyecek yoktu buralarda...” “Peki şimdi niye buradalar?” “Önce heyula gibi gökdelenler, sonra onların ışıklarına martılar geldi buralara... Bakma sen bu binaların görkemli görüldüğü-

ne... Hepsi iş yeri, gece kimse kalmaz buralarda... Geceleri içleri boş sanılmasın diye aydınlatıyorlar. Amaç görüntüyü kurtarmak. Martılarsa ışığa geliyor, gün işiyna değin ayrılmıyorlar buradan... Yiyecek bulamadan aç açına dönüp duruyor helak ediyorlar kendilerini...

Durakta kulaklıkla müzik dinleyen genç delikanlıyla kenarda grup oluşturmuş birkaç kişiden başka kimse yoktu. Beyefendinin yanına oturdum. Bir süre daha plazaların ışığından ayrılmayan martılara baktık. Hangi otobüsü beklediğini sorduğumda Beşiktaş’ta oturduğunu, hava almak için yürüyüşe çıktığını soluklanmak için durduğunu, emekli gazeteci olduğunu söyledi. Eliyle kulaklıkla müzik dinleyen delikanlıyı gösterip eskiden iyi kötü herkesin koltuğunun altında gazete olduğundan şimdilerdeyse bu tür aletlerin gazetelerin yerini aldığından yakındı. Gelen servis minibüsü gece vardiyasına gitmekte olan kadınlı erkekli grubu alıp hareket etti. Bizimki eliyle minibüsü gösterip “Gecenin bu saatinde insanları çoluğundan çocuğundan evinden koparıp yollara dökmeyi başarıyorlar ya, helal olsun. Çağdaş kölelik böyle bir şey işte” dedi.

“Ne yapacaksın ekmek parası, geçim derdi. Büyük kentte yaşa-

mak, çocuk büyütme kolay değil” diye yanıt verdim.

Kaşlarını çatıp elini kaldırdı. “Yok. O denli basit değil... Üstlerine başlarına bakarsan anlarsın. Onlar hiç de öyle aç açık değiller. Bence onlar pek çoğumuz gibi kredi kartı taksitlerine, borçlarına çalışıyorlar. Üstelik ülkenin durumu da bu insanlardan pek farklı değil...”

Bir süre susup gelen geçen arabalara baktık. Sonra dönüp, sistemin her zaman çoğunluğu köleleştirmeye gerek duyduğunu, bunun için uzun süre açlığı, kıtlığı kullandığını, insanların çoluğu çocuğu aç açık kalmasın diye köle gibi çalışmaya razı olduğunu, ülke zenginleşip açlık korkusu azalınca sistemden pay isteyen sisteme karşı duranların sayısının arttığını, sosyal adalet beklentisinin tırmandığını anlattı.

“Toplumu yeniden köleleştirmek için yeni tüketim objeleri bulunmalı ve toplum tüketimle köleleştirilmeliydi. Ne yazık ki, bunu başardılar. Bu dönüşümde askeri darbelerin de etkisi oldu; ama bana sorarsan en büyük suç biz gazete ve medya çalışanlarındadır... Bizleri çok iyi kullandılar. Üstelik içinde olmamıza karşın anlayamadık. Anladığımızda da iş işten geçmişti.”

“Ne suç işledi gazeteler?”

“Önce insanlara yeni tüketim objeleri tanıttık. Ev, araba, giyim kuşam, aksesuar, yaşam biçimi, aklına ne gelirse hepsini tanıttık. Dahası bir bölümünün kuponla çekişle verip kolay erişilebilir yapılması için uğraştık.”

“Peki ya sonra?”

“**S**onra sıra insanları borçlandırmaya geldi. Hani bir zamanlar pavyon kadınlarını borçlandırıp çalıştırırlardı ya, işte milleti de taksitle alışverişe alıştırdılar. Borcu bitene değin çalışmak zorunda bıraktılar. Şimdi tüm millet taksit ödemek, bitmek bilmeyen borçlarını döndürmek için çalışıyor. Çağdaş kölelik dediğim böyle bir şey işte... Görmüyor musun? Peşin parayla alışveriş istenmiyor, artık. Herşey peşin fiyatına bile olsa taksit ve borçlandırma üzerine kurulu. Ülkeyi de bu duruma benzettiler. Ülke olarak hiçbir zaman bitmeyecek borç içinde yüzüyoruz ve

bırak ana parayı ödemeyi, borçların faizini ödemeyi başarı diye yutturuyorlar.”

Bir süre sustu. Durakta bekleyenlerin birer ikişer gelen otobüslere binmesiyle ortalığa tekrar sakinlik çöktü. Caddenin trafiğiyle azalmış görünmüyordu. Ayağa kalktı. Gitmeden eliyle plazaların ışığında dolanan martıları gösterip “Bence milleti de bu plaza martılarına benzettiler. Tüketimden vazgeçemiyorlar. Bu martılar gibi tüketimin ısıltısı içinde aç açına amaçsızca dönüp duruyorlar. Kendilerini tutsak ediyorlar. Martılar gün ışığında anlıyorlar yaşamın gerçeğini... Umarım bizimkiler de gün gelir anlar. Gerçi pek umudum kalmadı. Kendi çocuklarıma bile anlatamıyorum. Eski kafalı ve dinazor olmakla suçluyorlar” dedi. Kederlenmişti. İyi geceler dileyerek Beşiktaş’a doğru ağır adımlarla uzaklaştı. Caddenin gürültüsünün azaldığı anlarda uzaklardan plaza martılarının çığlıkları geliyordu sanki. •

MehmetUhri@butundunya.com.tr

Taksi şoförlüğü yapan bir adam, arkadaşına dert yanmaya başladı:

“Tüm gece çalıştım; fakat” dedi. “Müşterilerimin tümü gündüz tarifesi açmamı istiyorlar. Ben de hiç müşteri almamaktansa, gündüz tarifesi açıyorum.”

Arkadaşı, şoförü teselli etmeye başladı:

“Bu durumuna şükret” dedi. “Ya Kuzey Kutbu’nda şoför olsaydın, o zaman altı ay süreyle gündüz tarifesi açmak zorunda kalacaktın.” •

YAKINDAN TANIDIKÇA
Yücel Aksoy

KENDİNİ POLONYA’YA ADAYAN SANATÇI:

IGNACE PADEREWSKI

Yıl 1922... Dünyanın en büyük piyanistin konserler vermek üzere turneye çıktığını haber alan Amerikan müzikseverler, üstadın vereceği konserleri kaçırmamak için hemen harekete geçtiler. Bu haber, Luisiana’nın küçük bir kasabasında yaşayan 16 yaşındaki Dorothy’yi çok sevindirmişti. Ünlü piyaniste adeta tapan Dorothy, az da olsa onun gibi çalabilmek için her gün saatlerce piyano çalışırdı. Ve en büyük isteği de elbette, piyanisti konser salonunda dinleyebilmektir.

Dorothy, ünlü piyanistin, bulunduğu kasabaya en yakın yer olan Kansas City’de konser vereceğini öğrendi. Hemen harekete geçerek bir bilet elde etmeyi başardı ve konserden bir gün önce yola çıktı. Fakat ne yazık ki, zavallı kız, dinlemeyi çok istediği bu konsere yetişemedi. Çünkü,

birkaç gündür sürekli yağın yağmurun neden olduğu seller, tren raylarını sürüklemiş, bu yüzden seferler aksamıştı. Öyle ki Dorothy Kansas City’ye vardığında konser çoktan sona ermişti.

Üzüntüden tüm gece uyuyamayan genç kız, ertesi sabah erkenden kalkıp bir sonraki konserin hangi tarihte ve nerede verileceğini öğrenebilmek için piyanistin kaldığı yere gitti. Ünlü piyanist, bir büyük otelde ya da evde değil, bu turne için özel olarak hazırlanan tren vagonunda kalıyordu. Dorothy kendisini bulamadı; ama eşiyile konuştu. Ama aldığı bilgiler hiç de güzel değildi. Çünkü yakın tarihte, çevre kentlerden birinde konser vermeyecekti ünlü piyanist... Dorothy, gözyaşları içinde, müziğini taparcasına sevdiği kişinin piyano çalışını dinleyebilmek için harcadığı çabayı ve şanssızlık sonucu konseri neden kaçırdı

dığını anlattı eşine... O da üzül-müştü genç kızın şanssızlığına... Bir süre düşündükten sonra “Kı-zım sen oteline dön ve dinlen, ben eşimle bir konuşayım” dedi.

Bir saat geçmemişti ki çalan telefon Do-rothy’nin aynı gün saat 18:00’de özel vagonda olmasını bildiriyordu. Genç kız sevinçten deli gibiydi. Geçmek bilmeyen dakikalardan sonra saat tam 18:00’de özel va-gonun kapısını çaldı. Kapıyı biz-zat Paderewski açtı, insanın içi-ni ısıtan bir gülümsemeyle kar-şılıyıp onu içeri davet etti. Bir süre sohbet ettiler. Sonra Pade-rewski Dorothy’ye “Nice krallar, nice ünlüler kendilerine özel konser vermem için yalvardılar, inanılmaz paralar önerdiler, ka-bul etmedim. Fakat bir genç kı-zın ağlamaması, üzülmemesi için elimden geleni yapmaya hazırım. Gel yanıma otur” dedi ve çalmaya başladı. Chopin’den, Liszt’den Beethoven’den duygu yüklü parçaları en içten gelen yorumuyla çaldı, çaldı, çaldı...

Dorothy, üstadı veda eder-ken, bu yüce insanın neden yal-nızca büyük bir piyanist değil, birçok özelliklere sahip çok de-ğerli biri olduğunu da anlamıştı. Onun yalnızca parmaklarında müzik dehası yoktu; yüreği in-san sevgisiyle dolu, alçak gönül-lü, vermesini seven biriydi.

Paderewski, konserine gel-

mek isteyip de bilet bulamayan-ları hiç geri çevirmezdi. Bir sefe-rinde bilet bulamayıp onu dinle-yemeyen on rahibeye özel kon-ser vermişti. Kendisi gençliğin-de, haftalarca para biriktirip An-ton Rubinstein’i dinlemek için Paris’e gittiğinde yer bulamayıp konseri izleyemeyişini hiç unut-muyor, kendi konserlerinde kimsenin bu durumu yaşama-masına özen gösteriyordu.

Paderewski’nin üstün nitelik-lerinin yanısıra kimi zayıflıkları, düşkünlükleri vardı. Örneğin bo-ğazına çok düşküncü. Ameri-ka’da turneye çıktığı zamanlar, gi-deceği yere kendisinden önce sevdiği yemeklerin listesi giderdi.

En çok nefret ettiği şey, hava akımı olan yerlerdi. Bu nedenle, yolculuk ettiği araçların pencere-leri sıkı sıkıya kapalı tutulurdu. Konser salonunun sıcak olmasını ve kendisini rahatsız edecek en küçük bir hava akımının olma-masını koşul koşardı.

Konserlerinden önce hiç olmazsa bir saat din-leniyordu. Sahneye çı-karken de konsantras-yonu bozulmasın diye kimseyle konuşmazdı. Bir sefe-rinde tam sahneye çıkarken, kendini bilmez bir biri onunla ko-nuşmak istemiş. Buna sinirlenen sanatçı, odasına dönerek yirmi dakika daha dinlenmiş ve sonra sahneye çıkmıştı. Bir başka kez, İngiltere’nin Manchester kentin-

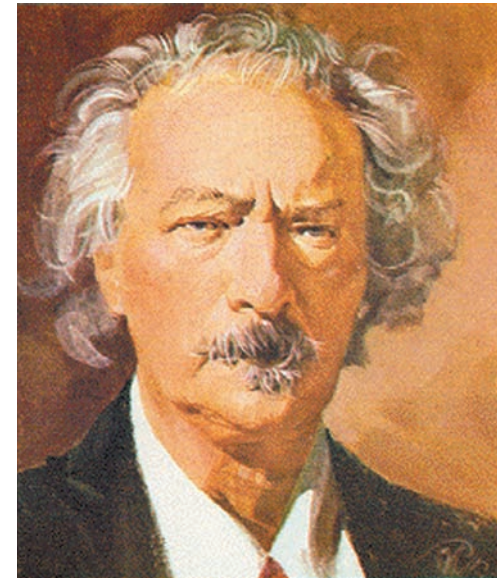
de konsere geç gelen birkaç ki-şinin yaptığı gürültü nedeniyle sinirlenip konseri yarım bırak-mıştı. Buna karşın kimi zaman-lar konser programının dışına çıkarak içinden gelen parçaları çalıp konserin normal süresini bir-iki saat aştığı da olurdu.

Çok çalışırdı. Formunu kay-betmemek için her gün saatler-ce piyano egzersizi yapardı. “Çalışmayı bir gün aksatırsam bunu kendim ayırdına varırım, iki gün aksatırsam eşim ayırdına varır, üç gün aksatırsam dinle-yenlerim ayırdına varır” derdi.

Ignace Paderewski, 6 Kasım 1860’da Polonya’nın Podolia böl-gesindeki küçük bir köy olan Kurilovka’da dünyaya geldi. An-nesini henüz bebekken kaybe-den Ignace’nin müzik yeteneğini geliştirebilmesi için babası hiçbir fedakârlıktan kaçınmıyordu.

Varşova Konservatuvarı’na girdiğinde önce bir düş kırıklığı yaşadı. Hocaları, küçük elleri-nin, küt parmaklarının piyano için uygun olmadığını, buna karşılık güçlü ciğerleri yardımıyla iyi flüt çalabileceğini söyledi. Söylenilenleri yalnızca dinledi; fakat piyano çalma kararından kesinlikle geri dönmedi. Yalnız-ca çok çalıştı. O denli çalışırdı ki çoğu kez yemeğe ayıracak za-man bulamayıp aç yatardı.

Delicesine âşık olduğu Anto-nina Korsakovna ile evlendiğin-de henüz 20 yaşındaydı. Konser-vatuvarda öğretmenlik görevine

başlamıştı; ama eline geçen para çok azdı. Tek odalı bir evde oturmalarına karşın yine de çok mutluydular. Ama bu mutluluk uzun sürmedi. Antonina, ardında sağlıksız, engelli bir çocuk bira-karak doğum sırasında öldü.

Azımsanacak bir gelirle Paderewski ve engelli çocuğuyla yaşam savaşımını sürdürdü; ama iyi bir piyanist ol-ma umudunu hiçbir zaman kay-betmedi. Sahneye ilk kez 1884 yılında, bir aktriste eşlik etmek üzere çıktı. 1887 yılında Viya-na’da ilk konserini verdi. Bunu 1889’da Paris, 1890’da Londra konserleri izledi.

1891 yılında Amerika’ya gitti ve büyük başarı kazandı. 122 günde 107 resmi konser verdi, Şerefine düzenlenen 70 kadar toplantıya katıldı. İtiraf etmek

gerekirse Amerikalı müzikseverler onu turnenin başlangıcında iyi tanıyıyordu.

Vereceği konserlerde mutlaka başarılı olması, bunun için de elbette çok ama çok çalışması gerekiyordu. Konser biter bitmez oteldeki odasına geliyor ve zaman geçirmeden piyanosunun başına geçip çalışmaya başlıyordu. Ancak, otel müşterilerinin kalorifer borularına ya da duvarlara “Kes şu gürültüyü de uyuyalım” tarzındaki vuruşları, daha sonra otel müdürünün bizzat gelerek ikazı nedeniyle otelde çalışma olanağı kalmamıştı. Ama tüm bu zorluklara karşın konserleri çok başarılı oldu; olağanüstü yeteneğiyle kendini Amerikan halkına sevdirmeyi başardı.

1899 yılında ikinci kez evlendi. Eşi Barones de Rozen, Amerika’da bulunan bir Rus elçisinin kızıydı. Bu arada Paderewski mesleki başarılarına her gün bir yenisi ekliyordu. Fakat hepsinden öte sakat oğlunun acısı onu çok üzüyordu. Hasta çocuk bir türlü sağlığına kavuşamıyor, tekerlekli sandalyesinden bir türlü kalkamıyordu. Paderewski ününü duyduğu bir uzman doktorun görmesi için oğlunu Augsburg’a gönderdi. Ama çocuğun yolda giderken geçirdiği soğuk algınlığı kısa zamanda zatürreeye çevirerek ölümüne neden oldu.

Oğlunun ölümü Paderewski için büyük bir yıkım oldu. İçine kapanıp dünyayla ilişkisini kesti. İsviçre’nin göller bölgesindeki Morges’de, herşeyden uzak iki yıl geçirdi.

Onu düştüğü bunalımdan kurtaran, Polonya’nın içinde bulunduğu tehlikeli durum oldu. Ülkesinde özgürlük çok kısıtlanmıştı. Paderewski, yaptığı konuşmayla Polonya halkını özgürlük savaşımına çağırıyordu. Bu konuşmasından 24 saat sonra savaş patlak verdi.

1914 yılında çıkan Birinci Dünya Savaşı’yla Polonya üzüntülü bir süreç yaşadı. Paderewski bu kez piyanist değil, vataniğin özgürlüğü için canla başla çalışan biriydi. Polonyalılar Paderewski’ye kurtarıcı gözüyle bakmaktaydılar. O da vatani için tüm gücüyle çalışıyordu.

Oyoğun çırpınış günlerinde (1914’te) sağ elinde şiddetli ağrıyla gelişen bir artrit atağı ortaya çıktı. Bir arkadaşısı ona California’da Paso Robles çamur banyolarını önerdi. Bir yıl süreyle orada tedavi gördü.

1917 yılında piyanosunun kapağını kapatan sanatçı “Polonya özgürlüğüne kavuşana değin bir daha piyano çalmayacağım” dedi.

1919 yılında bağımsızlığına kavuşan Polonya’nın kurulan yeni kabinesinde Paderewski

başbakan ve dışişleri bakanı oldu. Bu görevi tam bir yıl sürdürdü. Sonra tekrar müziğe döndü. Hem de ne dönüş! 1922 yılında ikinci kez Amerika’ya turneye gitti. 1917 yılında kapağını kapattığı piyanosunun başına ilk kez Amerika’da New York kentinde Carnegie Hall’de geçti. Olağanüstü başarılı bir konser verdi. Hemen ardından yine New York’da Madison Square Garden’daki konserini 20 bin kişi izledi. 62 yaşında olmasına karşın enerjisinden hiçbir şey kaybetmemişti.

1933 yılında New York Üniversitesi onu müzik doktoru ünvanıyla taçlandırdı. Bir yıl sonra ise 35 yıllık eşini kaybetmesi narin kalbinde bir kez daha büyük bir yara açılmasına neden oldu. Tekrar İsviçre’ye döndü.

1939 yılında Hitler, Polonya’ya saldırınca, Paderewski tekrar özgürlük mücadelesine girişti. Tüm servetini bu uğurda harcamaktan çekinmedi. Polonyalılar onu sürgündeki parlatmentonun başkanı seçtiler.

1940 yılında, 80’inci doğum yıldönümünde New York’a geldi, sonra Kaliforniya’daki çiftliğine çekildi. Sağlığı artık pek iyi değildi. Doktorların tüm uyarılarına karşın 25 Haziran 1941’de New Jersey’de bir konuşma yaptı. Bu tarihten dört gün sonra New York’da sonsuzluğa göçetti. Başkan Roosevelt’in önerisiyle, yalnızca ulusal kahramanların defnedildiği, Washington yakınındaki Arlington Mezarlığı’nda toprağa verildi. •

YucelAksoy@butundunya.com.tr

Üç genç avcı ördek avına gittiler; fakat hiçbir şey vurmamışlar. Elleri boş dönerlerken, elinde dört ördek, iki kaz bulunan yaşlı bir avcıyla karşılaştılar. Bu durumu gören genç avcılardan biri dayanamayarak sordu:

“Biz hem genciz hem de üç avcıyız, bir şey vuramadık” dedi. “Siz bu yaşınıza karşın bu denli avı nasıl vurdunuz?”

Yaşlı adam sakın bir biçimde şu yanıtı verdi:

“Ben saygınlığımla vurdum.” •

Acemi berber adamın sakalını tıraş ediyordu. Bir ara adamın canı yandı ve berbere bağırmağa başladı:

“Bu nasıl tıraş?” diye sordu. “Usturayı biraz yatık tutar mısınız, baksanıza gırtlığımı kestiniz”

Berber pişkin pişkin yanıt verdi:

“Yalanın da bu kadarı olmaz” dedi. “Ben işimi iyi bilirim, hem gırtlığı kesilen bir adam hiç konuşabilir mi ki?..” •

Yalnızca birkaç kez konuştuğunuz birisinin adını kırküç yıl sonra anımsamanız hiç de kolay değildir. Oniki yaşlarında bir çocukken okul harçlığını çıkartmak için evlere gazete dağıtıyordum ve adını şimdi anımsayamadığım o yaşlı bayan da benim müşterimdi. Bana “bağışlama” konusunda öyle güzel ve unutulmaz bir ders verdi ki umarım, bir gün ben de birisine aynı duyguları, aynı güzellikte verebilirim.

Sıkıntıdan patlamak üzere olduğumuz bir cumartesi günüydü. Arkadaşımla birlikte yaşlı bayanın arka bahçesinde bir köşeye gizlenerek, yerden aldığımız taşları evin çatısına atıyorduk. Attığımız taşların çatının üzerinden yuvarlanarak, köşelerden aşağıya düşmesini, kuyruklu yıldızların süzülerek gökyüzünden aşağıya doğru düşmesine benzeterек eğleniyorduk. Kendime yerden çok düzgün bir taş bulmuştum. Elime alıp tüm gücümle fırlattım. Ama taş bu kez çatıya değil dış kapının penceresine gelmişti. Kırılan cam sesini duyunca, gizlendiğimiz yerden fırlayıp ardimıza bakmadan oradan soluk soluğa kaçmıştık. Yaşlı bayanın bizi görmüş olması olanaksızdı. Tüm gece yaşlı bayanın beni ya-

kalayabileceğini düşünerek korkudan uyuyamadım. Ertesi gün gazetesini vermek üzere kapısını çaldığım zaman her zamanki gibi içtenlikle gülümseyerek nasıl olduğumu sordu. Ama ben suçluluk duygusuyla yüzüne bakamıyordum. Sonunda gazete dağıtımdan kazandığım parayı biriktirmeye karar verdim. Üç hafta sonra tam yedi dolarım olmuştu. Bir kağıda “Camınızı istemeden kırdığım için çok üzgünüm, umarım para onarım için yeterlidir” yazarak parayla birlikte zarfın içine koydum. Gece havanın kararmasını bekleyerek, zarfı yavaşça yaşlı bayanın posta kutusuna attım. Ruhum bir anda özgürlüğe kavuşmuştu sanki... Artık eskisi gibi yaşlı bayanın gözlerinin içine bakabileceğimi düşünerek mutluluk duyuyordum. Ertesi gün kapısını çalıp gazetesini uzattığım zaman gözlerime her zamanki gibi içtenlikle gülümsedi. Bu kez ben de karşılık vererek gözlerinin içine baktım. Tam arkamı dönüp gideceğim anda, “Ah, bir dakika, neredeyse unutuyordum, al bakalım bu kurabiyeler senin için” diyerek elindeki paketi uzattı. Evden uzaklaşırken neşe içinde kurabiyeleri yemeye başladım. Birkaç kurabiye yedikten sonra pakette bir zarf olduğunu gördüm. Zarfı açtığım zaman içinde yedi dolar ve kısa bir not vardı:

“Seninle gurur duyuyorum!”•

BAĞIŞLAMANIN YÜCELİĞİ...

GÖNDERİ: ŞEBNEM ŞEN

mu sordu. Ama ben suçluluk duygusuyla yüzüne bakamıyordum. Sonunda gazete dağıtımdan kazandığım parayı biriktirmeye karar verdim. Üç hafta sonra tam yedi dolarım olmuştu. Bir kağıda “Camınızı istemeden kırdığım için çok üzgünüm, umarım para onarım için yeterlidir” yazarak parayla birlikte zarfın içine koydum. Gece havanın kararmasını bekleyerek, zarfı yavaşça yaşlı bayanın posta kutusuna attım. Ruhum bir anda özgürlüğe kavuşmuştu sanki... Artık eskisi gibi yaşlı bayanın gözlerinin içine bakabileceğimi düşünerek mutluluk duyuyordum. Ertesi gün kapısını çalıp gazetesini uzattığım zaman gözlerime her zamanki gibi içtenlikle gülümsedi. Bu kez ben de karşılık vererek gözlerinin içine baktım. Tam arkamı dönüp gideceğim anda, “Ah, bir dakika, neredeyse unutuyordum, al bakalım bu kurabiyeler senin için” diyerek elindeki paketi uzattı. Evden uzaklaşırken neşe içinde kurabiyeleri yemeye başladım. Birkaç kurabiye yedikten sonra pakette bir zarf olduğunu gördüm. Zarfı açtığım zaman içinde yedi dolar ve kısa bir not vardı:

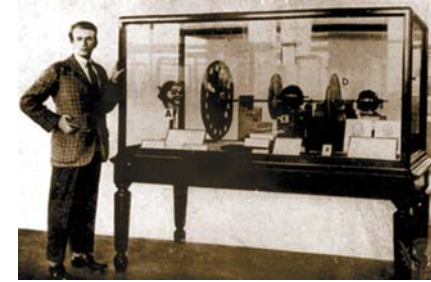
KİM, NEYİ, NE ZAMAN, NEREDE, NASIL BULDU?

Serdar Kalkan

Televizyon Nasıl Geliştirildi?

iskoçyalı John Logie Baird, 1920’lerde “Baird Çorapaltı Çorap” buluşunun (çorabın altına giyilen bu çorabın ne işe yaradığı hiçbir zaman anlaşılamadı) patentini almak için uğraşırken aklına, görüntü ve sesi elektronik olarak bir yerden bir yere aktarma fikri geldi. Aldığı “Yok artık, daha da neler!” tepkilerine, dönemin zor koşullarına ve parasızlığa karşın hiç yılmadan çalıştı. İlk yaptığı model, şimdiki televizyonlara pek benzemiyordu: Birkaç dikiş iğnesi, birkaç şapka kutusu, büyükçe bir bisküvi tenekesi, bir bisiklet lambası ve biraz mühür mumu. Ortaya çıkan alet Baird’in tam olarak istediği şey değildi; ama bir sonra-

ki aşama için önemli bir deneyim oldu. Durumdan çok heyecan duyan Baird teknolojik olanakların daha elverişli olduğu Soho’ya yerleşti ve içi ilginç hurda ve ıvrır zıvırla dolu olan ilk ciddi laboratuvarını kurdu.

1926 yılında, ilk kez insan yüzünün görüntüsünü televizyonda elde etti. Baird, ilk TV çekimlerinde laboratuvarındaki dev ışıkların yaydığı yüksek ısıya dayanabilecek

özel vantrolog kuklaları kullandı. Bir süre sonra kimi deneyleri için gerçek insan gerekince, parayla genç bir yardımcı tutmak zorunda kaldı ve 1924’te tarihin ilk televizyonun patentini aldı: Televisor.

Oldukça ilkel koşullarda üretilen ve eski bir çay kutusunun

üzerine monte edilen Televizor'un motoru, ev yapımı bir Nipkow diskten oluşmaktaydı; disk tekeri olarak şapka kutusundan kesilen yuvarlak karton, lambayı yerleştirmek için bir bisküvi kutusu, mil yerine bir dikiş iğnesi, bu motor için kullanılan malzemelerdi. Baird'ın bulduğu ilk anten, enfes bir iletken olan bir Malta haçıydı.

Baird buluşunu, Kraliyet Enstitüsü'ne resmi olarak, ilk kez 26 Ocak 1926'da tanıttı. 1928'de ise ilk görüntüler Atlas Okyanusu'nun öteki yakasına, yani Londra'dan New York'a ulaşmıştı bile (fazla bir şey görmek olanaksız olsa da)... Böylece Baird ilk televizyon istasyonunu kurdu ve BBC için ilk televizyon

yayınlarını yapmaya başladı. Hatta ilk TV oyunu da BBC tarafından yapılmıştı.

1930'ların ortasında ise, televizyon yayınları hem İngiltere'de, hem Amerika Birleşik Devletleri'nde az sayıdaki zengin kişilerin evlerinde izlenmeye başladı. Alıcıların pahalılığı yüzünden hızlı bir yayılma gerçekleşmiyordu. Ancak o dönemde, herşeyini satarak tüm parasını TV alıcısına yatan bir İngiliz köylüsünün söyledikleri çok anlamlıydı:

“Yaşamım boyunca en büyük düşüm Londra'yı görmek oldu, bunu alınca artık gitmeme gerek kalmayacak, ne zaman istersem Londra bana gelecek.”•

SerdarKalkan@butundunya.com.tr

Bir inşaatta çalışan Ali, tembelliğinden dolayı ustabaşısı tarafından azarlanıyordu:

“Mehmet, arkadaşların her defasında üç kereste taşıyor” dedi.
“Sen niçin bir tane taşıyorsun?”

Mehmet bir süre düşündükten sonra ustabaşısının sorusunu yanıtladı:

“Arkadaşlarım çok tembeller ustacığım” dedi. “Çünkü onlar kerestelerin yerine değin üç değil yalnızca bir yolculuk yapmak istiyorlar...”•

Kadın kılı kırk yararcasına inceledikten, çekişe çekişe pazarlık yaptıktan sonra çinçila kürkü satın almaya karar verdi. Parayı öderken bu kürkü yağmurda giyip giyemeyeceğini merak etti ve hemen görevliye sordu:

“Bu kürkü yağmurda da giyebilir miyim?” dedi.

Görevli kendinden emin biçimde kadına güvence verdi:

“Tabii ki hanımefendi, içiniz rahat olsun” dedi. “Siz şimdiye değin yağmurda şemsiyeyle dolaşan bir çinçila gördünüz mü?”•

Vincenzo Camuccini, “Sezar'ın Öldürülüşü”

İHANETİN BELGESİ SON SÖZLER: “SEN DE Mİ, BRÜTÜS? O HALDE YIKIL SEZAR”

BARIŞ METE

Dünyanın neresinde olurlarsa olsunlar yüzünün tüm “önde gelen” kişileri, hiçbir zaman unutmamaya özen gösterdikleri bir hainlik olayını, yüzyıllardan buyana her yılın mart ayı ortasında bir kez daha anımsarlar.

Onların, “Aman bizim de başımıza gelebilir” kuşku ve önlem almak içgüdüleriyle özenle unut-

mamak istedikleri bu hainlik olayı, siyasal tarih yanısıra insanlık tarihinde de yüz kızartıcı yerini, yüzyıllar boyunca yüz kızartıcı kimliğiyle koruyan Brütüs'ün hainliği olayıdır.

Kimi kaynaklara göre Roma İmparatoru Sezar'ın yetiştirdiği bir yakını, kimi kaynaklara göre ise Sezar'ın, eski sevgililerinden Servilia'nın dünyaya getirdiği öz oğlu olan Brütüs, kendisine en

çok güven duyduğunu bildiği Sezar'a bıçak sapladığında Roma İmparatoru için zaman, İ.Ö. 44 yılının Mart'ında, martın 15'inde durmuştu.

Roma İmparatorluğu'nun her geçen gün giderek tek adam yönetimine girdiğini ileri süren cumhuriyetçiler ve soy-lular, bu gidişe bir "Dur" demenin en etkili ve hatta tek yolunun, Sezar'ı öldürmek olduğuna karar vermişler ve suikast için gizli bir örgüt kurmuşlardı.

Bu örgüte, Sezar'ın ister oğlu olsun, ister yetiştirmesi olsun; fakat kesinlikle en çok güven duyduğu ve en yakını kişi olan Brütüs de girmişti.

Örgüt, onbeş kişilik varlığını olduğu gibi, Sezar'ın öldürüleceği 15 Mart tarihini de gizlemeyi başarmıştı ama...

Bir falcının olayları üç dört gün önceden bilme yeteneği, suikastçı gizli örgüt elemanlarının "neşesini kaçırmıştı."

Bu falcı, imparator birgün Senato'ya gelirken kalabalık arasından öne fırlamış ve tüm içtenliğiyle Sezar'a, "Kendini martın 15'inden koru" diyerek uyarıda bulunmuştu.

Sezar'ın falcıya dudak büktüğünü ve onun bu "uyarı"sına önem vermediğini gören suikastçılar rahat bir soluk almışlar, büyük bir sabır ve elbette gizlilik içinde, martın 15'inin

gelmesini beklemişlerdi.

Martın 15'inci günü Sezar, her zaman yaptığı gibi yine çevredeki kalabalığı selamlayarak Senato'ya gelirken, gözleri bir anda, üç gün önce kendisine uyarıda bulunan falcıya takılmış ve biraz da küçümser bir ses tonuyla onla alay etmişti:

"Martın 15'i geldi, işte" demişti.

Sezar'ın kendisiyle alay edersine söylediği bu söz üzerine falcı, tarihe geçeceğini o an bilmediği şu yeni uyarısında bulunmuştu:

"Evet, martın 15'i geldi; ama henüz geçmedi."

Roma İmparatoru, falcının bu uyarısını da önemsemedi ve Senato'nun merdivenlerinden çıkarak Senato'ya doğru yürümelerini sürdürdü.

Senato'da Sezar'ı, suikastçılar bekliyorlardı. O içeri girdiği an tümü birden çevresini aldılar ve harmanilerinin altında gizledikleri hançerlerini çekerek birlikte saldırıya geçtiler.

Titus adlı bir soylu, Jül Sezar'ın harmanisini omuzlarından tuttu, aşağı doğru çekerek yırttı. Sezar kendini savunmaya hazırlanırken birden, elindeki hançerini kendisine saplayan en yakını, en güvendiği kişi Brütüs'le göz göze geldi.

Ve dudaklarından, yıllar boyu yeryüzündeki tüm ihanetlerin belgesini oluşturan şu tarihsel sözü döküldü:

"Sen de mi Brütüs!.." dedi önce, sonra da "Böylesi bir ihaneti gördükten sonra yaşamaya değmez" anlamındaki, yine tarihsel bir ihanet belgesi niteliğindeki, şu son sözünü söyledi:

"O halde yıkıl, Sezar..."

Bu sözünden sonra harmanisini başına örttü, kendini hançerlerin vuruşlarına bıraktı. Sezar yere yıkıldığında, cansız bedeninde tam 23 hançer yarası vardı.

Suikastçılar, Sezar'ın ölüm haberinin halkı sevindireceğini sanmışlardı. Kanlı hançerlerini Roma halkına göstererek "Zalimin vücudu ortadan kalktı!.." diyerek yaptıklarını halka coşkuyla duyurmaya kalktıklarında, halkın hiç de beklemedikleri ters tepkisiyle karşılaştılar.

Romalılar, "Katillere ölüm!.." diye bağırıyorlardı.

Suikastçılar, halkın giderek artan ters tepkisi karşısında kaçmak zorunda kaldılar. Katillerin cezalandırılacakları haberiyle ya-

tıştırılan Romalılar, suikastçıların Senato tarafından bağışlandığını duyunca bu kez yeniden ayaklandı, Senato'ya saldırdı, yarıyı ateşe verdi.

Ortaman bu karışıklığından yararlanan katiller Roma'da daha fazla kalamayacaklarını anlayınca kaçtılar; fakat kendilerini izleyen öfkeli Romalılar'ın ellerinden kurtulamadılar.

Her biri birer hain olan suikastçılar arasındaki "en hain suikastçı" Brütüs ise, kaçtığı Makedonya'da yakalanmak üzereyken yaşamına kendi elleriyle son verdi.

Brütüs adı, tarihin derinliklerinden günümüze, kendisini örnek alan yeryüzünün irili ufaklı tüm hainlerini kısaca tanımlamak için kullanılan bir kod adına dönüştü ve yüzlerce yılın her 15 martında, "Aman böylesi bir hain bizim de önümüzde arkamızda, sağımızda solumuzda olabilir" kuşkusu ve önlem almak içgüdüsüyle, özenle "unutulmamaya çalışılan" bir ihanet simgesi kimliğinin sahibi oldu. •

Tek kolu olan adam, berbere gitti ve "Saç ve sakal tıraşı, lütfen" dedi.

Saç tıraşı kazasız belasız bitti; fakat berberin acemiliği sakal tıraşında ortaya çıktı. Berber adamın yüzünü birkaç yerinden kesti. Adamın kulak memesini de yaraladıktan sonra çekinerek adama, "Siz daba önce burada tıraş oldunuz mu?" diye sordu.

Adam bir koluna bir de berbere bakıp şu yanıtı verdi:

"Hayır biç olmadım" dedi. "Kolumu katıldığım savaşta kaybetmişim." •

UNUTAMADIĞIM ANIM
Türkan Pakel Ataman

Sığırcıklar...

Balkon penceresindeki tülün arkasında altı küçük kafa, heyecanla kuşların gelmesini beklemeye başladık. Biraz sonra küçük kardeşim, “İşte biri geldi!” diye bağırdı. **Balkon demirine bir sığırcık konmuştu. Bir tane geldi mi kesin ötekiler de gelirdi. Arkasından iki-üç derken tüm balkon kuş civıltılarıyla dolmuştu.**

Küçüklüğümüzün kışları, şimdikilere benzemezdi. Kar, bir kez yağmaya başladı mı haftalarca kalmaz, saçaklardan bilek kalınlığında değil, bacağımız kalınlığında buzlar sarkardı. Bahçe kapımıza varmak için kardan bir tünel içinden geçmek zorunda kalırdık.

Sinemaların, tiyatroların yaygın olmadığı, televizyonun adının bile duyulmadığı 1930’lu yıllarda, kış gecelerinin en büyük eğlencesi ev gezmeleriydi. En çok da bize

gelirdi komşular... Çünkü bizim ev şenlikliydi. Biz beş kardeştik. Mutlaka birimiz komşu çocuklarının akranydı ve bize gelmek için can atarlardı. Ödevlerimizi, beş numara gaz lambasının ışığında yerlere uzanarak yapardık. Aynı odada büyükler sohbet eder, biz ders çalışırdık. Ara sıra konuşmalarına kulak misafiri olup konuştuğumuzda an-

nem, “Bizi mi dinliyorsunuz? Haydi dersinizi çalışın” derdi.

Konuklara, soba üzerinde nar gibi kızartılmış Bursa kestaneleri,

maşingada pişirilmiş saç örgüsü biçiminde kurabiyeler, mangalda patlatılmış mısırlar sunulurdu. En gözde ikram, tel helvasıydı.

Mis gibi tereyağında kavrulmuş un bir tepsiye yayılır, şekerden yapılan ağda, önce simit biçimine, sonra sekiz, daha sonra da katlana katlana un üzerinde çevrilerek tel biçimine getirilirdi. Telleri koparmamak büyük bir ustalık sayılırdı. Kar üzerinde bekletilerek çıtır duruma getirilen helvaların tadına doyum olmazdı. Tüm bunlar, şarkılı türkülü bir şölene dönüşür, kimi zaman da kocaman borulu gramofonda oyun havaları çalardı. Tombala, kızmabirader ve fincan oyunu, kış gecelerinin vazgeçilmez oyunlarıydı. Onun için ben, kışları yazlardan daha çok severdim.

Okula giderken annem, cebimize sıcakık birkaç kestane koyar, “Ellerinizi üşümesin” derdi. “Sakin saçak altlarından gitmeyin, başınıza buz düşer” diye de öğüt verirdi. Tahta okul çantalarımız nöbetleşe el değiştirir, ısınma sırası üşüyen ele gelirdi.

Yol boyunca saçakların altında birbirine sokulmuş, boyunlarını kısmış titreşen kuşlar görürdük. Hep de gözleri kapalı olurdu nedense... “Bu karda kışta karınlarını nasıl doyururlar?” diye merak ederdim. İlkbahar olsa, bir sabanın peşine takılır yeni kazıl-

mış topraktan börtü böceklerle beslenir, solucanları da yavrularına götürürler, yazın da buğday ve mısır tarlalarında karınlarını doyururlardı. Ama ya kışın?.. Ne yer, ne içerdi bu hayvanlar? Babam, “Kışın da sizler doyuracaksınız” demişti. Biz de balkon karlarını kürer, oraya kuşlar için yem atardık, bayram ederlerdi. Çoğunlukla da sığırcıklar gelirdi.

Bir cumartesi akşamı Ferit Ağabey, “Var mısınız yarın kuş yakalayalım?” demişti. Biz sevinçle “Eveet, varınız!” diye bağışmıştık. Ferit Ağabey, karşı kapı komşumuz Cemile Abla’nın oğluydu. Ortaokula gidiyordu, 12-13 yaşlarında olmalıydı. Ertesi gün, üzerine çiviler çakılmış iki tahtayla geldi Ferit Ağabey... Bu çivilere misinalar bağlanmış, uçları kovboyların kementleri gibi halka biçimine getirilmişti. Bunlar, bir çeşit kapandı. Balkonun karları süpürüldü, kapılar yerleştirildi. Bolca da yem serpildi. Kuşlar yemleri yerken ayakları takılacak, biz de yakalayacaktık. Sevip okşayıp sonra da salıverecektik.

Balkon penceresindeki tülün arkasında altı küçük kafa, heyecanla kuşların gelmesini beklemeye başladık. Biraz sonra küçük kardeşim, “İşte biri geldi!” diye bağırdı. Balkon demirine bir sığırcık konmuştu. Bir tane geldi mi kesin ötekiler de ge-

lirdi. Arkasından iki-üç derken tüm balkon kuş civıltılarıyla dolmuştu. Bir taraftan sevinç çılgınlığı atıyor, öteki taraftan da atılan buğdayları yiyorlardı. Bir şenlikti ki, görülmeye değer...

Ama henüz yakalanan olmamıştı. Birden Ferit Ağabey, "İşte, işte, biri yakalandı!" diye bağırdı. Gerçekten de bir sığırcık çırpınıyor, misinaya takılan ayağını kurtarmaya çalışıyordu. Hepimiz balkona koştuk. Kuşlar uçtular. Yakalanan kuş, can havliyle birkaç kez çırpındı, kapandan kurtularak uçup gözden kayboldu. "Tüh, kaçırdık kuşu!" dedi Ferit Ağabey... Biz de üzülmüştük. Ne güzel yakalanmıştı. Sevip okşayacaktık bu kuşu... Sonra kapana baktık ve donup kaldık! Misinin ucunda yeni kopmuş bir sığırcık ayağı sallanıyordu. Biz ne yapmıştık? Böyle olsun istemiştik. Kuşu yakalayacak, karnını doyuracak, sobanın yanında ısıtıp

sonra da salıverecektik. Onun da yolunu gözleyen anası, babası, kardeşleri, belki de yavruları vardı çünkü... Şimdi ne olacaktı? Tek bacakla bu sığırcık yaşamına nasıl devam edecekti? Telgrafın tellerine kuşlar konacak; ama aralarında bizim kuşumuz olmayacaktı. O gece hiç uyumadım. Yorganın altında sabaha dek için için ağladım. Sonra da öğretmenim geldi gözümün önüne... Ödevlerini yapmayan çocuklara ceza verirdi. En büyük ceza da tek ayak üstünde tahtada durmaktı. Kimse bir dakika bile duramaz sağa sola yalpalar, çaktırmadan öteki ayağından destek alır, bizler de gülüşürdük onun durumuna...

Ne zaman kar yağsa, ne zaman saçaklarda birbirine sokulup titreşen kuşlar görsem, içimde, yüreğimin ta derinliklerinde bir sızı duyarım. Onulmaz bir yara, kanar durur yıllar boyu... Sonra telgraf tellerine takılır gözlerim. Kuşların arasında, tek bacaklı sığırcık ararım boş yere... •

Bir çift, sivrisineklerden kurtulmak için başlarını battaniyenin içine sokmuşlar; uyumaya çalışıyorlardı. Sıcaktan bunalan adam başını battaniyenin altından çıkartınca uçuşan ateşböceğini gördü ve hemen eşine seslendi:

"Boşuna saklanma!" dedi. "Sivrisineklerden biri elinde fenerle bizi arıyor. Nasıl olsa bulur..." •

Bir kadın, karşısına çıkan dilenci kadına sadaka olarak az miktarda para verdi. Verilen parayı az bulan dilenci, hemen itiraz etti:

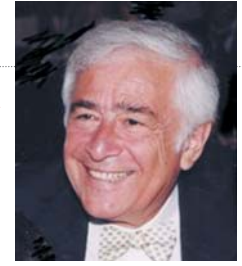
"Bu denli az parayı ne yapayım?" diye sordu.

Kadın atılarak yanıt verdi:

"Saklayınız" dedi. "Rastladığımız ilk yoksula verirsiniz." •

HEM NALINA HEM MIHINA

Metin Atamer

BORNOZ

Her sabah banyodan sonra bornozumu giyerken, aklıma babam gelir. Babamı anımsarım kurulanırken, çocuk aklımın beni düşürdüğü durumu anımsarım, o günlerde çocuk terbiyesi konusunda toplumumuzun nerelerde olduğunu anımsarım, sonra da...

Cocukken bizimkilerin mahallede birkaç yakın dostları vardı. Haf-tanın her günü olmasa da bir ya da iki gün biraraya gelirlerdi. Kendilerine özgü sohbetlerinde neler konuşurlardı pek anımsamamakla birlikte bu dostlardan biri Cihat Bey adında çok şakacı biriydi. Kendisi doktor subaydı. Türkiye'nin başarılı, belki ilk çene cerrahı olduğunu anımsarım. Önceden, bugünkü Kara Kuvvetleri Komutanlığı'nın bulunduğu yerdeydi. Cihat Bey daha sonraları Gülhane Hastanesi'nin komutanlığını da yapmıştı. Bu birim sonraları Askeri Tıp Akademisi'ne dönüşmüştür.

Ailemizin bir başka yakın dostu ise Kemal Cemal Bey'lerdi. Kemal Cemal Bey, Denizli milletvekiliydi ve her gün, o zamanlar Ulus'ta olan Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne giderdi. Kimi zaman meclise değin yürür, kimi zaman otobüse binerdi.

O tarihte yaygın taksi hizmeti olmadığını anımsarım. Kemal Bey'in eşi öğretmendi ve o da çok şakacı biriydi. Kış ayları Ankara'ya yoğun kar yağar, her yer karla kaplanırdı. İşte o kış gecelerinde böyleleri yakın dostlarımız aileler biraraya gelirlerdi.

Biz dost ailelerin çocuklarıysa o günlerde, bizim kömürlükteki uzun tahta merdiveni kızak gibi kullanarak yokuş-

tan aşağıya kayar, neşemize neşe katardık.

Kış aylarında evlerimizde kömür sobası yanardı. Bu sobaların yaydığı sıcaklık, tüm eve yeterdi. Sobaların iç bölümleri ateş tuğlasıyla kaplıydı ve içlerinde kok kömürü yakılırdı. Ankara'da kış aylarında satılan kolyos ya da uskumru alındığında, sobanın üst kapağı açılır, balıklar sobanın üstünde ızgara yapılırdı.

Her zaman banyo yapamazdık. Evlerde haftada bir ya da iki kez banyo yapılırdı. Banyo günleri genellikle haftanın son günlerine denk getirilir, hepimiz sırayla yıkanırıktık. Banyoda bulunan bakırdan yapılmış silindir biçimdeki termosifon o günler yakılırdı ve içindeki su ısıtılırdı. Bu termosifonların su deposu altında soba bölümü vardı. O bölümde odun yakılır, üstündeki su böyle ısıtılırdı.

Evlerde buzdolabı olmadığından, yemekler genelde günlük pişirilir, artan yemek olursa mutfaktaki tel dolaplarda saklanırdı. Çamaşır makinesi olmadığından tüm çamaşırlar elle yıkanır. Çamaşırlar biriktirilmez, az da olsa, hemen hemen her gün parça

parça yıkanır. Yıkanan çamaşırlar koridorlara kurulan iplere asılır, burada kurutulurdu.

O tarihte elektrikli ütüler yeni çıkmış, kömürle çalışan ütülerden yeni yeni vazgeçilmeye başlanmıştı. Ne zaman evimize konuklarımız gelseler ya da biz dostlarımız ailelere konuk gitsek, koridorlardaki bu iplere, hatta üzerlerindeki çamaşırlara dokunulmazdı.

Kimi zaman Cihat Bey, bize geldiğinde kapıdan girer girmez "Hadi yine bornozları asmışsın, Kamil Bey" diye babama takılır, sonra da birlikte kahkahalarla gülerlerdi.

Kahkaha nedeninin ne olduğunu bilmezdik; ama onların kahkahalarına biz de katılır, onlarla birlikte biz de kahkaha atardık. Aklıma bu tümcenin iyice kazındığını anımsarım.

Yine bir kış akşamı, sık sık yaptığımız aile gezmelerinden birinden, eve biraz geç saatte döndük.

Evimiz bahçe dairesi olduğundan, bina kapısı yanı sıra, bahçe kapısından da içeri girilebiliyordu. Bahçe kapısından girildiğinde önümüze uzunca bir koridor geliyordu. Çamaşır ipleri bu koridor da asılı olurdu.

O gece içeri bahçe kapısından girdik. Işıklar yandığında iplerin

üstünde bornozları gördüm. Aklıma gülünecek bir konu olarak algıladığım tümce geldi:

"Baba, yine bornozları asmışsın" dedim ama... Babamla birlikte kahkaha atacağımızı beklerken, bir anda yüzümde babamın şiddetli bir tokadı patladı.

O anda kendimi, koridorun sonunda buldum. Hemen yerden kalktım, doğru yatağıma girip yorganı başıma çektim ve orada yarattığım dünyama gömüldüm.

Bir türlü anlayamıyordum babamın bana neden tokat attığını...

Aynı sözü Cihat Bey Amca söylediğinde herkes gülmekten kırılırdı, ben söylediğimde ise cezaların en büyüğüne, baba tokadı cezasına çarptırılmışım.

İyi de, neden, neden, neden?

Şimdi her sabah banyodan sonra bornozumu giyerken, ak-

lima babam gelir. Babamı anımsarım kurulanırken, çocuk aklımın beni düşürdüğü durumu anımsarım, o günlerde çocuk terbiyesi konusunda toplumumuzun nerelerde olduğunu anımsarım, sonra da...

Sonra da zaman zaman bir kahkaha atmak isterim ama... Iıh... Olmuyor... Beceremiyorum, kahkaha atmaya o anlarda...

Bırakıyorum kahkahayı bir yana, hafifçe gülümsemeye çalışıyorum. Oluyor. Kendi kendime gülümsemeyi becerebiliyorum.

Çevreme bakıyorum, beni görececek kimseler yok...

İşte o an, el çabukluğuyla kendime özgü çok özel birşey daha yapıyorum. Gözlerimi kuruluyorum kendi kendime, bornozumun yakasıyla...

MetinAtamer@butundunya.com.tr

Adamın biri, berberine katologtan seçtiği bir modeli gösterip bu biçimde tıraş olmak istediğini söyledi. Berber modeli inceledikten sonra "Memnuniyetle, efendim" dedi.

Bir süre sonra adamın saçları "Yok" denecek denli kısa olunca adam berbere çıktı:

"İyi de" dedi. "Benim gösterdiğim fotoğraftaki adamın saçları bu denli kısa değildi."

Berber nazik bir biçimde yanıt verdi:

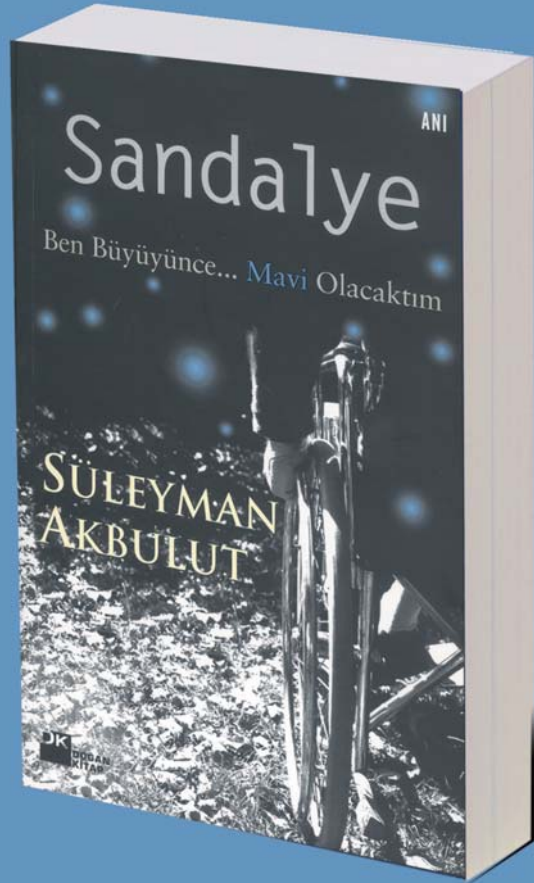
"Meraklanmayın, efendim" dedi. "Tıraş olduğu zaman saçları sizinkinden de kısaydı. Sizin gösterdiğiniz duruma sonradan geldi."•

Adam sabah erkenden ava gitmek için evden çıkmasına karşın, iki saat sonra eve dönünce eşi meraklandı ve nedenini sordu:

"Hayrola hayatım?" dedi. "Bir şey mi oldu?"

Adam bu soruya homurdanarak yanıt verdi:

"Hiçbir şey yok, hayatım" dedi. "Yalnızca tüfeğimi yanıma almayı unutmuşum..."•

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

**ÇOCUK BÜYÜKLER,
BÜYÜK ÇOCUKLAR İÇİN**
Ali Murat Erkorkmaz

GENLERLE OYNARKEN

Geçenlerde bir akşam “Seyretmeye değer bir şey olabilir mi?” diye televizyon kumanda aygıtını kurcalarken birden yabancı kanallardan birinde tanıdık bir yüze rastladım: Dr. J. Craig Venter. Yeni yüzyıla girerken her

lim insanı olarak yine bilim yu-
mağı içindeki en önemli düğüm-
lerden birini oluşturmuştur.

Ne yapmıştır bu Dr. J. Craig Venter beyefendi acaba? İsterse-
niz kısaca anımsayalım.

Lise yıllarında yüzme ve ma-
rangozluğun dışında pek bir ilgi
alanı olmayan bu genç, Vietnam
Savaşı'na katılınca yaşamın ger-
çeklerini görüp bir bilim insanı
olmaya karar verir. Yapmak iste-
diği şey, ulaşmak istediği hedefse
oldukça iddialıdır: Enerji oluşturu-
rabilen canlı organizmalar ürete-
rek dünya enerji sorununa çö-
züm getirme. Bu nedenle “Yapay
Yaşam” kavramına el atar. DNA
sürümlü bir dünyanın, biyoloji ve
yaşam moleküllerinin anlaşılabil-
mesine bağlı olduğunu düşün-
erek canlıların yapı taşlarını oluşturan genetik alanına balıklama girer. Geliştirdiği teknolojiyle kamu kurumlarının çalışmalarına meydan okuyarak onların maliyetlerinin kırıntısı denli bir harcamayla onda bir zamanları içinde insan genomunu, yani yaşam sarmalını çözer.

haber kanalının kesin konuğu olarak ünlenmiş bu insanı eminim büyük bir çoğunluğunuz en azından ad olarak onların tanımazsınız. Yaptığı işi bilen insanlar bile bu işin altında onun olduğunu kolay kolay bilemezler. Popüler bir ad olmaktan çok korkulan bir bi-

Bunun için kendi alt yapısının kodlarını açar ve 2000'li yılların başında ilk insan sarmalı açılımını internet üzerinden bilim dünyasına sunar. 2007 yılı ortalarında da sarmalın tümünü açar, yayar masa üstüne... "Buyrun sevgili ve sayın bilim insanları, görün bakın insan gerçekte neymiş?" der. Kısacası biyolojiyi

dijitize eder (Türkçesi, sayısallaştırır ve bilgislerde işlenebilir duruma getirir). Bu çalışmasıyla da yeni yüzyılın bilim kapısının yönünü belirler.

En başta kimi bilim kurumlarının dışında fazla ilgi bulamayan bu çalışma, konunun nereye varabileceğini tahmin edebilenler tarafından hızla ele alınır. Öyle ya, konu çok kolay... Yaradılışın gizi açığa çıkacak ve bugüne değin bili-

nen herşey çöpe atılacak. Hem ticari hem de askeri kurumlar sinekten yağ çıkartmak, başta olmak, gücü denetleyebilmek gibi kendilerine göre geçerli nedenlerle büyük paralar harcayarak kapalı kapılar ardında dev laboratuvarlar kurarlar. Yaptıkları gizli çalışmalarla kimbilir ne hilkat garibeleri yaratmaktalar orasını kimseler bilemez. Ama, bilinen bir şey var ki, başta Hollywood sineması olmak üzere beyazperde ve TV ekranları bu konuyu ciddiye alırlar ve ne kadar tehlikeli bir oyun oynandığının çığırkanlığı üzerinden rant sağlamaya başlarlar.

Gerçekten gezegenimizin, dolayısıyla insanlığın geleceği bu DNA harflerini iyi anlamamızda mı yatıyor? Geçtiğimiz yüzyıl "Nükleer Yüzyıl" diye adlandırılırken içinde bulunduğumuz çağ "Biyoloji Çağı" mı olacak? Hani şu hepimizin çok iyi bildiği biyoloji... Hani yaprağın kesitine, kurbağanın kalbine baktığımız biyoloji dersi bu denli önemli mi gerçekten?

Çevrenize bakın, ne görürsünüz? Evler, ağaçlar, insanlar, çiçekler, böcekler... Hepsinden de bol bol var. Oysa minicik bir yaprak parçasını yoktan var etmeye çalışın. İşte konu bu. Çevremizdeki zenginlik öyle bir yapıdadır ki tek bir hücresini bile üretebilmek olanaksız... Mı? Aca-ba? Yoksa bu artık geçmişte mi kalacak? İnsan yeni yeni canlılar üretebilecek mi gerçekten?

Hükümetlerin maskaralıklarına teslim edilmiş bir gezegen, yaşayan insan toplumları bilimsel donanımına sahip değillerse çökmeye mahkumdur. Gıda, su, enerji, temiz hava gibi temel taşlar çok kritik bir denge içindedirler. Hızla kirlenebilir, yok olabilir hatta bizi ölüme sürükleyebilirler.

Geleceğimiz, yalnızca bildiğimiz yaşam formlarını anlamak, denetleyebilmek ve iyileştirmeye değil aynı zamanda insan zekâsının yaratacağı yeni yaşam biçimlerini üretmeye ve bunları gezegenimizin sağlığı için kullanmamıza bağlıdır.

Insanlar, genetik bilgilerine bakıldığında birbirlerinden yaklaşık yüzde bir oranında farklılar. Bu daha önce binde, hatta onbinde bir olarak tahmin edilmişti. Ancak 2007'nin ortalarına doğru elde edilen sonuçlar, iki insanın benzeme farklılıklarını yüzde birler seviyesine taşımakta. Bu farklılıklar da kimi zaman oldukça ilginç olmakta. Örneğin, çevresel zehirleri etkisiz duruma getiren bir gen bulunmuştur; ama bu gen coğrafyaya bağlı olarak farklı insan türlerinde boy göstermektedir. Avrupa kıtasının neredeyse tümünde olmasına karşın Kafkas halklarının yarısından fazlasında bu gen yoktur.

Amerikanya'da yıllık sağlık harcamaları 2006'da 2 trilyon dolar civarında olmuş. 2015'de bu sayı 4 trilyon dolara çıkacakmış.

Bu rakamlar Dr. J. Craig Venter'in verdikleri. Onun yalancısıyım. Büyük bir bilimsel konferansta verdiğine göre doğru olması gerektiğini düşünüp fenalık geçiriyorum. Gel de bilimsel gelişmeye "Dur" de... Olacak iş değil. Önleyici tıbbı geçilemezse vay dünyanın durumuna... Geçilirse de vay şimdiye değin "Hasta tedavi ediyoruz" diye para kazananların durumuna...

Darwin, Galapagos Adaları'nda yüzyüze geldiği canlılar sayesinde evrimin ayırdına varabilen bir bilim insanıdır. Ona göre, canlılar koşullar yüzünden değişmekteydiler ve bu değişim yüzyıllara yayılmaktaydı. Uyum sağlama işin anahtarıydı. Bu değerlendirme, yeni yüzyılda geçerliliğini kaybedeceğe benziyor; çünkü insan artık evrimi planlayarak, laboratuvarında ve

birkaç dakika içinde gerçekleştirebilecek. Al onun genini, çak bununkilerin üstüne, olsun sana yeni bir canlı...

Üstelik bu yeni canlı senin istediğin herşeye sahip ve istemediğin hiçbir şeyi içermiyor. Çünkü onu sen tasarlamışsın. Özene bezene... Bu Tanrıçılık oynamak değil de nedir? Çizgi film yaparken sanal Tanrıçılık oynadığımı düşünür, konferanslarımda bunu dile getirirdim. Gerçekte ol-

ralamışlar bile... Tedavi yöntemi tıp yerine önlem yöntemli tıp birinci sırayı işgal etmekte. Yani hasta olduktan sonra tedavi edileceğimize, hangi hastalık yakamıza yapışacaksa bunu görüp onun oluşturacağı bozuk geni sağlamıyla değiştirmek... Bir tür yarıdılışımızdaki defoları önceden düzeltmek... Çok harika bir olay. Peki ama kimse hastalanmazsa ve yaşlanmazsa, kimse de ölmeyecek demek değil midir? Doğan her iki kişiye karşı iki kişi ölmezse ne olur dünya nüfusunun durumu? Bu durumda yeni doğa-

Çizimler: Ali Murat Erkorkmaz

mayan karakterler tasarlayıp bunları hareket ettirip konuşturmak, ağlatmak, sevindirmek bir tür "Tanrıçılık Oyunu" değil mi sizce? Yakın bir gelecekte, bu oyun sanal olmaktan çıkıp gerçek olmaya doğru gidiyor. Öyle ya, yaratı sizin ellerinizde olacak. Üstelik kanlı canlı bir şeyi sıfırdan tasarlayıp yaşatacaksınız. Bu bir mikroorganizma da olabilir, kocaman bir hayvan da... Bilimin bu yönü geliştikçe yaratılacak canlılar da ona göre daha kompleks olacaktır.

Bilim insanları, hedeflerini sı-

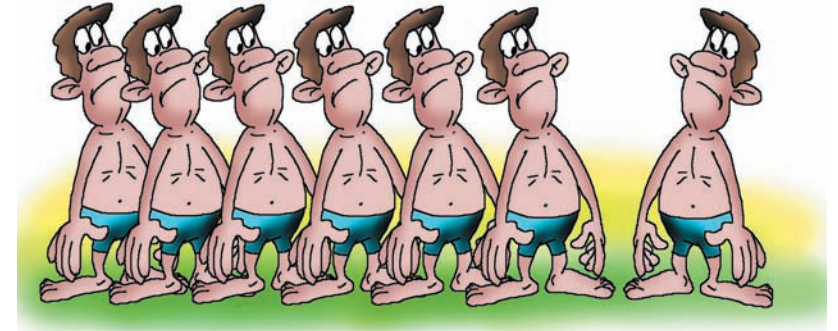
caklara yer kalmıyor gibi, ne dersiniz? Şimdiye dek doğmuş olanlar kazık çakacaklar dünyaya...

İkinci sırayı yeme içme alıyor. Bunu yapabilmek için kimi hücrelerin gen yapılarını değiştirip sürekli çoğalmayı sağlıyorlar. Bir şeftali düşünün, büyüdükçe büyüyor. Ya da bir pırzola parçası... Durmadan artıyor. Bunun için de şu son zamanlarda sonunda hepimizi ilgilendiren çevre felaketinin bir numaralı aktörü olan karbondioksitin karbonunu kullanıyor. Bir taşla iki kuş...

Üçüncü sırada enerji geliyor. Yine bakteriler makteriler iş başında. Sürekli çoğalan bir benzin hücresi düşünün. O da havadaki karbon moleküllerini kullanıyor. Süper değil mi?

İlk bakışta öyle. Ancak birçok bilim insanı ve sanatçı, "Madalyonun öteki yüzüne de bakın diye bas bas bağıyor. Denetimden çıkan virüsler, toprağa karışan insan yapısı bozuk moleküllerin temiz gıda kaynaklarını bozmaları ve havaya

olup birbirini parçalıyordu. Birkaç milyon insan kurtuluyordu topu topu. Aralarında, Manhattan'da tek başına kalan, virüsün yaratıcısı Will Smith kardeşimiz tabii... Yaptığı hatayı onarmak uğruna... Falan filan, gerisini söylemeyeyim, gidin izleyin. Konu çok çok güzel, çekimler çok çok güzel, film çok çok güzel; ama beynimi ne duruma getirdiği çok çok kötü. Bu konuyu herkes defalarca düşünmüş, dinlemiş ve irdelemiştir;

karışan doğa dışı üretilmiş organizmaların insan genetiğini mahvetmeleri gibi...

Will Smith'in yeni filmi "Ben Efsaneyim"i izledim. IMAX formatında, dev ekranda gösteriyorlardı. Galasına davetliydim ve filmi merakla izledim. Konu basitti: Kansere çare olsun diye genleriyle oynanan kızamık virüsü, kanseri yeniyor; ancak değişimine devam ederek dünya nüfusunun onda dokuzunu öldürüyordu. Kalanlar da kuduz

ancak yine de iyi kotarılmış bir film formatında izlemek bir başka sarsıyor insanı...

Filmden çıktığımda aklımı kurcalayan en önemli şey şu anda binlerce, onbinlerce laboratuvar da benzeri genetik çalışmalarının yapılmasıydı. Bilim insanlarının hepsinin iyi niyetli ve sorumlu olmaları beklenemez. Olanların da hepsinin derli top-

lu olmaları... Yapılan deneylerde elde edilen başarısız kimi sonuçları imha etmek için toprak altına gömdüklerini düşünün. Bir yağmur sonucu o bozuk genler toprak altından kimi bitkilerin köklerine yürüyerek o bitkiyi ve daha sonra yine o bitkiden beslenen kuşun genetik yapısını bozamaz mı? Bal gibi bozar. Belki de bu kuş gripi, deli dana gibi modern zamanlar hastalıkları böyle gelişiyorlar. Belki de grip ve kanserin bu denli çeşidinin olması, kimi ihmal, cehalet ya da sorumsuzluğa dayanıyor. Bunu bilebilmek olanaksız olsa da olasılık hiç de olanaksız değil.

Bilimi irdelemeden yaşamak olanaklı mı? Belki olanaklı; ama doğru mu? Alalım ellerinizden cep telefonlarınızı desenez, tüm bilim karşıtı insanlar olmaz bayrağı çekerler. Bilim, insanı insan yapan en önemli birkaç öğeden biridir. Yeni ufuklar mutlaka araştırılacaktır, yeni keşifler mutlaka yapılacaktır ve sorunlar mutlaka çıkacaktır; ama o sorunların üstesinden de yine bilim gelecektir.

Bugün sevgi, saygı, merak, öğrenme gibi huylar bile bilim-

sel dayanaklarla besleniyorlar. Yaşam biçimlerimizi biçimlendiren tek olgu bilimdir. Bilimden kaçarak hurafelere sığınan toplumlar, karanlık çağların çığı altında yok olmaktan kurtulamayacaklardır. Çünkü ay romantik bir ışık parçası değildir ve dünya da öküzün boynuzları üzerinde durmamaktadır.

Yazının başında sözü geçen Dr. J. Craig Vender arkadaşımızdan öğrendiğimiz bir gerçek de ABD halkının yüzde yirmibeşinin dünyanın güneş çevresinde döndüğünü bilmedikleridir. İnanılmaz gibi görünen bu gerçeği ayıplamadan önce kendi durumumuzu değerlendirmemiz gerekir diye bir iç geçirdim. Durum, düşündüm ve üzüldüm.

Halklar bilimsel temele oturan bir sistemle eğitilmezlerse dünya da çıkar öküzün boynuzuna. Doktorların yerini üfürükçüler, bilimin yerini hurafe, insanın yerini de yaşamlarının sonunu bekleyen organizmalar alır. Yüzyılımızın yeni her insan figürü bir bilim insanı, bir sanatçı ve sorgulayıcı bir düşünür olmak zorundadır yoksa evrim bir adım daha atacak ve yerimize daha akıllı yaşam biçimleri gelecektir. •

AliMuratErkorkmaz@butundunya.com.tr

HAYVANLARIN DÜNYASI

Erdoğan Sakman

KINALI

KEKLIK

Keklik kuşunun pek çok türü vardır. Keklik adı, büyük bir olasılıkla kuşun, ötüş biçimine benzetmedir. Batı Akdeniz'de özellikle Sardunya Adası'na özel bir tür olan "Alectoris barbara" yani Sardunya kekliği, uçuşa başlama sırasında "keklik" diye ses çıkarır.

Sesini bu türden alan keklik taşlık, bağlık ve bahçelik alanlarda yaşayan türüyle kinalı keklik (*Perdix perdix* ya da *graeca*) kırmızı boyalı gagası ve ayaklarıyla kendilerini bu renge yakın kınayla boyayan kız ve gelinlere örnek olmuştur. Bu yüzden kinalı güzellere, hele alımlı görünenlere "kinalı keklik" denmiştir.

Genellikle eti için avlanır, özellikle kavurması büyük bir iştahla yenir. Kimi kırsal alan insanları, etten elde ettikleri yağı kimi hastalıkların iyileştirilmesinde kullanır. Fakat avlanması sanıldığı denli kolay değildir. Ya avcının çıkardığı sesi duyarak havalanır ya da bir süre işlenmemiş tarladaki saban izleri içine çökerek çevreye çok uygun çizgili boz tüyleriyle adeta görünmez olurlar.

Bu güzel kuşun canını kurtarmak, zarar görmemek ya da üzüntü verecek bir durumda karşılaşmak için uyguladığı yöntem, bulunduğu çevreye uymaktır. İnsanların toplu yaşamlarında da üzücü durumlarla karşılaşmamak için bu yöntem uygulanabilir. Örneğin, kadınların şalvar ya da tuman giydikleri bir köye kısa pantolonla gitmek can sıkıcı olaylara neden olabilir.

Bu istenmeyen durumdan kurtulmanın yolunu, kınalı keklik göstermektedir. Keklik avcılarının kazancı, yalnız avladıkları keklik ya da keklikler olmamalı, onların amaçlarına ulaşmak (soy sürdürmek) için giriştikleri beslenme, korunma ve üreme çabalarıyla ilgili ilkelerinin de ayırına varmaya çalışmalıdırlar. Kek-

liğin ayaklarındaki hafif yağlı kırmızılık, kuşun hem ayak ısını korumasını (kırmızı renk ısıyı emer) hem böceklerin uzaklaşmalarını ve daha da önemlisi çıplak gözle görülmeyen canlıların üreyip zararlı olmalarını önler. Bundan esinlenen kırsal alan insanları da, bacaklarının baldır bölgesini “Dolak” denilen çok uzun şerit bezlerle sarıp korumayı öğrenmişlerdir.

Bunu, sağlam belgeleri ve araştırmaları dayanak göstererek doğrulamayan insanlar, kekliği taklit ederek kızların, gelinlerin hemen her yere girip çıkan ve bu yüzden tehlikeli denebilecek denli kirlenen el ve ayaklarına kına yakarak hem güzelleştirmiş hem korumuşlardır. El ve ayaklara yakılan kına, özellikle parmak aralarına kolayca yerleşen mantarları önler.

Sevdikleri kız ve gelinlere

keklik sunarak gönül almaları da bu kuşun önemli bir özelliğine dayanır. İstenilen kokuların şişelenip köşe başındaki dükkanda satılmadığı günlerde, kadınları çekici yapan kokuları elde etmek büyük çaba gerektiriyordu. Misk öküzü bulmak, erkek ge-yikten kokulu doku çıkarmak ve benzeri çalışmalar pek ender olarak başarıya ulaşırdı.

Fakat çok geniş bir bölgeye yayılan kekliklerden kadınların oldukça itici kokan kulak arkalarına, burun uçlarına (çoğunlukla istenmeyen kösele kokusu barındırır) sürdükleri koku elde edilebilir. Hele bu kokuyu kadına sarılan erkeğin burnunun geldiği boyun yanlarında kullanmak iyi bir anlaşmanın başlangıcı olur. İyi kokmak, hem kadına hem erkeğe güven verir. Koku, tutkuları canlandırır, düş gücünü harekete geçirir, yaratıcılığı etkiler, korku, heyecan gibi güç tüke-

ten, yaratıcılığı körelten duyguları yatıştırır. Kokular, ilaçlardan daha hızlı beyni olumlu yönde etkilerler. Bu yüzden kırsal alan insanları keklik kokularına, bitkilerle hayvanlardan elde edilen kokulara büyük önem verirler.

Kekliğin bu özelliğini bilmeyen avcılar hazırlanan keklik kavurmasıyla yalnız mideyi doyururlar. Tüm bunlar eskilerin neden kekliği dillerinden düşürmediklerini, hem ondaki özelliklerini, hem ondaki kimi özellikleri sevdiklerine aktararak hem keklik ürünlerinden yararlanarak yaşıntılarını nasıl renkli yaptıklarını göstermektedir.

Özetle, doğada olan bitenler üzerinde uzun uzun düşünmeli, büyük küçük demeden canlıların yaşamak dolayısıyla her gün her an beliren sorunlarını çözmek için hangi çözüm ilkelerini kullandıkları araştırılıp bulunmalıdır. Doğa sevmek, yalnız onu korumayı ve etkisini artırmayı değil, ondan iyi yararlanmayı, ilkelerini anlamayı da içerir. •

Bir iş adamı sekreterini azarlıyordu:

“Odanıza ne zaman girsem” dedi. “Telefonla konuşuyorsunuz. İşler de yağılmış duruyor...”

Sekreter bu sözlerle karşı çıktı:

“Ama beyefendi” dedi. “Telefon konuşmaların bepsini ofis için yapıyorum. Müşterilerle...”

İş adamı sekreterinin sözünü kesti ve hemen ona bir uyarıda bulundu:

“Madem tüm konuşmalarınız ofisle ilgili” dedi. “Lütfen müşterilere ‘Sevgilim’ demekten vazgeçin.” •

YAZARAK SÖYLEYEREK
Sadi Bülbul

ATATÜRK Fotografları

“Yüzlerce fotoğrafı arasında en güzeli hangisiydi?” diye de sormayın lütfen bana... Bilemem. Ayıramam. Seçemem. Ama o güzel sözü anımsatabilirim. Tüm fotoğrafları güzeldir O'nun... Çünkü kendisi güzeldir ve “nereden baksa güzel, nereye baksa güzel”dir.

Önümde çeşitli kurumların yayımladığı Atatürk fotoğrafları albümleri var. “Hangisi Atatürk'ü daha iyi temsil ediyor?”, “Hangisi O'nu ve çizgilerini bize daha iyi yansıtmış?”, “O, hangi fotoğraflarda daha sıcak, hangilerinde daha mesafeli duruyor?” diye merak ettim. Albümleri birer birer, kimilerini de ikişer üçer kez elden geçirdim. Fotoğraflara baktıkça birkaç ayrıntıyı daha işaretlemem gerektiğini anladım. Atatürk hangi fotoğraflarda daha Batılı, hangilerinde daha bizden, hangi duruşlarında daha dinç, hangilerinde daha yorgun görünüyordu? “Geliyorum” diyen hastalığının izlerini taşıyan fotoğ-

rafları da var mıydı? Asker üniformalı olanlar mı, yoksa smokinli kravatlı yani sivil duruşlu olanlar mı daha baskın biçimde ortaya çıkıyordu?

Bastonlu bastonsuz, bıyıklı bıyıksız, saçlı ve kısmen dökülmüş saçlı; açık ve kapalı alanlarda, kasketli, melonlu, bir tren penceresinde, traktör üstünde, yalnız ya da halkın arasında, cephede, meclis kürsüsünde...

O'nun tüm fotoğrafları güzeldir. Anlatılmaz bir tılsım saçar. Gökyüzüne bakarken de, bir kır bahçesinde dinlenirken de, bir çocuğun elini tutarken de, şapkalı cumhuriyet kadınları arasında da güzeldi. Birbirinden farklı ve birbirinden güzel bu fotoğraflara baktıkça, bir merakım da şu oldu:

Bu fotoğraflarda (ya da hangisinde) O'nun karakterini, kararlılığının, moralinin, umut ya da umutsuzluk derecesini kestirmek olanaklı mıydı? Onun gülen fotoğrafları mı daha çoktu, yoksa hüzünlü olanlar mı? Yani fotoğraflar, onu ele veriyor muydu?

Albümleri karıştırdıkça aklıma daha pek çok şey geldi. O, fotoğraf öncesinde herkes gibi saçını başını şöyle bir düzeltmekle yetiniyor muydu yoksa bu işe daha güzel biçimde mi hazırlanıyordu? Bir yerde, çekilen fotoğrafları, yayımlanmadan önce, mutlaka kendisinin gördüğünü ve onayladığını, “Tamam” demediklerinin de çöpe atıldığını okumuştum. Yıllar sonra bu konu özel fotoğrafçısına da sorulmuş ve o, bu bilgiyi doğrulamamıştı. “Atatürk sevdiği fotoğraflarını özel olarak saklar; ama sevmediklerini de atmazdı” demişti.

Gördüklerim içinde bence en görkemli fotoğrafları, yabancı devlet adamlarıyla çekilenlerdi. Orada tam bir Batılı devlet adamı gibi görünüyordu. Fotoğrafların en hü-

zünlü olanı da, sade yapımlı bir koltuk üzerine oturmuş, bir eline adeta koyacak bir yer bulamayan, öteki elini de açarak yüzüne dayadığı, efkarla hıçlık arasında, istikametsiz bakışlı olanıydı. Bu fotoğrafın tarih ve yerini çok aradım; ancak bulamadım. Bu fotoğraf O'nun yalnızlığını simgeliyor gibiydi. Gençlik ve orta yaş fotoğraflarında Osmanlı zabıtlığı ağır basıyor, daha sonrakiler gittikçe açılan bir tonla

cumhuriyet Atatürk'ünü simgeliyor gibiydi. Bu fotoğraflarda, cumhuriyetin halk adamı, cumhuriyetin devlet adamı, cumhuriyetin koruyucu ve savunucusu, cumhuriyetin ta kendisiydi.

Yalnızca bu da değil. Modern bir insan görünümü veriyordu. Batılı devlet ada-

mı duruşu tüm fotoğraflarında ayırt ediliyordu. Yüzlerce fotoğraf arasında beni en çok etkileyenlerden birisi de, TBMM kapısı önünde çekilmiş, smokinli fotoğrafıdır. Marsal Çakmak ve öteki generaller su-bay kıyafetleriyle, Atatürk, İnönü ve öteki siviller de beyaz smokinlerle Meclis'ten çıkıyorlardı. Muhteşemdiler. Dünyaya meydan okuyan bir cumhuriyet ordusu gibiydiler. Arkalarında TBMM harflerinin

yazılı olduğu meclis kapısı vardı. Bu harfler de, onlar da herhalde dünyanın en mutlularıydı. Hepsi de dimdik ve gururluydular.

Atatürk'ün güzel olmayan fotoğrafına hiç rastlamadım. Bu beni biraz kuşkulandırdı. "Yoksa" dedim kendi kendime, "Sen onun 'akıl' ve 'bilim' rehberine inandığın, 'çağdaşlık' hedefine imrendiğin, 'cumhuriyet'i ile gururlanıp övündüğün için onu böyle görüyor olmayasın?" Belki bir parça da böyleydi; ama tümüyle böyle değildi. Çünkü o fotoğraflar, gerçekten güzel, zarif ve etkileyiciydi. Merak ettiğim bir konu da şu olmuştu:

Atatürk'ün en çok fotoğrafı nerede çekilmişti? Cephede mi, devlet adamlığı döneminde mi? Ankara'da mı, İstanbul'da mı, yoksa Anadolu'da mı? Yine okuduğum bir yazı doğruysa, fotoğrafların çoğu Ankara'da çekilmişti. Öyle ya, Atatürk demek Ankara demek değil midir? Ve ikisi birbirini ne güzel tamamlar. Dünyada bir insanla bir kentin birbirine bu denli yakıştığı başka bir kent var mıdır?

Atatürk fotoğrafları masamın

üzerinde ve ben onlara bakmaya doyamıyorum. Nedense gözüme yine O'nun o düşünceli, biraz durgun, biraz da hüznü görünen fotoğrafı takılıyor. Bu sanki, bir yalnızlık hüznünün, bir yalnızlığın fotoğrafı... Bir fotoğrafında da kalabalık ortasında; ama yine yalnız görünüyor. Kimi gülen fotoğraflarında da bu hüznü duyumsadım. Yüz hatlarının ayrıntılarında, insanı rahatsız etmeyen; ancak etkileyen "Hüzün kırıntıları" da diyebileceğimiz bir burukluk vardı. Kimilerinde daha derin ve belirgin, kimilerindeyse ancak dikkatle bakıldığında görünen bir hüznü... Ama gözlerindeki mavi yine de çakmak çakmaktı. Yüzü herşeye egemendi. El parmakları ince ve uzun, bir kalem gibi zarifti. Giyimi modern, kendisi Batılı'ydı. Ancak onu Atatürk yapan yine de "başka bir şey" vardı. Bu neydi? Bilmiyorum. "Yüzlerce fotoğrafı arasında en güzeli hangisiydi?" diye de sormayın lütfen bana... Bilemem. Ayıramam. Seçemem. Ama o güzel sözü anımsatabilirim. Tüm fotoğrafları güzeldir O'nun... Çünkü kendisi güzeldir ve "nereden bakarsa güzel, nereye bakarsa güzel"dir.

Kendisi güzel olanın fotoğrafları da güzel olmaz mı?•

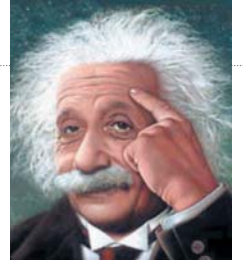
Babası küçük oğluna barometrenin ne olduğunu sordu: "Söyle bakalım" dedi. "Barometre nedir?"

Küçük çocuk bir süre düşündükten sonra şu yanıtı verdi:

"Babacığım" dedi. "Barometre, avukatların çalıştığı yer olan baroda kullanılan metreye denir."•

BİLGİNİZİ DENETLEYİN

Diyar Mahmutoglu

1 "Tutunamayanlar", "Tehlikeli Oyunlar", "Korkuyu Beklerken" gibi roman ve öyküleriyle tanınan, ölümünün 30'uncu yılında büyük bir sempozyumla anılan yazarımız kimdir?

- a) Yusuf Atılgan
- b) Bilge Karasu
- c) Orhan Kemal
- ç) Oğuz Atay

2 Nâzım Hikmet şiirlerinden "Nâzım Oratoryosu"nu ve Metin Altıok'un anısına "Metin Altıok'a Ağıt"ı besteleyen piyano sanatçımız kimdir?

- a) Emre Arıcı
- b) Pekinel Kardeşler
- c) Fazıl Say
- ç) Ulvi Cemal Erkin

3 Rokoko, mimaride hangi biçimden sonra gelmiştir?

- a) Gotik
- b) Klasik
- c) Barok
- ç) Arabesk

4 1950 sonrasında sinemada beliren Yeni Dalga akımının doğduğu ülke hangisidir?

- a) ABD
- b) İngiltere

- c) İtalya
- ç) Fransa

5 İkinci Dünya Savaşı sonrasında Yeni Gerçekçilik adıyla beliren sinema akımının doğduğu ülke aşağıdakilerden hangisidir?

- a) İtalya
- b) Fransa
- c) Almanya
- ç) SSCB

6 Sinemanın en eski başyapıtlarından olan "Potemkin Zırhlısı"nın yönetmeni kimdir?

- a) Sergei Eisenstein
- b) John Ford
- c) Dziga Vertog
- ç) Muhsin Ertugrul

7 "Son İmparator", "Çölde Çay", "Küçük Buda" gibi unutulmaz filmlerin yönetmeni kimdir?

- a) Michelangelo Antonioni
- b) Bernardo Bertolucci
- c) Luchino Visconti
- ç) Pier Paolo Pasolini

8 "Mona Lisa" tablosunun yaratıcısı Rönesans ressamı aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Michelangelo
- b) J. Bullant

- c) Rembrand
ç) Leonardo da Vinci

9 Alman ordularının İspanya'da Guernica kasabasının bombalamasını konu alan "Guernica" tablosuyla ünlü ressam kimdir?

- a) Goya
b) Miro
c) Picasso
ç) Dali

10 Sinemaya da uyarlanan "Hababam Sınıfı" oyununun yazarı aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Aziz Nesin
b) Cevat Fehmi Başkut
c) Muzaffer İzgü
ç) Rifat Ilgaz

11 "Toros Canavarı" adlı ünlü güldürü oyununun yazarı kimdir?

- a) Behiç Ak
b) Cahit Atay
c) Aziz Nesin
ç) Turgut Özakman

12 Türk tiyatrosunun köklü topluluklarından olan AST (Ankara Sanat Tiyatrosu) kaç yılında kuruldu?

- a) 1953
b) 1963
c) 1973
ç) 1983

13 1969'da Dostlar Tiyatrosu'nu kuran ünlü oyuncu, yönetmen aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Genco Erkal
b) Ezel Akay

- c) Ayla Algan
ç) Orhan Aklaya

14 "Keşanlı Ali Destanı"nın yazarı kimdir?

- a) Haldun Dormen
b) Levent Kırca
c) Engin Cezzar
ç) Haldun Taner

15 Epik tiyatro akımının kurucusu Alman yazar ve şair kimdir?

- a) Peter Weiss
b) Bertold Brecht
c) Georg Büchner
ç) Günter Grass

16 Aziz Nesin'le birlikte "Markopaşa" adlı ünlü derginin kurucusu roman ve öykü yazarı aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Sabahattin Ali
b) Suat Derviş
c) Rifat Ilgaz
ç) Reşat Enis

17 Oğuz Aral'ın kurduğu ünlü mizah dergisi hangisidir?

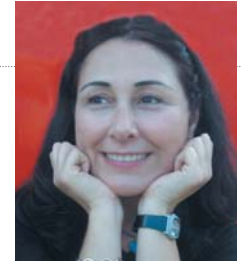
- a) "Fırt"
b) "Gırgır"
c) "Amca Bey"
ç) "Leman"

18 1956'da yayımına başlanan, birçok aktris ve aktörün tanınmasına öncülük eden ünlü magazin dergisi hangisidir?

- a) "Hayat"
b) "Ses"
c) "Erkekçe"
ç) "Yelpaze"

Yanıtlar 139'uncu sayfamızdadır.

YAŞAMDAN YANSIMALAR
Nuray Bartoschek

"BİR İNSAN" NELER YAPABİLİR?

Herkesin umutla beklediği o "sihirli değnek" var. O sihirli değneğin adı "siz"siniz! Ve bu sihirli değneği doğru kullanmasını bilerseniz, yalnızca kendinizin değil, tüm ülkenin, hatta tüm insanlığın geleceğini etkileyebilirsiniz.

Son zamanlarda kiminle konuşsam, herkes gelecek konusunda duyduğu endişelerden söz ediyor. Genel olarak bir karamsarlık, bıkkınlık gözlemlemekteyim ne yazık ki...

Tüm bu yakınmalar sırasında gözlemlediğim çok önemli bir ayrıntıysa herkesin "sihirli bir değnek" beklentisi içinde olduğu...

Herkes köşesinde, oturduğu yerde sızlanırken sanki birisi çıkıp sihirli bir değnekle tüm sorunları yok edecek! Bir anda ne geçim sıkıntısı kalacak, ne eğitim sorunu ne sağlık sorunu, ne de gelecek endişesi... Bizler de yine oturduğumuz yerden yaşamın içinde yer almaya devam edeceğiz.

Korkarım, artık uyuduğumuz derin uykudan uyanıp gerçekleri görmenin zamanı geldi de geçiyor.

Herşeyden önce "Ben tek başına neyi değiştirebilirim ki?" düşüncesini sıyrıp atmalıyız üzerimizden... "Bir insan" pek çok şeyi değiştirebilir, yeter ki sahip olduğu gücün ayırında olsun.

Yarışmalarda yalnızca bir oy farkla yarışmayı kazanan ya da kaybedenlere hepimiz tanık olmuşuzdur. Yaşam da hepimizin içinde yer aldığı büyük bir yarışmadır ve yalnızca "bir oy" farkla kazanan ya da kaybeden olabiliriz yaşamda...

Bir dostumun gönderdiği kırsak bir bale gösterisi beni derinden etkiledi. Çinli baletin tek

bacağı yoktu, ona eşlik eden balerinin ise tek kolu... Ama sahnede öylesine güzel bir uyum içinde, öylesine başarılıydılar ki, ikisi birlikte tek bedene dönüşüyor, birbirinin kolu, bacağı oluyorlardı sanki...

Bu denli başarılı olmalarının nedeni bizlerden çok farklı, üstün bir güce sahip olmaları değil, başaracaklarına olan inançları, kendilerine duydukları güvendi. Onlar koşullarından sızlanmak yerine, içlerindeki gücün ayırdına vararak, fiziksel engellerinin ötesine geçmiş, yaşamda “kazanan” olarak yer almayı seçmişlerdi.

“Kazanan” olabilmek için yalnızca karar almak yetmiyor elbette...

Bu zorlu yarışta yılmadan, yorulmadan, düşe kalka, başarmayacağınızı söyleyenlere kulaklarınızı tıkayarak, zirveye ulaşacağınıza olan inancınızı bir an bile yitirmeden, kararlılıkla ilerlemeniz gerekiyor.

Çinli balet ve balerin de “kazanan” oluncaya dek kimbilir kaç kez acı içinde aynı hareketleri yaptılar, kimbilir kaç kez

düştüler, canları yandı, hatta belki de çok gözyaşı döktüler; ama hiçbir zaman vazgeçemediler. Başarmayacaklarını söyleyenlere kulaklarını tıkadılar ve yaşamın içinde “kazanan” olarak yer almayı başardılar.

Bir savaşı kazanmak için fiziksel güçten önce düşünsel ve yürek gücüne gereksinim vardır. Dünya tarihine, ülkemizin tarihine baktığımız zaman bunun örneklerini görebiliriz.

Dünyanın en büyük, en donanımlı ordusuna sahip olmak, bir savaşı kazanmak için yeterli değildir.

Sahip olduğu gücün ayırdında olan ve onu doğru yolda kullanan “bir kişi” yalnızca kendisinin değil, bir

ülkenin, hatta tüm insanlığın geleceğini etkileyebilir.

Bunun en güzel örneğini hepimizin çok yakından tanıdığı “bir kişi” ile vereyim.

Henüz yedi yaşındayken babasını kaybetti. Zor koşullarda öğrenim gördü, gençliğinde tutuklandı, tek başına bir hücrede yattı, sürgüne gönderildi, komutan olarak atandığı ordu dağıtıldı, savunma bakanı tarafından işinden atıldı, otuzdokuz

yaşında idam cezasına çarptırıldı. Ama “O” karşılaştığı güçlükler karşısında yılmadı. Kazanacağına olan inancını hiçbir zaman yitirmeyerek 42 yaşında Türkiye Cumhuriyeti cumhurbaşkanı oldu ve bizlere cumhuriyeti armağan etti. “O” kendi gücünü halkın gücüyle bütünleştirerek “tek beden” olmayı başardı. Mustafa Kemal Atatürk’ün yaşam öyküsü, “bir insanın” nasıl bir güce sahip olduğunun, neleri yapabileceğinin en güzel örneğidir.

Köşemizde oturup içinde bulunduğumuz koşullardan yakınıyorsak, bu bize yalnızca zaman kaybettirir. Koşulların değişmesi için çaba göstermiyorsa, durumumuzdan sızlanmaya hakkımız yoktur.

Bizler bireysel olarak sorumluluklarımızın bilincine varmadığımız sürece, hiç kimse bize daha

iyi yaşam koşulları, daha iyi bir gelecek armağan edemez.

Evet, herkesin umutla beklediği o “sihirli değnek” var. O sihirli değneğin adı “siz”siniz!

Ve bu sihirli değneği doğru kullanmasını bilerseniz, yalnızca kendinizin değil, tüm ülkenin, hatta tüm insanlığın geleceğini etkileyebilirsiniz. Yeter ki, sahip olduğunuz gücün ayırdına varın ve kararınızı verin: Yaşamın içinde “kazanan” olarak mı, yoksa “kaybeden” olarak mı yer almak istersiniz?•

Yazarın Özel Notu:

Yazımın içinde anlattığım Çinli balet ve balerinin gösterisini <http://youtube.com/watch?v=LnLVRQCjb8c> adresinden seyredebilirsiniz. •

NurayBartoschek@butundunya.com.tr

Silah satan bir mağazaya giren genç ve güzel bir kadın, tezgahlardan bir tabanca istedi. Tezgahtar kadının kendini savunmak amacıyla mı tabanca istediğini merak etti:

“Tabancayı kendinizi savunmak amacıyla mı satın alıyorsunuz?” diye sordu.

Kadın sakın bir biçimde tezgahtarın sorusuna yanıt verdi:

“Hayır” dedi. “Kendimi savunmak için nasıl olsa bir avukat tutacağım.”•

“Bilginizi Denetleyin”in Yanıtları...

- 1) Oğuz Atay •2) Fazıl Say •3) Barok •4) Fransa •5) İtalya
- 6) Sergei Eisenstein •7) Bernardo Bertolucci •8) Leonardo da Vinci
- 9) Picasso •10) Rıfat Ilgaz •11) Aziz Nesin •12) 1963
- 13) Genco Erkal •14) Haldun Taner •15) Bertold Brecht
- 16) Sabahattin Ali •17) “Gırgır” •18) “Ses”•

Süpermarkete alışveriş için girmemiştim aslında.. Otuzyedili yıllık eşimi kaybedeli bir hafta olmuştu ve bu dükkanda bile onunla ne tatlı anılarımız vardı. Ben alışveriş yaparken o ortadan kaybolurdu. Nereye gittiğini bilirdim. Elinde üç tane sarı güller dönerdi hep... Sarı gülleri çok sevdiğimi bilirdi. İçim hem sevgi hem hüznle doluydu. Birkaç şey alıp sepete attım.

Et reyonunun önünde bifelekere bakıp, bunlara nasıl bayıldığını anımsarken bir genç kadın geldi yanıma... İnce uzun, güzel bir sarışındı... Kocaman bir pirzola paketi aldı, sepetine attı. Sonra durdu, düşündü, pirzoları sepetten çıkarıp, tekrar rafa koydu. Ona gülümseyerek baktığımı ayırdına vardı aynı anda...

"Eşim pirzolayı çok sever; ama bu fiyatla da alamam ki... Bilemiyorum..." dedi.

Mavi gözlerinin içine baktım. "Eşim sekiz gün önce öldü" dedim, sesimin titremesini denetleyerek... "Alın bu pirzoları ve birlikte olduğunuz her anın keyfini yaşayın."

SARI GÜLLER

•GÖNDERİ: PERİ BERKİN•

doğru gittim. "Şimdi artık hangi büyüklükte süt almalıyım?" diye düşünürken, bana doğru gelen yeşil elbiseye dikkat ettim. Oydu. Sarışın kadın... Yüzünde çok hoş ve anlamlı bir gülümseme vardı. Göz göze geldik. "Bunları size aldım" dedi. "Kasaya vardığınızda, parasının ödendiğini görecektir." Uzandı, yanaklarımdan öptü ve... Ve sepetime, uzun saplı üç sarı gül bıraktı.

Ona ne yaptığını, bu güllerin benim için ne anlam ifade ettiğini söylemek istedim; ama olanaklı mı?.. Gözyaşlarım görmemi hızla engellerken, uzaklaştığını hayal meyal seçtim. Sepetimdeki sarı güllere baktım. Hem de üç taneydiler.

Nerden biliyordu?..

Birden anladım. Bilmiyordu ki...

Dükkanda yalnız değildim.

Gözlerimde yaşlarla yukarı doğru baktım.

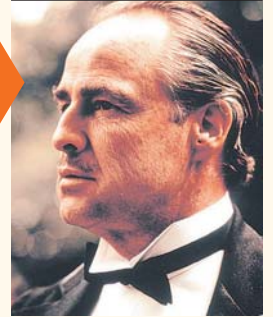
"Beni unutmadın, beni hâlâ bırakmadın değil mi?.."

Gene benimle gelmişti alışverişe. Bu sarışın kadın onun elçisiydi. •

KENDİLERİNE ÖZGÜ KISA KISA ÖZELLİKLERİYLE BÜTÜN DÜNYANIN TANIDIKLARI

Marlon Brando

Her yeni filminin meslekteki en yüksek başarısı olduğu sanılan Marlon Brando, o filmten sonra çevirdiği her filmdeki oyunuyla da aynı övgüyü aldı. Yapımcılardan istediği çok yüksek ücretleri onlara kabul ettirdi ama... Kazandığı Oscar Ödülü'nü almayı kabul etmedi.

Beyonce Knowles

En pahalı parfümlerin reklam filmlerinde rol alan dünyanın en pahalı reklam oyuncu-ladından şarkıcı Beyonce Knowles, alerjisi nedeniyle hiçbir parfüm kullanmamaktadır.

Bir Fransız gazeteciye Türkiye'deki yönetimi eleştirip, "Başka bir ülkeye yerleşmek istiyorum" diyen Fazıl Say, bu görüşünü değiştirdi ve ülkesinde kalıp "görevi"ni buradan sürdürmeye karar verdi.

Josephine

Orta Amerika adalarının küçük bir balıkçı kasabasında, yoksul bir ailenin kızı olan ve şeker fabrikasında çalışan Josephine dul kaldığında, kendisinden 6 yaş küçük Napoleon ile evlendi.

Fazıl Say

“Rüzgar Gibi Geçti”nin unutulmaz aktristi Leigh, kazandığı iki Oscar Ödülü’nü evinde kapı kulpu olarak kullanır, sürekli bir şeylerden yakınıyor, herşeyin ters gittiğini düşünür ve çevresindekilere rahat vermezdi.

Vivien Leigh

Wilhelm Tell

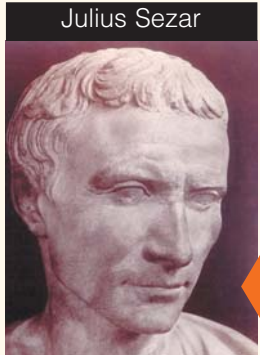
Oğlunun başındaki elmayı vurduktan sonra, kralın “Sadağında sakladığın diğer ok ne içindi?” sorusunu, “Oğlumu öldürseydim, ardından seni öldürecek-tim” diye yanıtladı.

Engizisyon Mahkemesi’nde yargılandığı sırada, her çeşit işkenceyi ve idam cezasını bile göze alan İtalyan bilim adamı şunu söylemekten hiç vazgeçmedi: “Hepiniz karşı çıksanız da, Dünya yine de dönüyor.”

Galileo Galilei

Yaşamının ileriki bölümünü tümüyle sağır olarak geçirdi. “9. Senfoni”sini çalan orkestrayı tek notasını bile kaçırmadan yönetti; ama

Julius Sezar

alkışları duyamadı. Orkestra üyeleri alkışları “görmesi” için yüzünü salona çevirmek zorunda kaldılar.

Beethoven

“Geldim, gördüm, yendim” sözünü, Tokat’ın Zile ilçesinde, Pontuslar’la yapılan beş günlük savaştan zaferle çıkınca söyledi.

NE, NEDİR, NASILDIR?

Pelin Hazar

Yürüyen Merdiven

Asansör, yürüyen bant ve yürüyen merdiven sektörünü bugün aralarında ThyssenKrupp ve Otis gibi büyük şirketlerin bulunduğu birkaç firma yönlendiriyor.

Bir kattan ötekine çıkmak ya da inmek için asansörden sonra yepyeni bir düşünceydi yürüyen merdiven... Bugün yürüyen merdiveni kimin sayesinde kullandığımızı araştırınca karşımıza çıkan sonuç pek şaşırtıcı değil! Nathan Ames, Jesse Wilfred Reno, George A. Wheeler, Charles David Seberger... Yani bu kez de birden fazla kişi ve bir buluş!

Yürüyen merdivene benzeyen bir makineye ilk patent Massachusetts’te yaşayan Nathan Ames tarafından 1859 yılında alınmış; ancak Ames’in tasarımının çalışan bir modeli hiç yapılmamış. 1889 yılında Lemon Souder, ondan üç yıl sonra da George A. Wheeler yürü-

yen merdivene benzeyen bir makineye patent almış.

Amerikan İç Savaşı’nın önde gelen adlarından Jesse L. Reno’nun 1861 Kansas doğumlu oğlu Jesse Wilfred Reno’nun kafasında eğik düzlemde hareket eden merdiven düşüncesi henüz 16 yaşındayken oluşmuş. 15 Mart 1892’de, hareket eden düzleme patent alan ve tasarladığı bu makineye “eğimli asansör” adını veren Reno, ilk işlevsel yürüyen merdiveni 1890’ların sonunda New York, Coney Island’daki rıhtıma kurmuş. Üzerinde bir taşıyıcı bantın yer aldığı bu düzeneğe yer yer 30°’lik bir eğimle yapıldığından dengede durabilmek oldukça zormuş. Döner basamak düşüncesiye bu sorunun çözümü olarak gündeme gelmiş. Bir

eğlence aracı olarak kurulan merdiveni iki haftada 7500 kişi kullanmış; farklılık ve yenilik olarak görülen bu makineye büyük ilgi gösterilmiş.

Reno'nun yaptığı kullanışlı ilk yürüyen merdiven tüccar bir aileden gelen 1857 Iowa doğumlu mühendis Charles D. Seeberger tarafından geliştirilerek 1897 yılında yeniden tasarlanmış. Yürüyen merdivenin İngiliz dilindeki karşılığı "escalator" Seeberger tarafından, Latince'de basamak anlamına gelen "scala" ve İngilizce'de asansör anlamına gelen "elevator" sözcüklerinden oluşturmuş. 1899 yılında dönemin asansör üretiminde önde gelen markası Otis'e katılan Seeberger, tasarımını da

beraberinde getirmiş. Ticari ilk yürüyen merdiveni New York'da birlikte üretmişler. Şirket bu iş için gerekli araştırma ve geliştirme çalışmalarına, planlanan bütçeyi tam dört katı aşarak o günler için büyük bir rakam olan 30 bin dolar harcamış. Seeberger-Otis yapımı tahta basamaklara sahip yürüyen merdiven ilk ödülü 1900 Paris Dünya Fuarı'nda almış. Charles D. Seeberger "escalator" sözcüğünü aynı yıl marka olarak tescil ettirmiş.

Kendi yaptığı yürüyen merdiveni geliştirmeye yönelik çalışmalarına bir yandan devam eden Jesse W. Reno'nun Coney Island'da elde ettiği başarı onun bu alanda tanınan bir kişi olmasını sağlamış. 1900 yılına gelindiğinde Reno'nun makineleri alışveriş merkezlerinde, sergi salonlarında ve metro istasyonlarında kullanılmaya başlanmış. 1902 yılında Reno kendi şirketini kurmuş.

Seeberger kendisinde bulunan patent haklarını 1910 yılında Otis'e satmış, şirket 1911 yılındaysa Reno'nun sahip olduğu patenti almış. Bir dönem Seeberger'inki ve Reno'nunki olmak üzere iki çeşit yürüyen merdiven üretilmiş. 1920'lerde David Lindquist'in başı çektiği Otis'li mühendisler Reno ve Seeberger'in tasarımlarını birleştirip geliştirince bugün kullanılanlara benzer "L-modeli" adı verilen yürüyen merdiven 1921 yılında piyasaya sunulmuş. Yir-

minci yüzyılın ilk yarısında kendi yürüyen merdivenlerini üretmeye başlayan birçok üretici; "escalator" sözcüğü 1950 yılına değin Otis'in tescilinde olduğundan, ürünlerine farklı adlar vermek zorunda kalıyorlarmış. Amerikan Patent Ofisi "escalator" sözcüğünün hareket eden merdivenleri tanımlayan genel bir terim olduğuna karar verince, 1950 yılında sözcük bir markayı temsil etmekten çıkmış.

Asansör, yürüyen bant ve yürüyen merdiven sektörünü bugün aralarında Thyssen-Krupp ve Otis gibi büyük şirketlerin bulunduğu birkaç firma yönlendiriyor.

Patent kaynaklarına bakıldı-

ğında farklı kişiler tarafından çeşitli yürüyen merdiven tasarımlarına ilişkin çok sayıda patent alındığı görülse de, buluşun öyküsünü anlatan kayıtlara geçen ortak birkaç ad var. Ötekilerse tasarımlarının yeterince ilgi görmemesi ve kullanılabilir olmaması nedeniyle tarihe gömülmüşler bile... Kimilerince kişiyi tembelliğe iten bir araç olarak görülse de günlük yaşamımızı kolaylaştıran, saniyeler de olsa bize zaman kazandıran büyük bir kolaylık, yürüyen merdivenler... Koşuşturmacayla geçen günlerimizde kısa bir süre olsun duralım, o bizi taşıyın!•

PelinHazar@butundunya.com.tr

Bir yolcu uçağı dağlık bir yerden geçerken, hostes her zamanki gibi, yolculara çiklet dağıtmaya başladı. Uçakla ilk kez yolculuk yapan yaşlı bir adam hostesin neden çiklet dağıttığını merak etti:

"Bu çikletleri neden dağıtıyorsunuz?" diye sordu.

Hostes bu soruya nazikçe yanıt verdi:

"Yere indiğimiz zaman kulaklarınızın uğuldamasını önlemek için, efendim" dedi.

Uçak bavaalanına inince yaşlı adam, hostesi yanına çağırarak hem ona teşekkürlerini sundu hem de ondan bir yardım istedi:

"Doğrusu, çiklet çok işe yaradı, teşekkür ederim" dedi. "Fakat şimdi onu kulaklarımdan çekip çıkarmak için bana yardım etmeniz gerekiyor..."•

"Satranç"ın Yanıtları...

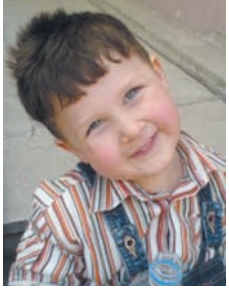
Atak: 1. Fxf7+ Kxf7 2. Vxf7+ Vxf7 3. Axf7 Fxe4 4. Kxe4 (3... Şxf7 4. Kd7+) 1-0

Oyun Sonu: 1... f3! 0-1 (f piyonu kale değerinde)

Kendi Gelen: 14. dxc5?? Fxf2 0-1 (15. Şxf2 Vxd3)•

Anne ve Babalardan **Dede ve Ninelerden**

*Gönderi adresi: Bütün Dünya, Mimoza 4/9, D: 1, Ataşehir,
34750, İstanbul-posta: butundunya@butundunya.com.tr
(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB'den fazla
olmamasına lütfen özen gösteriniz.)*

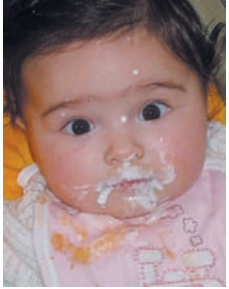
İ. Aybars Bayam, *Ankara*

Sinem Şahin, *Almanya*

Julian Emin Walicki, *ABD*

Eylül Naz Türkselçi, *Kocaeli*

Alp Can Çetin, *İstanbul*

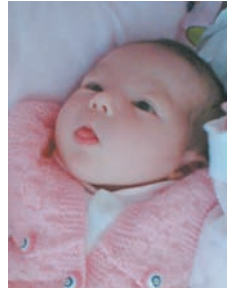
Alptuğ Güveren, *Kars*

Duru Meray, *Ankara*

Ecem Türkay, *Bursa*

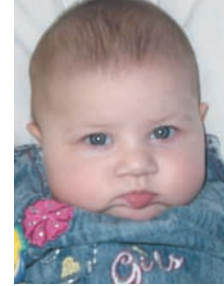
Ecem Orhan Halil, *Bulgaristan*

Elif ve Ela Güneş, *İzmir*

Kaan Ata Özel, *İzmir*

Öykü Can, *Eskişehir*

Başak Uğurlu, *İstanbul*

İpek Taşdelen, *Ankara*

Hazar Çınar, *Kocaeli*

Özgür Can, *Antalya*

Zeynep Bıçakçılar ve Derin Alkılıç, *İzmir*

Sonat Aydınlik, *Adana*

Mankafa Poldi

“Güvercinlerle papağanları çiftleştirmeyi niçin denemiyorsunuz? Böylelikle güvercin, yolunu kaybettiği zaman nerede olduğunu sorabilir.”

“Opera nasıldı, Bay Poldi?”
“Şöyle böyle! Sanatçılardan biri, rolünü o denli az biliyordu ki, birçok yerleri yinelemek zorunda kaldı.”

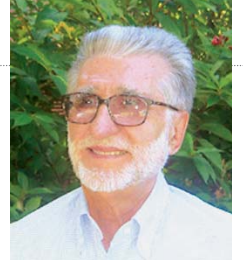

“Beni bağlamanıza gerek yok. Rehberin parasını hemen ödeyeceğim.”

“Bu radyoların nasıl çalıştığına bir türlü aklım ermiyor, Poldi.”
“Çok kolay, teyze... Bir düğmeyi çeviriyorsun, çalışmaya başlıyor.”

MEMLEKET ÖZLEMİ
İlyas Halil

Ebel'in Kumları...

“Kumlar bitti” dedi Ebel... “Deniz yalnız bildiğim sayı kadardır. **Bildiğim sayılar bitince denizi bilmiş olurum. Herşeyi kendi ölçüm kadar bilirim.**”

İki aydır yürümesini unutmuş, iki aydır daldan dala kuş... İki aydır Ebel’le yana, bazen gölde ördek, yüzüyor, bazen parkta kumru, paytak yürüyordum. Dalda şaşkın dede, kucağımda Ebel Ece... Dalında kaynar kazan, elinde kepçe, yaldız savurdu durdu bütün gece... Yeri göğü, pırıl pırıl yıldızla doldurmuştu.

Her sabah Ebel’in minik eli elimde, sorular başlardı, dünya yeniden büyüdü, genişledi. Bildiğimi anımdan, bilmediğimi kitaplardan anlatıyordum Ebel’e... İstesem de, istemesem de Ebel’le olunca kuşların kanatları sırtımda belirirdi, Ebel “Gel” deyince... “Grapa, acıktım” deyince elma, armut sarkar kollarımdan... Çocukluğumdan kalmış oyun, ağaç olur beklerim, Ebel armodu yiğinceye kadar.

“Başta çocuk olmak kolay olmayacak Ebel” dedim. “Seni çocuk olduğum sokağa götüreyim. Orada denemiştım çocuk olmayı, orada filler, zürafalar çocuk boyundaydı. ‘Gidelim’ deyince karıncalar bana at, dört nala bahçede koşar dururdum. İstedğim anda varılmayacak bir yerdeydim. Dünyanın en güzel bahçesiydi, çocuk bahçem...”

“Bak Ebel, bu yenedünya ağacı, çocukların dostu... Dalları yerden başlar, sarı, tatlı meyvelerin olduğu yerde biterdi.

“Evet” dedi küçük Ebel... “Dedemin doğduğu ülkeye gidelim.”

El ele iki çocuk... Ben üzgünüm, Ebel’in gözlerinde heyecan... Necibe Nine’nin ağaç altında masallar dinlediğim günleri yaşıyorduk.

“Bak Ebel” dedim. “Bu ilaç sandıkları oyuncayımdı. Halklar birbirini kırarken, boş sandıklarda büyür çocuklar... Denizden

topladığım çakıl taşlarını çivite boyardım. Soğanda kızıl olur bir çakıl... Sıra sıra dizerdim, mavi develeri... Kızıl çakıl, kervan başı eşekti. Adlarını annemden öğrediğim ülkeleri gezdim.”

“Güzel Ebel” dedim. “Gel seni büyük maviye götürüyem. Ak köpüklerinden ötürü Araplar’ın ‘Bahrul Abyad’ dedikleri Akdeniz’e...”

Eski zaman sokaklarını iki çocuk geçtik el ele... İkimiz şaşkın... Adı unutulmuş eski bir sokağın sonunda, deniz çıktı karşımıza... Bitmez bir mavi, gök mavisinden daha güzel, ak balonlar, fişkirir ucundan...

“Ebel” dedim. “Deniz bu işte, çocukluğumdan kalmış ikinci oyuncağım... Umarım ki, yaşayacağın günler bu su kadar çok ola, yaşayacağın yıllar renkleri kadar güzel.”

“Kumlarını sayabilir miyim?” dedi Ebel... “Denizi öğrenmek istiyorum.”

“Bütün kumları sayacak kadar vaktin olmayacak” dedim. “Nerdeyse gün bitecek, Akdeniz’in güzel karanlığı aydınlatacak yüzünü...”

“Olsun” dedi.

Ebel “Karanlık gelse de denizi bilmek isterim. Kumlarını saymadan nasıl ‘Denizi biliyorum’ derim” dedi.

Minik parmakları ile bir kum tanesi tuttu. Avucuna yerleştirdi. Saymaya başladı.

“Bir kum” dedi. “İki kum...”

“Grapa” dedi. “Bu kumlar hep böyle küçük müydü eskiden?”

“Evet” dedim.

Sonra Ebel, “Üç, dört, beş” diye saydı, kumları küçük avucuna sıraladı.

“Grapa” dedi. “Deniz benim gibi uyur muydu, annesi ‘Uyu’ deyince? Yatağı var mı ona özel?”

“Vardı” dedim. “Olduğu yer özel yeriye Akdeniz’in... Evi sevinç eviydi. Bahçesinde güller hep sevinçti.”

Saymaya devam etti Ebel... “Altı, yedi kum tanesi” dedi, avucuna yerleştirdi. “Grapa’sı var mı denizin?” dedi.

“Var” dedim. “Daha önce yağmur bulutunda yaşırdı deniz... Tepemizde, gökyüzündeydi evi... Rüzgar estikçe düşürdü küçük damlaları... Düşükçe damlalar, deniz oldu toplanan su...”

Elinde kum, iki damla deniz... “Şimdi bildim denizi, kumu” dedi.

“Nasıl bilirsin?” dedim. “Ebel bak hâlâ saymadığın çok kum var, çok su var.”

“Kumlar bitti” dedi Ebel... “Deniz yalnız bildiğim sayı kadardır. Bildiğim sayılar bitince denizi bilmiş olurum. Herşeyi kendi ölüm kadar bilirim.”

Nine Necibe’nin bir lafını anımsadım: “Sevginin boyu kadar güzeldir çiçekler.”•

halililyas@yahoo.ca

Mantık Bilmecesi, Bulmaca

Şubat Ayı Yanıtları, Çözümleri

Mantık Bilmecesi

Adı	Gittiği kent	Eski oto markası	Yeni oto markası
Buket	Eskişehir	“Fiat”	“Kia”
Celal	İzmir	“Honda”	“Ford”
Haluk	Mersin	“Ford”	“Volkswagen”
Kemal	Ankara	“Kia”	“Honda”
Nevzat	Bolu	“Volkswagen”	“Fiat”

Bulmaca

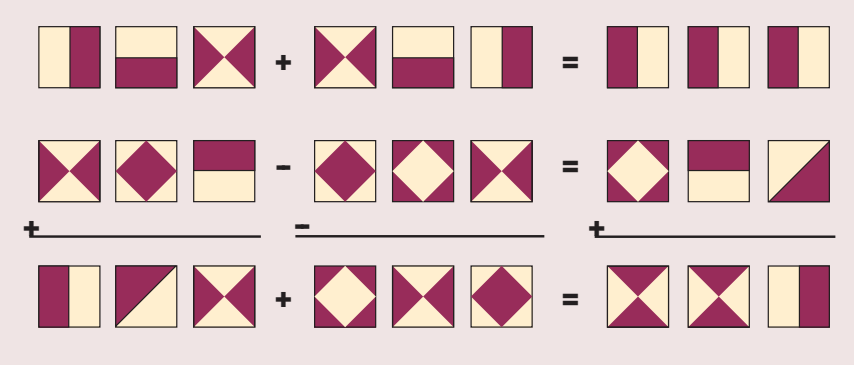
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	N	U	R	U	L	L	A	H	A	T	A	Ç		S	U
2	E	Ğ	E	R		A	S	E	S		T	E	R	A	S
3	C	U	M	B	A		İ	Y	İ	L	İ	K		Z	A
4	İ	R		A	K	A	L	A		A	K	İ	F	E	R
5	P		İ	N	A	L		M	E	N		N	A	N	E
6	H	A	N		R	O	R	O		S	A	C		D	
7	A	N	A	N	E		İ	L	K	E		E	B	E	R
8	B	A	Y	A	T	İ		A	R		E		İ		A
9	L		E	R		N	E		O	R	T	A		A	T
10	E	M	T	İ	A		S	E	N	A		V	A	D	E
11	M	A		N	A	V	A	R	O		T	A	K	A	
12	İ	N	İ		R	İ	S	A	L	E		Z	İ	Y	A
13	T	A	N	K	E	R		T	O	K	A		D		L
14	O	V	A	L		A	A		J	İ	K	L	E	T	
15	Ğ		N	İ	N		T	E	İ	N		İ		E	M
16	L	A		P	A	D	O	K		O					
17	U	L	U		B	A	S	M	A	K					
18		A	N	T	İ	K		E	K	O					
19	O	R		İ		K	E	K	İ	K					
20	T	A	R		D	A	R		K						

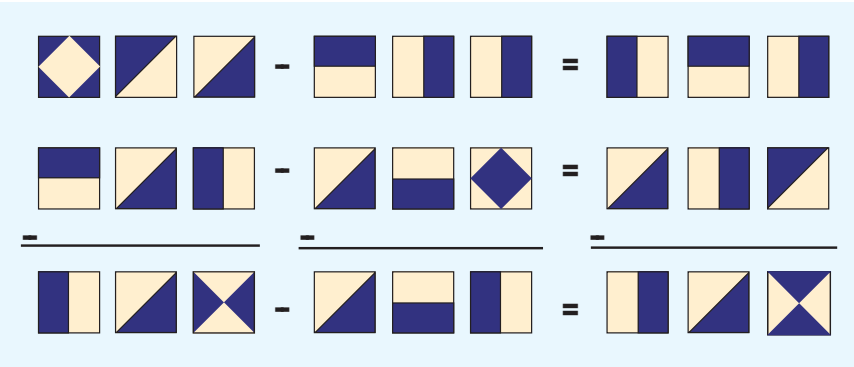

KARELER VE RAKAMLAR

Cahit Batum

Lütfen dikkat edin: 0-9 arasındaki rakamlar, her soru grubunda değişik biçimlerle simgelenmektedir.

Cahit Batum'dan "Kareler ve Rakamlar"ın Şubat Ayı Çözümü:

$$\begin{array}{r} 264 + 358 = 622 \\ 427 - 243 = 184 \\ 691 + 115 = 806 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 864 - 515 = 349 \\ 367 - 160 = 207 \\ 497 - 355 = 142 \end{array}$$

MANTIK BİLMECESİ

Prof. Dr. Yüksel Bozer

2007-2008 yılbaşı gecesi beş bekar erkek yalnız olarak değişik barlara gittiler. Aşağıdaki ipuçlarından bu kişilerin adlarını, giydikleri kıyafetleri, gittikleri barları ve özellikle ne içtiklerini bulunuz.

İPUÇLARI:

- 1- Caz Bar'daki Fehmi saat 12:00'den az önce oraya varmıştı.
- 2- Kazak giyen kişi kırmızı şarapa çok düşküncü. O denli ki gittiği barın adı bile başka bir rengi temsil etmiyordu.
- 3- Mont giyen kişi Sakıncalı Bar'a gitmişti; ama viski içmedi.
- 4- Tahsin votkayı çok seviyordu ve onu başka bir içkiyle asla karıştırmazdı.
- 5- Cahit o gün takım elbiselerini giymiş resmi bir davete gitmeye hazırlanmıştı. Ancak kız arkadaşı gelemeyince gitmekten vazgeçen Cahit, Blue Moon'a gitmedi ve teselliye beyaz şarapta aramadı.
- 6- "Rock Bar'da beyaz şarap içilmişti. Ne o ne de hırka giyen kişi Güngör değildi.

	Kazak	Hırka	Takım elbise	Mont	Kot pantolon	Blue Moon	Rock Bar	Caz Bar	Dolu Bar	Sakıncalı Bar	Kırmızı şarap	Beyaz şarap	Viski	Şampanya	Votka
Cahit															
Cengiz															
Fehmi															
Güngör															
Tahsin															
Kırmızı şarap															
Beyaz şarap															
Viski															
Şampanya															
Votka															
Blue Moon															
Rock Bar															
Caz Bar															
Dolu Bar															
Sakıncalı Bar															

Adı	Kıyafet	Bar	İçki

YukselBozer@butundunya.com.tr

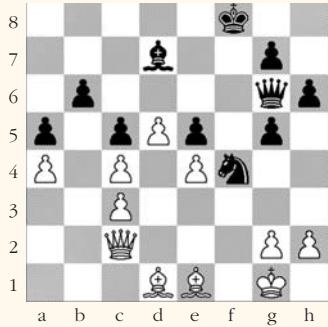

SATRAÇ

Mustafa Yıldız

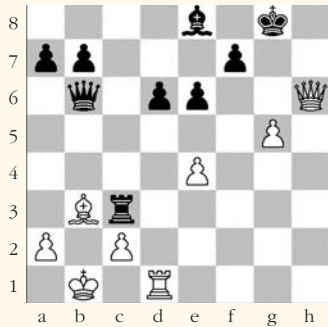
EFSAANE YAŞAMA VEDA ETTİ

Satranç tarihinin efsane oyuncusu Robert James (Bobby) Fischer, İzlanda'da bir hastanede, her yaşını bir karesinde yaşamış gibi satranç tahtasının son karesinde, 64 yaşında böbrek yetmezliğinden yaşama veda etti. ABD'de doğan Fischer, 15 yaşında büyükusta oldu. Yıllar süren savaşımardan sonra Sovyet Satranç Okulu'nu tek başına yıktı ve 1972'de Sovyet satranççı Spassky'i yenerek dünya şampiyonu oldu. Sıra dışı kişiliği ve renkli oyunlarıyla satrancın geniş kitlelere tanıtılmasında büyük katkıları olan Fischer, formunun zirvesindeyken Karpov ile şampiyonluk maçı yapmayı kabul etmedi ve satrançtan koptu. 1992'de, Belgrad'da, Spassky ile oynadığı nostaljik rövanş maçı dışında ortalıkta görünmedi.

Spassky-Fischer, 1972: 27... Fxa4! 0-1 (28. Vxa4 29. Vxe4 Tehdit e1 ve g2'den mat!)

Fischer-Kupper, 1959: 20. Fxh6! gxh6 21. Ve3 Fg7 22. f6 Kh8 23. Kf1 Vb5 24. Vf3 Kc4 25. Vf5+ 1-0

Fischer-Gligoric, 1959: 30. g6 fxg6 31. Kh1 Vd4 32. Vh7+ 1-0 (32... Sf8 33. Kf1)

TOPALOV'UN İNTİKAMI

2006'da Dünya Şampiyonluğu maçında tuvalet krizi nedeniyle araları açılan Topalov ile Kramnik, ocak ayında Hollanda'da geleneksel Corus Turnuvası'nda karşılaştılar. Bu maçtan önce Topalov'un arkadaşı Cheparinov ile İngiliz Short arasında da el sıkma krizi yaşandı. Maçtan önce rakibinin elini sıkmayan Cheparinov hakem kararıyla yenik ilan edildiyse de özür dileyince oynamasına izin verildi.

2006'da yenilen Topalov, Hollanda'ya yalnızca Kramnik'i yenmek için gelmiş gibiydi. Topalov önce at feda ederek Kramnik'in dengesini bozdu. Her hamlesi yüksek gerilim içinde geçen oyunda vezir fedası ile iki yılın intikamını alan Topalov zafere ulaştı.

Topalov-Kramnik, Hollanda, 2008

1. d4 d5 2. c4 c6 3. Af3 Af6 4. Ac3 e6 5. Fg5 h6 6. Fh4 dxc4 7. e4 g5 8. Fg3 b5 9. Fe2 Fb7 10. 0-0 Abd7 11. Ae5 Fg7(D) 12. Axf7!! Şxf7 13. e5 Ad5 14. Ae4 Şe7 15. Ad6 Vb6 16. Fg4 Kaf8 17. Vc2 Vxd4? 18. Vg6 Vxg4 19. Vxg7+ Şd8 20. Axb7+ Şc8 21. a4 b4 22. Kac1 c3 23. bxc3 b3 24. c4 Kfg8 25. Ad6+ Şc7 26. Vf7 Kf8 27. cxd5!! Kxf7 28. Kxc6+ Şb8 29. Axf7 Ke8 30. Ad6 Kh8 31. Kc4 Ve2 32. dxe6 Ab6 33. Kb4 Şa8 34. e7 Ad5 35. Kxb3 Axe7 36. Kfb1 Ad5 37. h3 h5 38. Af7 Kc8 39. e6 a6 40. Ag5 h4 41. Fd6 Kg8 42. K3b2 Vd3 43. e7 Af6 44. Fe5 Ad7 45. Ae6 1-0

Bu oyundan iki gün sonra turnuvanın onursal oyuncuları Timman ile Ljubojevic arasında oynanan oyunda da beyazın 17. hamlesine değin Topalov-Kramnik partisinin hamleleri oynandı. Siyahlarla oynayan Ljubojevic 17... Vxd4 yerine 17... Khg8 oynadı ve bir figür önde yürüttüğü oyunu kazandı. Satrançta yenilik çok zor ama her oyun bir öncekinden yeni oluyor.

MustafaYildiz@butundunya.com.tr

ATAK

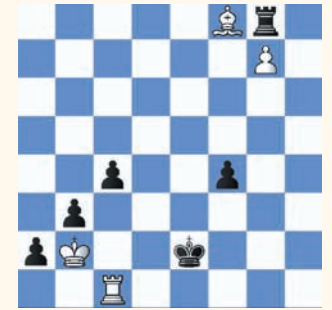
Fischer-Spassky, 1972

Beyaz kazanır

OYUN SONU

Spassky-Fischer, 1972

Siyah kazanır

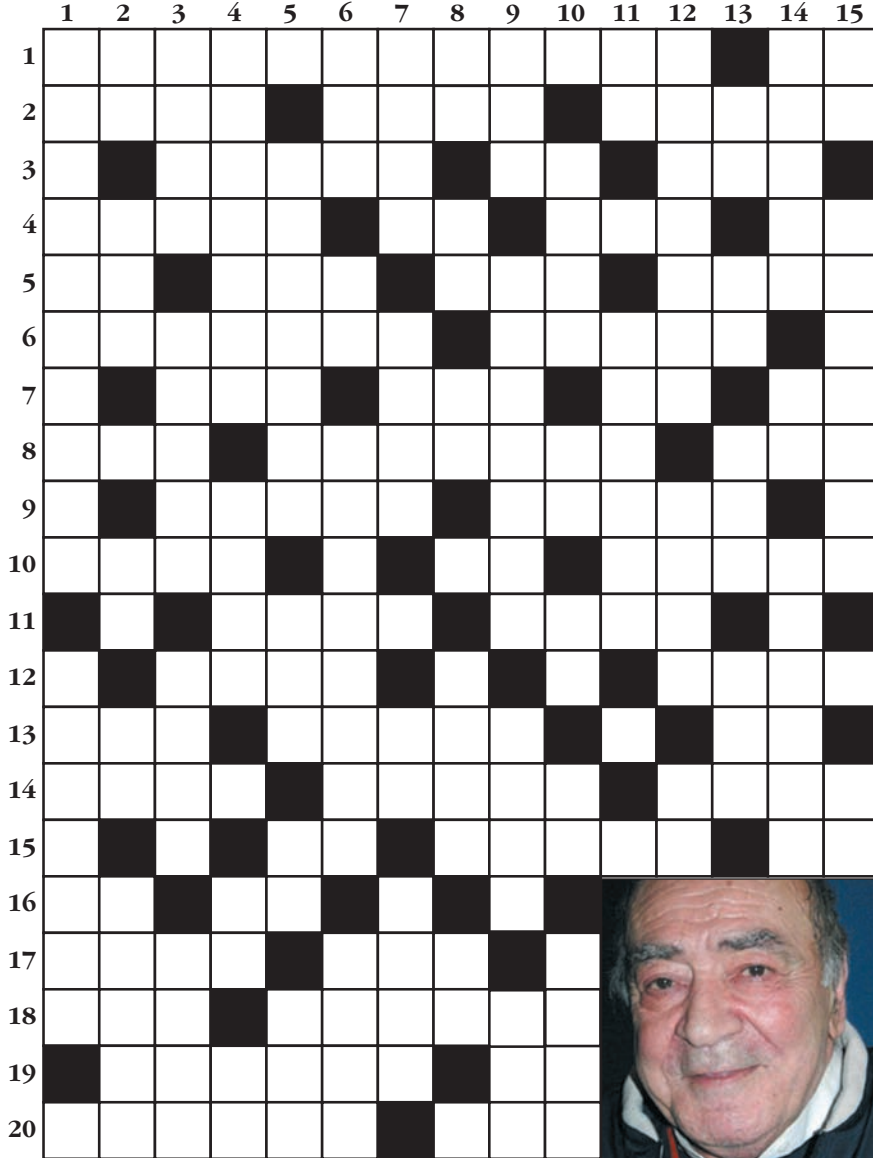
KENDİ GELEN

Ghitescu-Fischer 1960

14. dxc5??

Çözümler 145'inci sayfamızdadır.

SOLDAN SAĞA: 1) Fotorafta gördüğünüz tiyatro sanatçımız. - Boru sesi. 2) Külhanbeyi bağırması. - Hint prenslerine verilen ad. - Bir karaciğer hastalığı. 3) Prens ve prenseslere verilen şeref unvanı. - Kilometrenin kısa yazılışı. - Bir peynir türü. 4) İçi krema ile doldurulmuş bir pasta türü. - Namus. - Aktümlatör. - Hububat tozu. 5) Endonezya'nın plaka imi. - Fiyatını artırma. - "..... gözlerini sevdiğim dilber / Seni görmeyeli göresim geldi." (Karacaoğlu). - Ölümlü. 6) Güvence. - Çok işleyen, canlı, hareketli. 7) Üzerine çivi çakılacak ayakkabı geçirilen kunduracı aracı. - Erkeklerin ad ya da soyadlarının önüne getirilen saygı sözü. - Tümör. - Konut. 8) Engel. - Japon çiçek düzenleme sanatı. - İspanya'nın Bask Bölgesi'ndeki ayrılıkçı örgüt. 9) Sıvanacak, boyanacak yerlere boyadan önce sürülen kat. - Kuşlarda ve böceklerde uçmayı sağlayan organ. 10) "Yunus" ("Ben yürürüm yane yane / Aşk boyadı beni kâne" dizelerinin şairi). - Şaşma belirten bir ünlem. - "..... Köprüsü" (İvo Andrić'in bir romanı). 11) Lokomotif tarafından çekilen vagonlar dizisi. - Tiyatroda sahnede yerde bulunan kapak. 12) Çayın etkin maddesi. - Masallarda adı geçen ve gerçekte var olmayan büyük bir kuş. 13) Kale duvarı. - Kas. - Yumurtanın beyaz kısmı. 14) Kiraya verilerek gelir getiren mülk. - Placenta. - Paylama. 15) Güzel sanat. - Çiçeği baharat gibi kullanılan, odunsu saplı, kokulu bir bitki. - Bir gösterme sıfatı. 16) Osmiyum elementinin simgesi. - Briçte sanzatonun kısa yazılışı. 17) Peru'nun başkenti. - "..... Güler" (Fotograf sanatçımız). 18) Amerika Birleşik Devletleri'nin orijinal kısaltması. - Sıcaktan vücutta oluşan kırmızı lekeler. 19) Dağ lalesi. - Silisyumun simgesi. 20) Toros Dağları'nın kuzey uzantısı olan dağlar. - Elma, armut gibi meyvelerin kurutulmuşu.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1) "Dut kurusu, süpürge tohumu yediğimiz / Ve bir godik arpa için / Sivas kapılarından geri döndüğümüz / Günleri defledik hey / Meri keklüğim / Oy meri keklüğim" dizelerinin yazarı olan şairimiz. - Çoban ıslığı. 2) Eski Mısır'da güneş tanrısı. - Bir otomobil modeli. - Olumsuzluk eki. - Birleşik Krallık'ın orijinal kısaltması. - Samos adasının Türkçe adı. 3) Ağızla ilgili. - Tehir. - Volkanik tüf. - Anlam. 4) Lale yetiştirilen yer. - Fransa'da bir liman kenti. - Sodyumun simgesi. - Genişlik. 5) Bir yerden dinlenmeden, beklemeden, durmadan geçme. - Akarsu vadilerinin aşağı kısımlarının deniz altında kalmasıyla oluşan, girintili ve çıkıntılı kıyılara verilen ad. - Ali Özgentürk'ün bir filmi. - Dolaylı olarak anlatma. 6) İdrarla dışarı atılan azotlu madde. - Metneryum elementinin simgesi. - Gösterişsiz, sade yaşamaktan yana olan, rint. - Çanakkale'ye bağlı turistik ve arkeolojik bir belde. 7) Amerikan Havacılık ve Uçay Dairesi'nin kısa yazılışı. - Avrupa'da bir yarımada. - Satrançta bir taş. - Ceraht. 8) Aktinyumun simgesi. - Bir nota. - Eski dilde su. - Un elemeye yarar gereç. - Kırmızı. 9) Tibet sığı. - Yeterlilik, kifayet. - Çanakkale'nin bir ilçesi. - Bir peygamber. 10) Aylık. - Olumsuzluk bildiren bir ön ek. - Yunan abecesinde bir harf. - İlave. - Değerli bir taş. 11) Sahip. - Afrika'da bir ülke. 12) Yaprakları yuvarlak ve geniş, çiçekleri beyaz, sarı, mavi, pembe renkte, durgun sularda yetişen bir su bitkisi. - Buğdaygillerden bir bitki. - Beyaz. 13) Romanya'nın plaka imi. - Kimi yerlerde ayrıntı verilen ad. - Hitit. - Eda, işve. 14) Bir kimseye göre çocuğunun çocuğu. - Bir gıda maddesi. - Yapıların duvar ve tavanlarına süslemeler yapan usta, bezekçi. 15) Belirti, alamet. - Budizmde en yüksek mertebeye. - Eski dilde yüz. •

BİZE GÖNDERİLEN KİTAPLARDAN

ATEŞE DÖNEN DÜNYA: SARIKAMIŞ, TÜRKÇE'Yİ DOĞRU, ETKİLİ VE GÜZEL KONUŞMA KİT-HAPI, MATEMATİĞİN KÜLTÜREL TARİHİ, KLASİK MÜZİK REHBERİ

Ateşe Dönen Dünya: Sarıkamış

Prof. Dr. Bingür Sönmez,
Reyhan Yıldız
İkarus Yayınları

Sarıkamış, Anadolu tarihinin en derin yaralarından biridir. Truva, Çanakkale, Sarıkamış adı sık sık geçen; ancak “bilgi sahibi olmadan fikir sahibi” olduğumuz olaylardır. Osmanlı İmparatorluğu’nun en karanlık sayfalarından biri olan Sarıkamış, ilk kez yayımlanan belge ve fotoğraflar eşliğinde aydınlatılıyor. Prof. Dr. Bingür Sönmez, “Geleceğimizi emanet edeceğimiz çocuklarımıza özellikle 1912-1938 arasındaki tarihimizi çok iyi öğretmemiz gerekir. Aksi halde Osmanlı İmparatorluğu’nun çöküşü nedeniyle

rini anlayabilmeleri, cumhuriyeti özümsemeleri, sahiplenip geleceğe taşıyabilmeleri mümkün değil. İlkokuldan üniversiteye tarih kitaplarımız Türk ve dünya tarihinden savaşlarla dolu. Bazıları birkaç gün, bazıları yıllarca süren bu savaşları iki satırla anlatıp diğerine geçiyor. Oysa savaş sonucu ne olursa olsun, askerler kadar sivil halkı da etkiler, kadın ya da erkek, yetişkin veya çocuk her bireyin trajedilerinin toplamı, toplumsal bir travmadır savaş” diyor.

Türkçe’yi Doğru, Etkili ve Güzel Konuşma Kit-hapı

Dilek Şenzade
Omega Yayınları

Bilim ve teknikte ilerleme, iletişim devrimi çağını başlatmasına karşın dilde kirlenme ve bozul-

ma da salgın hastalık gibi ilerliyor. İnternet, cep mesajları bir mantık dili yani matematiksel bir dil olan Türkçe’yi çok olumsuz etkiliyor. Filmlerdeki

Türkçe’nin ruhuna uymayan yapılanma karşısında doğru ve etkili konuşmanın sırları bu kitapta. Kitap yanında ek olarak verilen CD, sesli örnekler eşliğinde okura ışık tutuyor. Önce dilin ne olduğu anlatıldıktan sonra 11 altın kural yalın biçimde ve örnekleriyle aktarılıyor. Günlük yaşam, iş yaşamı açısından son derece önemli olan sunum teknikleri gösteriliyor. Kişisel gelişim kitaplarına ilgi duyanlar ve tiyatro, sinema öğrencileri için el kitabı. Türkçe konuşan, birbirini anlamak isteyenlere dopdolu özenli bir çalışma.

Matematiğin Kültürel Tarihi

Prof. Dr. Zeki Tez
Doruk Yayıncılık

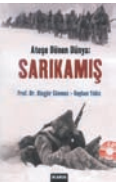
“Madencilik ve Metalurji Tarihi”, “Bilimde ve Sanayide Kimya Tarihi”, “Doğa Karşısında Pratik ve Teknik Uğraşı”, “Kimya Dili Üzerine Tarihsel İncelemeler”, “Tekniğin Evrimi” kitapları ve yayımlanmayı bekleyen elliye aşkın kültür tarihi çalışmasıyla ülkemizin sayılı bilim tarihçilerinden olan Prof. Dr. Zeki Tez, bu kez yurt dışında yürüttüğü bilimsel ça-

lışmaların ışığında hazırladığı matematik tarihi ile okurun karşısında. Galileo Galilei’nin 1623 yılında yazdığı “Doğa matematiğin diliyle yazılmıştır” sözü ile başlıyor yapıt. Sayma ile başlayan matematik, günümüzde can verdiği bilgisayara uzanan uzun geçmişi daha Türkçe kitaplarda görülmeyen görsel malzemeler eşliğinde anlatılıyor. Matematik yeryüzünde ilerlerken Anadolu’da kazandığı ivmeler de okura öykü tadında sunuluyor.

Klasik Müzik Rehberi

Feridun Hürel
Say Yayınları

Anne karnından başlayarak bebeklerin, çocukların ve yetişkinlerin klasik müziğin güzelliklerinden yararlanması konusunda başvuru niteliğinde bir kitap. Bilinçli bir klasik müzik dinleyicisi olmak isteyenler için hazırlanmış kitapta, fotoğraflarıyla ve kronolojik sırayla 232 besteci anlatılıyor. Besteci konusunda bilgilendirmenin yanında dinlenmesi gereken yapıtlar sıralanıyor. Liste önem, yaş, ülke ve alfabetik olarak da sıralanarak klasik müzik dinleyicisinin en kısa yoldan bilgilendirilmesini sağlıyor. •

BİR FOTOĞRAF BİN SÖZCÜĞE BEDELDİR

Gönderi: Çağla Aydoğan

Diyaliz malzemelerinde kalite güvencesi.

Vaksan, ileri tıp merkezlerinin laboratuvar cihaz ve malzeme gereksinimleri için güvenilir çözümler üretiyor.

Vaksan, böbrek sağlık merkezlerinin

- Diyaliz Sarf Malzemeleri,
- Diyaliz Koltukları,
- Mikrovasküler Laser Dopler Perfüzyon Ölçme Cihazları

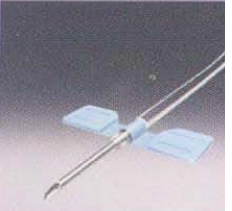
için dünyanın en iyi markalarıyla işbirliği yapmaktadır.

Vaksan, hizmet ve güvence önceliklerini Başkent Holding çatısı altında sunuyor.

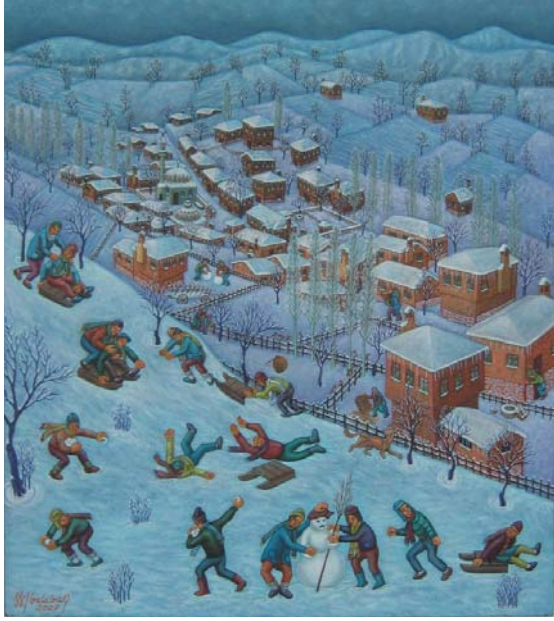

Vaksan Sağlık Tesisleri

Laboratuvar ve Sağlık Malzemeleri Tic. ve San. A. Ş.
11. Sokak No: 40 / 6, 06490 Bahçelievler Ankara
Tel: (0312) 221 01 72 - 223 51 43
Faks: (0312) 212 05 23
www.baskentholding.com.tr

TÜRK RESSAMLARI: HASAN NAZIM BALABAN

KIŞ

Hasan Nazım Balaban, 1955 yılında Bursa, Seç Köy'de dünyaya geldi. Ünlü ressam İbrahim Balaban'ın oğludur.

İlkokulu Seç Köy'de, ortaokulu Bursa'da okudu, lise ve üniversite eğitimini İstanbul'da tamamladı. Onbeş yıl çeşitli özel şirketlerde çalıştıktan sonra iki arkadaşıyla bir şirket kurup bu işi 6 yıl süreyle yürüttü. 1997 yılında, ticari ve mekanik işlerin sanatçı ve bassas yapısına uymadığına karar verip ortaklıktan ayrıldı. Bu zor kararı almasında kendisine, eşi ve babası destek oldu. Doğduğundan itibaren resim ve sanat ortamı içinde büyüüp yetişen sanatçı, kendini bildiğinden buyana resim yapmakta olup son 10 yıldır tümüyle resimle uğraşmaktadır. Babasının toplumcu, somut ve figüratif çizgisini sürdüren Ressam Hasan Nazım Balaban, bugüne değin 70 kadar tablo ve 100'ün üzerinde desen üretti. Bu yapıtların 60'dan fazlası özel ve tüzel koleksiyonlarda yer almaktadır.

